

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

До захисту допустити:

Зав. кафедри _____

« ____ » _____ 2020 р.

Кваліфікаційна робота

за освітнім ступенем «Магістр» на тему:

«Бібліометричне дослідження проблеми актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті»

студентки історичного факультету
спеціальності «Інформаційна,
бібліотечна та архівна справа»
освітнього ступеня «Магістр»
Гайдук Неллі Анатоліївни

Науковий керівник:

Кудлай В'ячеслав Олегович,
кандидат наук із соц.ком,
доцент кафедри культурології та
інформаційної діяльності

Рецензент:

Пасинкова Олена Валеріївна, директор
науково-технічної бібліотеки ДВНЗ
«Приазовський державний технічний
університет»

Кваліфікаційна робота захищена

з оцінкою _____

Секретар ЕК _____

« ____ » _____ 2020 р.

Маріуполь – 2020

ЗМІСТ

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ БІБЛІОМЕТРИЧНОГО АНАЛІЗУ ПУБЛІКАЦІЙ В НАУКОВІЙ КОМУНІКАЦІЇ	11
1.1. Формування основ бібліометрії як наукового напрямку	11
1.2. Бібліометрія у системі суміжних наук	19
1.3. Бібліометрія як новий напрямок роботи бібліотечних систем	21
Висновки до Розділу 1	36
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ НАУКОВИХ СТУДІЮВАНЬ З ПРОБЛЕМИ АКТУАЛЬНИХ КОНЦЕПТІВ ПОЛІТИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ПРАГМАТИЧНОМУ АСПЕКТІ	38
2.1. Концепт як основна одиниця концептуальної картини світу	38
2.2. Політичний дискурс у системі культурно-ціннісних пріоритетів сучасного соціуму	54
2.3. Відображення у мовній картині світу системи культурних цінностей базових політичних концептів	70
Висновки до Розділу 2	79
РОЗДІЛ 3. БІБЛІОМЕТРИЧНИЙ АНАЛІЗ ПУБЛІКАЦІЙ ЗА ПРОБЛЕМАТИКОЮ АКТУАЛЬНИХ КОНЦЕПТІВ ПОЛІТИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ПРАГМАТИЧНОМУ АСПЕКТІ	81
3.1. Тематичні напрями публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті	81
3.2. Бібліометричний аналіз наукових публікацій з актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті	94
Висновки до Розділу 3	137
ВИСНОВКИ	139
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	141
ДОДАТКИ	151

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

БА – бібліометричний аналіз

БД – бази даних

ДП – документний потік

ККС – концептуальна картина світу

МКС – мовна картина світу

ПД – політичний дискурс

ВСТУП

XXI століття характеризується бурхливим розвитком інформаційних технологій та неухильним ростом обсягу інформації, що передається та споживається, а соціально-комунікативна діяльність є однією з головних умов існування та розвитку сучасного глобалізованого суспільства, адже інтелектуальна еволюція людства, розвиток виробництва тощо неможливі без обміну інформацією між індивідами та групами індивідів, без передачі нових досягнень матеріального і духовного життя людства, що уміщені наразі у великі за обсягом масиви інформації. Найважливішою підсистемою соціальних комунікацій вважається документна комунікація, а саме процеси і засоби обміну інформацією у суспільстві за допомогою документів. Документна комунікація виникла на етапі соціального прогресу людства, формується у документні потоки та забезпечує рух соціальної інформації у часі і просторі шляхом створення, зберігання та розповсюдження документів, охоплюючи всі відомі сфери суспільного життя людства.

Зважаючи на великий обсяг інформації, що нині передається та споживається, для її систематизації виявляється необхідним дослідження певних документних потоків у динаміці. Вважається, що для такого дослідження найбільш придатним є метод бібліометричного аналізу, який дозволяє на основі статистичного аналізу кількісних показників документних потоків певної галузі визначити притаманні йому закономірності та здійснити його моделювання. «Актуальною проблемою в умовах швидкого збільшення обсягу й ускладнення структури інформаційних масивів є забезпечення достовірних значень бібліометричних індикаторів за допомогою методологічно коректних і ретельно документованих процедур» [47, с. 271].

Термін «бібліометрія» має декілька визначень, наведемо визначення, що представляють у своїй монографії С. Бредихін та О. Кузнецов: «...допоміжна книгознавча наукова дисципліна, що розробляє теорію і практику застосування математичних і статистичних методів у додатку до письмових і друкованих

засобів комунікації», «...науковий напрям, заснований на методах кількісного аналізу бібліографічних характеристик документів, що дають основу для їх якісної оцінки» [11, с. 16].

Як самостійна дисципліна бібліометрія була сформована в 1960 – 1970-х роках і розглянута у цьому аспекті у працях А. Вормелла та А. Варшавського [47]. Бібліометричний аналіз як метод дослідження перебуває в центрі уваги як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Теоретичні основи застосування методу бібліометрії розроблялись у працях О. Воверене, І. В. Маршакової-Шайкевич, О. М. Кобелева, О. О. Проніна [8]. Основні аспекти використання баз даних у сучасних бібліометричних дослідженнях було розглянуто у працях П. Інгерсена [47]. Питання стосовно обмежень застосування баз даних і їхніх недоліків у бібліометричних дослідженнях детально були проаналізовані у працях Ю. Гарфілда [47]. Досліджували історичні етапи становлення бібліометрії О. В. Пенькова, Н. С. Рєдькіна, В. М. Тютюнник [30, 55, 56, 61, 71]. Застосування бібліометричного аналізу для дослідження документних потоків відображено в роботах О. Воверене, Е. Карікової, О. М. Кобелева, М. С. Костенко Г. В. Сілкової, та ін. [14, 30, 31, 32, 39, 65]. Наше дослідження спирається на праці щодо бібліометричного аналізу як інструменту моніторингу та підтримки досліджень О. Бережняк [8], О. Воверне [14], О. Жабіна [27], О. М. Кобелева [31, 32], Л. Костенко [37, 38], М. С. Костенко [39], А. Медведєвої [47], Г. В. Сілкової [65].

Сучасні наукові розвідки в галузі бібліометрії необхідні не тільки для бібліотечно-інформаційної діяльності, а й для досліджень, що пов'язані з визначенням наукової політики взагалі [61]. За визначенням А. Медведєвої, «комплексність охоплення й інтерпретації характеристик літератури, що первісно притаманні бібліометрії як якісно новій формі аналітико-синтетичної обробки документальних інформаційних потоків, робить її комунікаційним посередником» [47]. І цей комунікаційний посередник спрямований на вирішення питань пошуку та змістового оцінювання інформації, а також визначення подальших напрямів наукових досліджень. Саме це обумовлює

актуальність запропонованого дослідження.

Основним об'єктом вивчення в бібліометричних дослідженнях є різні публікації певних документних потоків, які найчастіше згруповані за різними ознаками, наприклад, за авторами, журналами, тематичними рубриками, країнами тощо. **Об'єктом** нашого дослідження стали публікації з проблеми актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті. Е. Карікова, В. Тютюнник [30, 71], М. Костенко [39], А. Жабін [26] та О. Бережнюк [8], наприклад, застосовували метод бібліометрії для дослідження документних потоків художньої літератури. Проте в цих працях не в достатній мірі враховуються всі особливості документних потоків художньої літератури, зокрема у жанровій структурі відсутні «змішані жанри», а також не приділено належної уваги аналізу видань за авторами [8]. **Предмет** дослідження – організація бібліометричного дослідження проблеми актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження кількісної та якісної структури документного потоку з проблеми актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у вітчизняних фахових виданнях з філології задля визначення особливостей організації та узагальнення результатів бібліометричного дослідження.

Для досягнення поставленої мети вбачаємо необхідним розв'язання наступних **завдань**:

- з'ясувати стан дослідженості питання бібліометричних досліджень документних потоків у науковій комунікації;
- охарактеризувати бібліометрію як напрямок роботи бібліотечних систем;
- визначити особливості розвитку наукових студіювань з проблеми актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті;
- з'ясувати основні тематичні напрями та їх предметне наповнення у публікаціях з актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті;

- провести бібліометричний аналіз наукових публікацій з актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті.

Джерелом проведеного бібліометричного аналізу документного потоку наукової періодики з проблеми актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті стали електронні ресурси «Наукова періодика України» (<http://nbuv.gov.ua/node/1539>), де розміщені випуски вітчизняних журналів з філології за 2015 – 2019 роки періодичністю двічі або чотири, інколи – шість разів на рік. Звичайно, для відстеження динамічних змін кількісної та якісної структури певного документного потоку необхідно було б розширити хронологічні межі бібліометричного аналізу, проте аналіз за п'ять років здатний показати принципові можливості обраного методу для аналізу більш масивних документних потоків за більш широкий проміжок часу.

При висвітленні і вивченні даної проблеми використовувалися описовий, зіставно-порівняльний **методи**, а також метод компонентного аналізу. Основним методом дослідження є метод аналізу функціональних особливостей медичної лексики. Допоміжними методами, що використовувались при проведенні дослідження, є описовий та порівняльний, що характеризуються низкою прийомів лінгвістичного аналізу (прийоми спостереження, кількісної методики; встановлення функціональної значущості тощо).

Наукова новизна і теоретична значущість дослідження полягає у тому, що авторкою вперше: узагальнено сучасний стан дослідженості питання бібліометричних досліджень документних потоків у науковій комунікації; охарактеризовано бібліометрію як напрямок роботи бібліотечних систем; визначено особливості розвитку наукових студіювань з проблеми актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті; з'ясовано основні тематичні напрями публікацій у публікаціях з актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті, запропоновано відповідні рекомендації.

Практична значимість роботи: результати проведеного дослідження можуть бути використані здобувачами освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»

під час організації самостійних занять з навчальних дисциплін «Книгознавство, бібліотекознавство», «Аналітико-синтетична переробка інформації».

Структура роботи. Робота складається зі списку умовних скорочень, вступу, трьох розділів із висновками до кожного з розділів, загальних висновків, списку використаної літератури та джерел. У першому розділі розглядаються теоретичні засади бібліометричного аналізу публікацій у науковій комунікації. Розділ другий присвячений з'ясуванню особливостей розвитку наукових студіювань з проблеми актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті. У третьому розділі представлено результати бібліометричного аналізу публікацій за проблематикою актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті.

Апробація результатів дослідження. При проведенні дослідження для кваліфікаційної роботи її було апробовано наступним чином: магістрантка брала участь у V Міжнародній науково-практичній конференції «Траєкторії сталого розвитку українського суспільства: особистість і культура», м. Маріуполь, 15 листопада 2019 р., IV Всеукраїнській науково-практичній конференції «Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми та перспективи», м. Полтава, 21 листопада 2019 р., Міжнародній науково-практичній конференції “Issues of modern philology in the context of the interaction of languages and cultures”, Venice, December 27 – 28, 2019, Міжнародній науково-практичній конференції «Нове та традиційне у дослідженнях сучасних представників філологічних наук», м. Одеса, 21 – 22 лютого 2020 р., Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів та молодих учених «Загальна та прикладна лінгвістика в колі антропоцентричних наук», м. Миколаїв, 27 березня, 2020 р.

Було видано наступні тези доповідей (одноосібно або у співавторстві з науковим керівником):

1. Гайдук Н. А. Прагматична динаміка базових політичних концептів: лінгвокогнітивний вимір / Н. А. Гайдук / Траєкторії сталого розвитку українського суспільства: особистість і культура: зб. наук. доп. V міжнар. наук.-

практ. конф., м. Маріуполь, 15 листоп. 2019 р. : в 2 ч. / Маріупольський державний університет; гол. ред.. Ю. С. Сабадаш; упоряд. С. Янковський. – Маріуполь: МДУ, 2019. – Ч. 1. – С. 20 – 22;

2. Гайдук Н. А. Інформаційні загрози в гібридній війні в Україні / Н. А. Гайдук, В. О. Кудлай // Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми та перспективи : матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Полтава, 21 листопада 2019 р. / редкол. : І. Г. Передерій, О. Є. Гомотюк та ін. Полтава, 2019. С. 273 – 279;

3. Гайдук Н. А. Ціннісні домінанти у концептуальній структурі політичного дискурсу як складові інформаційної еволюції // International scientific and practical conference “Issues of modern philology in the context of the interaction of languages and cultures” : conference proceedings, December 27 – 28, 2019. Venice : Izdevnieciba “Baltija Publishing”, 2019. – P. 191 – 195;

4. Гайдук Н. А. Політичний дискурс у системі культурно-ціннісних пріоритетів сучасного суспільства / Н. А. Гайдук // Актуальні проблеми міжкультурної комунікації, перекладу та порівняльних студій: Зб. матеріалів засідання кр. столу / за заг. ред. М. С. Смирнової. – Маріуполь, 2019. – С. 219 – 225;

5. Гайдук Н. А. Основні етапи побудови фреймово-польової моделі політичних концептів [Текст] / Н. А. Гайдук, В. О. Кудлай // Нове та традиційне у дослідженнях сучасних представників філологічних наук : Міжнародна науково-практична конференція, м. Одеса, 21 – 22 лютого 2020 року. – Одеса: Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень», 2020. – С. 9 – 13;

6. Гайдук Н. А. Бібліометрія як інструмент моніторингу та підтримки досліджень [Текст] / Н. А. Гайдук, В. О. Кудлай // «Теорія і практика актуальних наукових досліджень» (м. Дніпро, 28-29 лютого 2020 р.). – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2020. – С. 171 – 173;

7. Гайдук Н. А. Базові концепти політичної комунікації у мовній картині світу / Н. А. Гайдук, В. О. Кудлай // Загальна та прикладна лінгвістика в колі антропоцентричних наук : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих учених / за заг. ред. Н. В. Коч. – Миколаїв :

СПД Румянцева Г. В., 2020. – С. 55 – 60;

8. Гайдук Н. А. Місце політичного дискурсу у системі культурно-ціннісних пріоритетів сучасного соціуму / Н. А. Гайдук // Актуальні проблеми науки та освіти: Збірник матеріалів XXII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. К.В. Балабанова. – Маріуполь: МДУ, 2020. – С. 229-231;

9. Гайдук Н. А. Політичний дискурс як складова системи культурно-ціннісних пріоритетів сучасного соціуму / Н. А. Гайдук // Дебют: Збірник тез доповідей студентів історичного факультету МДУ за результатами участі у Декаді студентської науки 2020 / За заг. ред. д.політ.н., проф. К.В. Балабанова, д.е.н., проф. О.В. Булатової. – Маріуполь, 2020. – С. 95 – 98.

У співавторстві з науковим керівником, кандидатом наук із соц. ком., доцентом кафедри культурології та інформаційної діяльності, Кудлаєм В. О., було видано чотири статті, опубліковані у фахових виданнях України, а саме:

1. Гайдук Н. А. Принципи побудови фреймово-польової моделі базових політичних концептів / Н. А. Гайдук, В. О. Кудлай // Закарпатські філологічні студії. Випуск 13. Том 1. – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2020. – С. 33 – 38;

2. Гайдук Н. А. Бібліометричний аналіз як один із методів дослідження динаміки розвитку документних потоків / Н. А. Гайдук, В. О. Кудлай // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія «Філологія. Соціальні комунікації». Том 31 (70). № 1. – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2020. – С. 146 – 152;

3. Гайдук Н. А. Бібліометрія як засіб інформаційного забезпечення управління науковою діяльністю / Н. А. Гайдук, В. О. Кудлай // Записки з українського мовознавства. Випуск 27. Збірник наукових праць. – Одеса: ОНУ ім. І. І. Мечникова, 2020. – С. 193 – 202;

4. Гайдук Н. А. Функції та характер інформаційно-бібліотечної діяльності у системі наукової комунікації // Н. А. Гайдук // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філософія, культурологія, соціологія. Збірник наукових праць. – Маріуполь: МДУ, 2020 – С. 31 – 37.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ БІБЛІОМЕТРИЧНОГО АНАЛІЗУ ПУБЛІКАЦІЙ В НАУКОВІЙ КОМУНІКАЦІЇ

1.1. Формування основ бібліометрії як наукового напрямку

Стрімкий розвиток науки та зростання кількості всіх видів публікацій сприяли до необхідності комплексного охоплення та організації системи аналізу документо-інформаційних потоків. На сьогоднішній день видається близько 25 тис. реферованих журналів, в яких публікують близько 2,5 млн. статей щороку [19]. Бібліометрія, інформетрія та наукометрія набувають великої актуальності, тому що є формами розвитку аналітико-синтетичної обробки літератури та спрямовані на вирішення питань раціонального пошуку релевантної інформації. Наукометрія і бібліометрія активно застосовують в управлінні бібліотеками, інформаційними фондами, здійснюючи оцінку якості публікацій тощо.

Великий вплив в розвиток наукознавства внесли дослідження Д. Прайса, який використовував кількісні методи для вивчення науки. Надалі, був названий «батьком наукометрії» [9].

Поява бібліометричного підходу до дослідження науки на основі аналізу бібліографічної інформації пов'язано з ім'ям А. Прічарда. В кінці 60-х років XX століття ввів термін «бібліометрія» [47].

До початку XIX століття були здійсненні спроби застосування кількісних методів у дослідженні документно-інформаційних потоків. У XIX столітті Ф. Голтон спробував внести кількісні статистичні методи, вивчаючи питання про розподіл видатних вчених серед діячів науки різного часу і запропонував тематичну інтерпретацію цього явища. Але остаточно науковий напрям сформувався наприкінці 60-х – початку 70-х років минулого сторіччя.

Оцінка та визначення тенденцій розвитку документних потоків та масивів здійснюються на основі спеціальних досліджень, які здійснюються різноманітними методами.

Г. Асєєв визначає документний потік, як цілісну безліч семантично пов'язаних документів, що перманентно розвивається.[3]. Документний потік зберігає, накопичує та передає знання про навколишній світ.

А.А. Соляник звертає увагу на те, що документний потік – це сукупність розподілених у часі й просторі документів, які рухаються по комунікаційним каналам від створювача (комунікант) і виробників до користувача (реципієнт) [35].

Найфундаментальніше формулювання документних потоків належить Г.Ф. Гордукаловій, який визначає документний потік як вибіркове відображення у формі документів результатів соціальної діяльності членів суспільства [21]. Під соціальною діяльністю розуміється: науково-пізнавальна, управлінська, виробнича, фінансова, літературно-художня тощо.

Отже, треба зазначити, що будь-який потік є одночасно документальним та інформаційним. Інформаційний потік – якщо досліджувати кількісні методи аналізу документів. Документний потік – для аналізу інформації про документ, як об'єкт дослідження.

В залежності від об'єктів наукових досліджень існують три групи методів, які здійснюють вивчення інформаційних потоків та масивів: наукометрія, бібліометрія та інформетрія.

Засновники наукометрії, В. Налімов і З. Мульченко дотримуються тези: «Будемо називати наукометрією кількісні методи вивчення науки як інформаційного процесу» [24].

Наукометрія – це комплексний метод вивчення процесу і закономірностей розвитку науки на основі кількісних досліджень потоків і масивів наукових документів [35].

Наукометрія – розділ наукознавства, що займається статичними дослідженнями структури та динаміки масивів і потоків наукової інформації

Наукометричні дослідження спрямовані на отримання об'єктивної картини розвитку наукового напрямку, оцінці його актуальності, подальших

можливостей, законів формування інформаційних потоків і поширення наукових ідей.

У наукометрію має входити повне вивчення багаторічних статистичних даних: про кількість наукових результатів (відкриттів, винаходів); кількості друкованих робіт; чисельності людей науки; кількість та структуру наукових установ

Загальними наукометричними методами традиційно вважають наступні:

- По-перше, це метод статистики;
- По-друге, обов'язковим є метод підрахунок числа публікацій;
- По-третє, метод індексу цитування, або, по-іншому, індексу цитат;
- Четвертим назвемо метод «контент-аналізу»;
- П'ятий – метод тезаурусу;
- Шостий, останній метод – сленговий [3].

Статистичний метод використовують в якості наукометричних індикаторів число вчених, журналів, замовлень на річні комплекти журналів, кількість відкриттів, премій, частота співавторства в бібліотеках та інформаційних центрах, які мають великі «одиниці виміру» або несумірні з іншими наукометричними вимірювачами. Вимірювач (індикатор) методу підрахунку публікацій є число інформаційних продуктів (книги, статті тощо). Метод «цитат-індекс» заснований на обов'язковості посилань використаної літератури в наукових публікаціях. Базується на наукометричному індикаторі «число цитат або посилань». Наукометричний метод «контент-аналіз» полягає в зведенні даного тексту до обмеженого набору певних елементів (слів, пропозицій, символів, одиниць), які в наслідку підраховуються і аналізуються.

У тезаурусному методі упор робиться на повний аналіз термінів для відбору серед публікацій текстів, що вимагає запиту.

Недоліки цих двох методів є відсутність відтворюваності результатів підрахунків, достатньої для наукометричних досліджень. Збільшення відтворюваності результатів можливо завдяки використанню сленгового методу,

який заснований на імовірнісних уявленнях. Сленговий метод вивчає частотні розподілу слів і створила частотні словники.

За допомогою бібліографічних показників наукових публікацій (бібліометричні) здійснюються методи дослідження тенденцій розвитку наукових напрямів. Їх поява залежить від стрімкого зростання кількості публікацій усіх видів, що вимагало організації системи статистичного аналізу документальних інформаційних потоків [23].

У 1969 р. термін «бібліометрія» ввів у обіг А. Прітчард. Науковець визначив бібліометрію як «застосування математики та статистичних методів до процесів написаної інформації та до природи і напрямку розвитку дисципліни за допомогою підрахунку та аналізу різних аспектів написаної інформації».

О.І. Воверене визначає, що «бібліометрія – комплекс кількісних методів вивчення масивів наукових документів» [14]. Також, Р. Бродусом запропонував ще одне трактування: «...бібліометрія є методом кількісного дослідження надрукованих документів, що існують як матеріальні об'єкти або бібліографічні одиниці, а також замінники того й іншого» [16].

У рамках бібліометричних досліджень розробляються нові методики аналізу документних потоків і нові напрями їх використання.

Об'єктом в бібліометрії є потоки документів, що надходять до бібліотечних систем та масиви, що в них утворюються. Публікації згруповані за різними ознаками: авторами, журналами, тематичними рубриками, країнами тощо. Предмет бібліометрії являє собою кількісна закономірність використання читачами публікацій та їх функціонування у бібліотечних фондах.

Бібліометрія вміщує такі наступні традиційні методи, як:

- аналіз цитування (метод статичного аналізу бібліографічних посилань);
- аналіз реферативних журналів;
- аналіз кількісних характеристик первинних документів;
- кількісний аналіз публікацій окремих авторів і їх цитування;

- кількісний аналіз публікацій вчених окремих країн світу і держав, окремих наукових колективів;
- теоретичні питання (дослідження закономірностей росту, старіння і рангового розподілу наукових документів: контент-аналіз наукових документів) тощо [27].

Наймолодшою із трьох напрямів дослідження документальних інформаційних потоків є інформетрія, що становить сукупність математичних методів аналізу інформаційних масивів, процесів, систем і технологій у наукових комунікаціях.

А.А. Соляник дає визначення поняттю «інформетрія», – це комплексний метод вивчення кількісних закономірностей функціонування наукової документної комунікації [35]. До об'єкта відносяться документні носії наукової інформації, до предмету – об'єктивні кількісні закономірності науково-інформаційної діяльності.

Завдання інформетрії полягає у пошуку оптимальної структури документних потоків та масивів залежно від тематичного профілю інформаційних потреб користувачів, визначення критеріїв оцінки якості документних фондів органів НТІ, прогнозування зростання обсягів документних потоків та масивів, визначення ореолу розсіювання, критеріїв старіння та актуалізації наукової документованої інформації [31].

Отже, можна узагальнити, що наукометрію, бібліометрію та інформетрію поєднує об'єкт дослідження – наукові публікації як продукт інтелектуальної діяльності суспільства та подібні методи і засоби одержання кількісних даних про цей об'єкт. Наукометрія оцінює кількісно наукову продуктивність загалом, а бібліометрія використовує кількісні методи дослідження документів. Також, бібліометрія застосовувати не тільки у науці, а використовується у вивченні художньої літератури, філософських текстів тощо.

Статистичний метод не виявляє вплив всієї сукупності чинників на точність обробки та причини виникнення погрішностей і шляхи підвищення якості та точності. Цій метод дає оцінку впливу всіх чинників, що діють при даній обробці.

За наслідками дослідження, отриманими після обробки аналізованих даних, наводяться висновки про його точність. Тому до переваг статистичного методу слід віднести можливість визначення точності обробки даних [31].

Метод цитат-індексу (індексу цитування) базується на обов'язковості посилань у наукових публікаціях; у його основі – наукометричний індикатор: кількість посилань. Цей метод використовується для вимірювання параметрів науки й продукту праці вченого – наукової публікації. Статистика цитування дозволяє виявляти закономірності розвитку науки, вірогідні темпи її розвитку й «прориви» [31].

Індекс цитування є одним з головних показників в оцінці діяльності вчених у будь-якій країні світу. За його допомогою можливо оцінити внесок вченого чи організації у світову науку, з'ясувати якість наукових досліджень.

Широко розповсюдженими є – Індекс цитування вченого, Індекс Херша, Імпакт-фактор.

Індекс цитування (Science Citation Index – SCI) – система, у якій статистичні дані з індексу цитування створюються завдяки тому, що інформаційні продукти збираються та обробляються як бібліографічна інформація про наукові публікації: назва тексту, вихідні дані, автор тексту (прізвище, ім'я, назва організації, в якій він працює), тип тексту (стаття, доповідь, рецензія тощо), ключові слова, список цитованої літератури, мова, якою опубліковано текст.

Індекс Херша – показник наукометрії, що увів у науковий обіг фізик Хорхе Херші з університету Сан-Дієго, Каліфорнія. «Вчений має індекс h , якщо опублікував h статей, на кожна з яких послалися як мінімум h разів. Так, якщо у даного дослідника опубліковано 100 статей, на кожна з яких є лише одне посилання, його h -індекс дорівнює 1. Таким же буде h -індекс дослідника, що опублікував одну статтю, на яку послалися 100 разів» [31].

Нарешті, імпакт-фактор – показник цитованості наукових журналів, що містить відношення числа посилань, які отримав журнал у поточному році на статті, опубліковані в ньому за два попередні роки, до числа статей, опублікованих в цьому журналі за цей же період. З 1960-х років Інститут

наукової інформації щорічно розраховується імпаکت-порт і публікує в журналі. При цьому, якщо значення імпакт фактора вище відповідно вище наукова цінність і авторитетність журналу. Імпакт-фактор має свої недоліки та переваги.

Вищезазначене дає можливість зробити порівняльну характеристику розглянутих у роботі наукометричних методів, наведену у Таблиці 1.1.

Таблиця 1.1.

Порівняльна характеристика наукових методів

Наукометричні методи	Вимірники	Де застосовується
статистичний метод	кількість вчених, журналів, публікацій	для формування бібліотечного фонду.
підрахунок кількості публікацій	кількість наукових продуктів.	виявлення продуктивності праць вчених, їх рангу.
метод індекс-цитат	наукометричний індикатор-кількість посилань	для оцінки діяльності вчених, якості проведення наукових досліджень.

У методі підрахунку публікацій (кількісний метод) вимірником є кількість наукових продуктів (книги, статті, звіти й ін.), що об'єднуються загальним терміном, – «публікація». Наукометричний індикатор «кількість наукових публікацій» розроблений краще за інші. Він дозволяє прийти до висновку про актуальність і перспективність даного наукового дослідження. Завдяки розподілу вчених за кількістю публікацій дає змогу виявити продуктивність, визначити ранг науковця та його значущість у науці. Розподіл публікацій за науковими напрямками для різних країн необхідний для майбутнього уявлення про ступінь розвиненості окремих галузей науки в країнах. Ця інформація може бути використана при прийнятті рішення про вивченість публікацій тієї чи іншої країни в межах дослідницької роботи та дозволяють зробити висновки про актуальність і перспективність певного наукового дослідження.

Кожний з наукометричних методів є цілісним для вивчення певного аспекту, але разом є можливість побачити загальну картину. Так, статистичний метод має схожі риси з методом підрахунку кількості публікацій, проте він

включає до себе підрахунок кількості авторів і журналів, які можуть не відноситися до даної тематики, але на сторінках своїх статей висвітлюють думки з цього питання. Метод індекс-цитат більш об'єктивно показує, які публікації використовуються та їх частоту використання. Метод дає змогу за допомогою посилань побачити розвиток певної науки та написання статей авторів в її межах.

Отже, вивчення документально-інформаційного потоку є важливим для наукового дослідження будь-якої процесу або проблеми. У всьому світі Без дослідження документно-інформаційного потоку неможливо визначити стан розробки певної проблеми. Тому вивчення галузевих документально-інформаційних потоків, як провідної частини наукового потенціалу, дає можливість перспективіпріоритетних напрямів наукових досліджень.

Вважаємо за необхідне окреслити також основні підходи до визначення та розуміння терміну «бібліометрія». Бібліометричні дослідження, як правило, побудовані на комплексному аналізі бібліографічної інформації, яка відображає наукові документні потоки у їхній динаміці за певний проміжок часу – цей термін у подібному формулюванні вперше був застосований англійським ученим Аланом Притчардом.

Отже, за словами О. В. Пенькової, термін «бібліометрія» вперше був вжитий у 1969 р. А. Притчардом, який визначив бібліометрію як «застосування математики та статистичних методів до процесів написаної інформації та до природи і напрямів розвитку дисципліни з допомогою підрахунку та аналізу різних аспектів написаної інформації» [55, 56].

Дослідниця О. Бережняк у статті «Бібліометрія як метод аналізу стану книговидання» [8] зібрала основні визначення бібліометрії як нового наукового статистичного методу, слідуючи за нею, наведемо декілька визначень.

1.2. Бібліометрія у системі суміжних наук

Бібліометрія вирішує важливі завдання з вивчення тенденцій розвитку та оцінки різноманітних наукових галузей та напрямів, готує інформаційно-

аналітичний матеріал для управління наукою та науковою діяльністю. Таким чином, бібліометрія має всі можливості для того, щоб стати однією з провідних наукових дисциплін і просто «зобов'язана» успішно розвиватися і вдосконалюватися.

Необхідно відзначити, що бібліометрія тісно пов'язана з наступними суміжними метричними науками, такими, як:

- 1) інформетрія,
- 2) наукометрія,
- 3) кіберметрія,
- 4) вебометрія.

Інформетрія є науковим напрямком, що наразі активно розвивається, займається дослідженням кількісних сторін (аспектів) інформації, інформаційних процесів і явищ.

Інформетричні дослідження ґрунтуються на отриманні математичних залежностей, в свою чергу, спрямованих на виявлення емпіричних закономірностей і на побудову інформетричних моделей і нарешті, на побудову теорій [18].

Загалом, термін «інформетрія» є широким поняттям, що уміщує в собі всі метричні дослідження, виявляє «тісні зв'язки з інформатикою, в тому числі бібліометрією (бібліографічні засоби, бібліотеки...), наукометрією (наукова політика, аналіз цитування, оцінка досліджень, ...), вебометрією (метрика Всесвітньої павутини, Інтернет і інші соціальні мережі, мережі для посилення і співпраці)» [69].

Становлення і розвиток інформетрії нерозривно пов'язаний з бібліотечно-інформаційним середовищем, інформетрія бере свій початок з бібліотечного середовища і створена саме для обслуговування цієї галузі людського існування.

Інформетрія – це вчення про застосування математичних методів до змісту інформаційної науки для опису і аналізу їх феноменів, відкриття законів і обґрунтування рішень [73].

За останні роки одним із затребуваних і перспективних напрямків в

діяльності бібліотеки та інформаційних центрів є інформетричні дослідження. Істотним фактом, що доводить актуальність і практичне значення інформетричних досліджень для бібліотечної діяльності, є організація в бібліотеках спеціальних відділів і поява посади «бібліометричний аналітик» [14]. Місцеві та міжнародні фахівці мають однакову думку про те, що інформетричні дослідження в науково-дослідних інститутах і вищих навчальних закладах необхідно здійснювати в їх бібліотеках силами бібліотечних працівників.

Поряд з цим стає зрозумілим, що організація і проведення інформетричних досліджень в бібліотеці передбачає вміння, знання і досвід бібліотечних фахівців з цього напрямку. Це означає, що в даний час існують об'єктивні потреби бібліотечних та інформаційних професіоналів у вивченні інформетрії і в найближчому майбутньому з'явиться потреба професійної підготовки в вищих навчальних закладах фахівців саме з цього напрямку. Але, на жаль, цьому важливому питанню не приділяється наразі належної уваги [18], хоча вищеперераховані галузі метричних наук та, зокрема, інформетрія, вважаються перспективними у майбутньому та є такими, що набули в останні десятиріччя бурхливого розвитку.

Наукометрія є методом вивчення наукових досліджень як окремих одиниць наукового простору і виникла паралельно з бібліометрією наприкінці 60-х років XX століття в зв'язку з необхідністю кількісного вивчення документних потоків.

Наукометрія – це наукова дисципліна, яка вивчає еволюцію науки шляхом обчислень і статистичної обробки кількісної інформації (число опублікованих наукових статей, авторське цитування, тощо) за певний відрізок часу [19].

Термін «наукометрія» вперше був вжитий В. В. Налімовим в монографії «Наукометрія: вивчення науки, як інформаційний процес», яку було опубліковано разом з З. М. Мульченко.

Отже, наукометрія – це галузь наукознавства, яка займається статистичними дослідженнями динаміки і структури наукових інформаційних

потоків і масивів. Поява наукометрії сталася в результаті експоненціального зростання науки в середині XX століття. Вона виникла в період підвищення уваги до зміни характеру наукових досліджень, коли наукові співробітники були змушені витратити майже 50% робочого часу на пошук інформації.

На даний період відмінності між визначеннями термінів «наукометрія», «бібліометрія» та «інформетрія» практично не досліджені. Термінологічна плутанина призвела до наступного явища: автори дають одні й ті ж терміни в різних визначеннях. Але, по суті, одне і те ж поняття позначається різними термінами. Відсутність кількісної оцінки наукової діяльності призводить до неможливості її класифікації. Незважаючи на те, що науковознавці в останні роки використовували навіть системний аналіз, вони не змогли офіційно довести рівень оцінки ефективності науки. Виникнення нових напрямків кількісного наукознавства тільки збільшує зазначені труднощі. Навіть узагальнене роз'яснення кількісних аспектів, напрямів в аналізі науки залежить від «настрою» організатора науки і від регіону.

1.3. Бібліометрія як новий напрямок роботи бібліотечних систем

В даний час не існує єдиної точки зору щодо дати виникнення бібліометрії як наукового напрямку, і, окрім того, як нового напрямку функціонування та сталого розвитку роботи бібліотечних систем.

Низка зарубіжних дослідників, наприклад, С. М. Лавані, що найчастіше вказують на роботу Ф. Коула і Н. Ільсія 1917 [19, с. 77], в якій був проведений статистичний аналіз літератури з порівняльної анатомії, О. Воверне, слідом за істориком науки С. В. Альтшуллером [19, с. 77], зазначають ім'я російського вченого Пауля Вальдена, який на основі книжкової бібліографії шляхом підрахунку цитувань робіт вчених будь-якої країни визначив внесок кожної з країн в розвиток хімії.

Але необхідно відзначити, що одна з перших спроб кількісного вивчення потоку вітчизняної літератури була зроблена також А. К. Шторхом і

Ф.П. Аделунгом, які проаналізували власний показник, що відображає літературу за період 1801-1806 рр. за різними параметрами [19, с. 78].

Крім того, відомі нам О. В. Пенькова і В. М. Тютюнник, про яких йшлося у попередніх підрозділах, вважають саме цих дослідників основоположниками даного напрямку.

Спробу статистичної обробки включених в бібліографічний показник матеріалів зробив і перший російський бібліограф-професіонал Володимир Ізмаїлович Межов [18].

Що стосується методу статистичного аналізу бібліографічних посилань, що є сьогодні одним з основних методів бібліометрії, то закордонні автори бачать його історичне коріння в статті П. Л. і Е. М. Гросс, опублікованій в 1927 р і присвяченій проблемі використання методу статистичного аналізу бібліографічних посилань для вдосконалення бібліотечної діяльності.

При цьому робота Пауля Вальдена – фактичного засновника даного методу – не згадується [23].

Серйозний внесок у створення методології і інструментарію бібліометричного аналізу вніс Ю. Гарфілд, який в 1955 р висловив ідею про можливість індексування посилань на представлений у бібліографії публікації, про що йдеться у анотаціях до книжок [23].

З ім'ям Ю. Гарфілда також пов'язане створення в 1958 р. Інституту наукової інформації, США (Institute for Scientific Information, ISI) і початок видання з 1963 р на постійній основі бібліографічних показників наукового цитування Science Citation Index (SCI). На думку Н. С. Редькіної, кандидата педагогічних наук, завідувачої науково-технологічним відділом ДПНТБ СВ РАН, хронологічний відлік можна починати ще з 1771-1772 рр. з моменту виходу видання роботи «Паризька бібліографія» (Bibliographie parisienne. Paris, 1771-1772. 58 р.) – одного з перших прообразів сучасних показників наукових посилань [19, с. 78].

Матеріал в ньому розташовувався в порядку першоджерел (рецензованих книг), оскільки статті та рецензії представляли інтерес тільки в зв'язку з рецензованою роботою.

Ще одне видання подібного роду – «Покажчик посилок федерального законодавства Шепарда» («Shepard's Index»), перший том якого вийшов в 1873 р. У покажчику опису рішень Федерального суду і судів усіх штатів США, що супроводжується списком публікацій, є посилання на дане судове рішення [19, с. 78].

Бібліометричні підходи до вивчення процесів поширення інформації пов'язані з іменами Дж.К. Ціпфа («Розподіл Ціпфа») [7, с. 25], Самюеля Бредфорда («Закон розсіювання Бредфорда») [25]. Останній закон склав теоретичну основу для подальших бібліометричних досліджень В.К. Брукса (уточнена математичне формулювання «закону розсіювання») [20, с. 53; 25], А. Лотка («закон зворотної квадрата», що описує розподіл авторів в залежності від кількості опублікованих ними статей) [20, с. 53; 25].

Значення цих законів в тому, що їх засновники поклали початок системному дослідженню документопотоків, і, відповідно, відіграли значну роль в становленні бібліометрії як науки. Застосування цих методів в управлінні масивами журналів або для оцінки наукового впливу періодики, авторів, статей, досліджень, – важлива умова отримання об'єктивної інформації про ефективність наукової діяльності та інформаційного супроводу науки.

Таким чином, можна виділити в зародженні та становленні бібліометрії три основних етапи, а саме:

1. Перший етап пов'язаний із зародженням ідей статистичного аналізу літератури з певної тематики і спробами їх реалізації в різних покажчиках. Його початком можна вважати вихід у світ видання «Паризька бібліографія» в 1771-1772 рр. Перший етап розвивався 155 років аж до другої чверті ХХ в. і пов'язаний з іменами таких вчених, як Ф. Аделунг, А. Шторх, В.І. Межов, П. Вальдо, Ф. Коул, Н. Ільсія, П.Л. і Е.М. Гросс.

2. Другий етап охоплює часові рамки з 1926 по 1969 рр. і характеризується формуванням методологічних основ вивчення документопотоків. На цьому етапі були сформульовані кілька законів і виявлені закономірності, такі як «Закон зворотного квадрата», «Закон Бредфорда»,

«Розподіл Ціпфа», «Закон розсіювання», які згодом стали зв'язуватися з важливими явищами наукових комунікацій, найбільш поширеними в дослідженнях документопотоків, а також отримали велике практичне значення.

3. Третій етап характеризується осмисленням бібліометрії як самостійної частини наукознавства, такої частини, яка володіє власним інструментарієм і бере свій початок з ідеї Ю. Гарфілда, висловленої в 1955 р, яка започаткувала новий напрям досліджень науки – індексом цитування.

З огляду на вищесказане, можна зробити висновок про те, що до кінця 60-х рр. XX ст. бібліометрія оформилася як окремий науковий напрям в наукознавстві, хоча основні ідеї бібліометрії, пов'язані з моніторингом наукових досягнень, були сформульовані набагато раніше. Бібліометрія використовувалася для найрізноманітніших прикладних задач – від визначення кордонів наукових напрямків до встановлення значимості періодичних видань, від тематичного розподілу публікацій в науковому дискурсі до встановлення кореляцій між віком вченого і його наукової активністю.

Аналізуючи численні визначення бібліометрії як наукового напрямку можна зробити ряд висновків. Але у будь-якому випадку загальним в усіх визначеннях є той факт, що в бібліометрії застосовуються кількісні *методи* дослідження документів.

Чи вважати бібліометрію науковим напрямком, дисципліною або просто сукупністю методів, думки розділилися. Визначаючи місце бібліометрії в системі наук, одні дослідники виділяють її в самостійну дисципліну, інші – в комплекс математичних і статистичних методів, складову структурну частину методології однієї з аналізованих дисциплін. В.С. Лазарєв висуває гіпотезу про те, що бібліометрія може виступати в якості структурної частини методології всіх наук соціально-інформаційно-комунікаційного циклу. Як видно, визначенням притаманні суперечливість і нерідко або обмеженість, або зайва широта.

До теперішнього часу безліч різних визначень бібліометрії трансформувалося в «розробку і застосування математичних моделей і методів

для всіх аспектів комунікації» [18], а підрозділи бібліометрії включають статистику, дослідження операцій, розподілу і закони, аналіз цитування, теорію інформації і теоретичні аспекти інформаційного пошуку.

Виходячи з цього, можна запропонувати наступне визначення: бібліометрії як напрямку в дослідженнях науки, що вивчає документні потоки за допомогою математичних і статистичних методів, з метою отримання кількісних даних про ефективність наукових областей і прогнозуванні їх розвитку.

Встановлено, що бібліометрія охоплює такі методи дослідження:

- аналіз цитування (метод статичного аналізу бібліографічних посилань);
- аналіз реферативних журналів;
- аналіз кількісних характеристик первинних документів;
- кількісний аналіз публікацій окремих авторів і їх цитування;
- кількісний аналіз публікацій вчених окремих країн світу і держав, а також окремих наукових колективів;
- теоретичні питання, в тому числі дослідження закономірностей росту, старіння і рангового розподілу наукових документів;
- контент-аналіз наукових документів; інші питання, пов'язані з поширенням наукових документів [22; 23].

В даний час бібліометричні методи активно затребувані в національному та міжнародному контексті. Об'єктами вивчення при бібліометричному аналізі науки є публікації документного потоку, згруповані за різними ознаками: за авторами, журналами, тематичними рубриками, країнами тощо.

Сукупність критеріїв, розроблених бібліометрією, дозволяє позиціонувати вчених, дослідні центри, університети в локальній і світовій наукових системах, судити про продуктивності дослідних програм, динаміці наукових напрямків. У зв'язку з цим бібліометрія оперує показниками кількості наукових публікацій (за автором) як свого роду індикатором їх внеску у виробництво знань; цитованості їх робіт, що характеризує вплив попередніх досліджень на розвиток науки, в тому числі, в суміжних областях, що при певній інтенсивності цитування дає можливість говорити про становлення нових напрямків досліджень;

співавторства для оцінки наукових зв'язків між ученими, організаціями, секторами, в тому числі, між наукою і промисловістю, галузями знань та країнами.

В провідних індустріальних державах з розвиненими традиціями оцінювання дослідних колективів і програм бібліометричні дані використовуються не тільки в аналітичних цілях, але і неодмінно супроводжують процес прийняття рішень про фінансування тих чи інших проектів і організацій [5, с. 228].

Такі індикатори характеризують результативність наукової діяльності та позиції країни в світовій науці, розвиток наукових дисциплін, вплив дослідницьких результатів на прогрес науки.

І. В. Маршакова-Шайкевич вважає можливим два підходи до квантифікації (процедури вимірювання і кількісного вираження властивостей об'єкта) інформаційних потоків [14, с. 107].

Перший пов'язаний з тим, що простежується динаміка досліджуваних об'єктів (публікацій, авторів, їх розподіл по країнах, рубриками наукових журналів тощо).

При другому підході виявляються зв'язки між об'єктами, їх кореляція, класифікація [14, с. 107].

Розвиток цих двох підходів до дослідження науки тісно пов'язане з появою унікальних баз даних Інституту наукової інформації в США [15, с. 45].

Бази даних Інституту наукової інформації США були створені для здійснення бібліометричного аналізу, оскільки вони включають не тільки стандартні бібліографічні дані світового корпусу публікацій, але також і всі посилання, які є в цих публікаціях. Статистика публікацій і їх цитування дозволяє виявляти закономірності, темпи розвитку науки і відзначати несподівані «прориви». Завдяки базам даних даного інституту стало можливим ввести ряд кількісних критеріїв для оцінки стану науки в цілому і окремих її областей, а також оцінити внесок різних країн в загальносвітовий прогрес.

Досить відомі і інші, більш спеціалізовані бази даних, зокрема, в галузі хімії і фізики [15, с. 45].

Переваги бібліометричного аналізу в порівнянні з іншими методами, застосовуваними в дослідженнях науки, сформульовані І. В. Маршаковою-Шайкевич і полягають в наступному:

1. При бібліометричному підході охоплюється система науки в цілому, будь-яке інше наукометричне дослідження в порівнянні з ним може вважатися фрагментарним.

2. При бібліометричному аналізі дослідження проводиться на широкому матеріалі, з урахуванням світових баз даних, це дає можливість використовувати різноманітні методики аналізу (по суті, «проганяти» різні кількісні варіанти).

Таким чином, кількісне розширення інформаційної основи призводить до нових якісних результатів. Наслідком цього є отримання нової семантичної інформації, необхідної при управлінні наукою.

3. На відміну від прямих методів аналізу (анкетування, інтерв'ювання та ін.) при бібліометричних дослідженнях ми маємо справу з упредметненими явищами (з уже цитованою, опублікованою роботою), тобто ми маємо справу з характером матеріалу, що можна легко та ефективно за бажанням об'єктивувати [12, с. 331].

Однозначно можемо стверджувати, що бібліометричний аналіз є найбільш надійним інструментом для практичного вивчення кола як теоретичних засад, так і практичної проблематики наявних у найрізноманітніших напрямках наукових досліджень, доведено, що саме аналіз кількісних та якісних показників документного потоку тієї чи іншої предметної галузі дозволяє виявляти притаманні йому закономірності та створювати певні необхідні ситуативні моделі, отже бібліометричний аналіз безсумнівно вважається одним з провідних методів дослідження динаміки розвитку документних потоків.

Документний потік (ДП) – це цілісна безліч семантично пов'язаних документів, що перманентно розвивається. Він є унікальним засобом зберігання, накопичення і передачі знання про зовнішній світ. ДП – інтелектуальна пам'ять

цивілізації, штучно створена система, яка в процесі розвитку сформувала власну структуру (тематичну, видавничу, видову, мовну, ціннісну та ін.), вивела власні закономірності зростання, старіння, ступінь розсіювання, дублювання тощо.

Потік масштабний, майже незліченний, просторово розподілений, охоплює джерела інформації всіх часів і народів. Результати досліджень (ДП) корисні для видавців, бібліотекарів, бібліографів, істориків, дослідників та організаторів науки, інженерів з інформації, аналітиків модераторів контенту в інформаційних сховищах, менеджерів з управління знаннями та ін [3, 4].

Розглянемо основні параметри, які будемо використовувати для нашого дослідження при аналізі документного потоку з проблеми актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті на матеріалі вітчизняних фіхових видань з філології на прикладі аналізу документного потоку наукової періодики з документознавства, архівознавства, бібліотекознавства, інформології у фаховому науковому журналі «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія» за 2017 – 2019 роки.

Першим параметром бібліометричного аналізу документного потоку наукової періодики, на наш погляд, повинен бути **кількісний аналіз** публікацій за означеними роками задля того, щоб відзначити тенденцію про збільшення, зменшення чи приблизно стали **кількість** певних публікацій з документознавства, архівознавства, бібліотекознавства чи інформології та частку кожного з сегментів в загальній кількості наукових статей у фаховому науковому журналі «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія» за 2017 – 2019 роки, що відображено у Таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Загальна кількість публікацій з документознавства, архівознавства, бібліотекознавства, інформології та частка кожного сегменту в загальній кількості публікацій

Роки	Видання з	Загальна
------	-----------	----------

	документознавства	% від загальної кількості публікацій	архівознавства	% від загальної кількості публікацій	бібліотекознавства	% від загальної кількості публікацій	інформології	% від загальної кількості публікацій	іншої тематики	% від загальної кількості публікацій	кількість публіка- цій
2017	12	26,1	2	4,3	13	28,3	13	28,3	6	13,0	46
2018	13	18,8	7	10,1	16	23,2	27	39,1	6	8,8	69
2019	12	17,9	2	3,0	16	23,9	30	44,8	7	10,4	67

За результатами аналізу статистичних даних, представлених нами у Таблиці 1, виявлено, що у 2017 році у науковому фаховому журналі «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія» опубліковано 46 статей, серед них – 12 з документознавства, що становить 26,1% від загальної кількості статей; 2 – з архівознавства, що становить всього 4,3% від загальної кількості статей, по 13 – з бібліотекознавства та інформології, що становить по 28,3% від загальної кількості статей і приблизно однаково зі статтями з документознавства, 6 статей (13%) – статті з іншої тематики (музеєзнавство, питання української державності, якості вищої освіти в Україні).

У 2018 році опубліковано 69 статей, тобто бачимо значне збільшення загальної кількості публікацій у аналізованому нами журналі, при цьому кількість статей з документознавства залишилася майже незмінною – 13 у 2018 році, і це становить 18,8% від загальної кількості статей, що на 7,3% менше, ніж у 2017 році.

При цьому зросла кількість статей з архівознавства – 7, що становить 10,1% від загальної кількості статей, що на 5,8% більше, ніж у 2017 році. Збільшилась кількість статей з бібліотекознавства, 16 за 2018 рік, але порівняно із загальною кількістю статей, це 23,2%, що на 5,1% менше, ніж у 2017 році. Значно зросла кількість статей з інформології – 27, що становить 39,1% від загальної кількості статей, що на 10,8% більше, ніж у 2017 році.

Щодо статей з іншої тематики, то їх, як і у минулому році, 6, але відсоток

від загальної кількості публікацій став меншим – 8,8%. Це статті з музеєзнавства, питань української державності, якості вищої освіти в Україні, культурології, джерелознавства.

У 2019 році загалом опубліковано 67 статей, що значно більше, ніж у 2017 році, і приблизно однаково з 2018 роком. Знов таки, кількість статей з документознавства залишилася майже незмінною – 12 статей (17,9%), це менше на 8,2%, ніж у 2017 році, але всього на 0,9% ніж у 2018 році. Знов зменшилася кількість статей з архівознавства, їх всього 2 і це становить всього 3% від загальної кількості статей (найнижчий показник за 3 роки).

Кількість статей з бібліотекознавства залишилася незмінною порівняно з 2018 роком – 16, це трохи більше у відсотковому значенні порівняно із загальною кількістю статей – 23,9%. Ще більше зросла кількість статей з інформології – у 2019 році їх вже 30, що становить 44,8% від загальної кількості статей, це на 5,7% більше, ніж у 2018 році, і аж на 16,5% більше, ніж у 2017.

Статті з іншої тематики – 7 (10,4%), це статті з музеєзнавства, якості вищої освіти в Україні, культурології, джерелознавства, аналітики.

Отже, аналізуючи кількість статей з документознавства, архівознавства, бібліотекознавства, інформології та іншої тематики, можемо зробити наступні висновки: частка статей з документознавства у 2018-2019 рр.

Порівняно з 2017 роком знизилася, втрачається інтерес до архівознавства; щодо бібліотекознавства, то відсоток статей за цією тематикою залишається приблизно сталим – їх $\frac{1}{4}$ частина від загальної кількості публікацій.

При цьому слід відзначити, що постійно зростає кількість статей з інформології, адже у 2019 році їх майже половина з загальної кількості статей, також є незначний приріст % статей з іншої тематики, отже, робимо висновки про актуалізацію тематики з інформаційних та комунікаційних технологій, що є логічним, враховуючи процеси інформатизації суспільства, при цьому є тенденція до розширення тематики публікацій, безпосередньо пов'язаних з документознавством, архівознавством, бібліотекознавством та інформологією.

Другим критерієм аналізу публікацій наукової періодики з документознавства, архівознавства, бібліотекознавства та інформології є **мовна структура** документного потоку.

Кількість публікацій, виданих державною мовою, та кількість публікацій іноземними мовами і мовами національних меншин визначають мовну політику держави. Мовна структура документного потоку наукової періодики з документознавства, архівознавства, бібліотекознавства, інформології представлена в Таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

Мовна структура документного потоку з документознавства, архівознавства, бібліотекознавства, інформології

Роки	2017		2018		2019	
Кількість публікацій	Кількість	%	Кількість	%	Кількість	%
Українською мовою	43	93,6	58	84,1	56	85,1
Англійською мовою	2	4,3	11	15,9	10	14,9
Російською мовою	1	2,1	-	-	-	-
Усього	46	100	69	100	67	100

Як видно з даних Таблиці 2, за репрезентований період у документному потоці наукової періодики з документознавства, архівознавства, бібліотекознавства, інформології з великою перевагою превалюють україномовні публікації. Дана тенденція є зрозумілою, адже наукові видання повинні друкуватися державною мовою. Позитивною тенденцією вважаємо збільшення відсотку публікацій англійською мовою у 2018 – 2019 рр. порівняно з 2017 роком.

Наступний критерій нашого аналізу документного потоку наукової періодики з документознавства, архівознавства, бібліотекознавства, інформології: яка частка публікацій за роками є **одноосібними**, які виконані у **співавторстві** (див. табл. 3).

Таблиця 2.3.

Кількість публікацій з документознавства, архівознавства, бібліотекознавства, інформології та частка кожного сегменту в загальній кількості публікацій за авторською ознакою

Роки	2017		2018		2019	
Кількість публікацій	Кількість	%	Кількість	%	Кількість	%
Одноосібні	42	91,3	56	81,2	43	64,2
У співавторстві	4	8,7	13	18,8	24	35,8
Усього	46	100	69	100	67	100

Як свідчать дані Таблиці 3, маємо значне збільшення кількості публікацій у співавторстві, якщо у 2017 році кількість публікацій двох, трьох авторів становить усього 4 публікації (8,7%), то у 2018 році їх вже 13, тобто 18,8%, що на 10,1% більше, ніж у 2017 році. У 2018 році зустрічаємо публікації як двох, так і чотирьох співавторів. У 2019 році таких публікацій вже більше третини від загальної кількості публікацій – 24, що становить 35,8%. У 2019 році простежуємо публікації у співавторстві, де зустрічається два автори у всіх публікаціях.

Останнім параметром нашого бібліометричного аналізу є аналіз документного потоку наукової періодики з документознавства, архівознавства, бібліотекознавства, інформології за **авторською ознакою**. Він дозволяє визначити найактивніших та найвідоміших сучасних науковців. Результати бібліометричного аналізу документного потоку наукової періодики з документознавства, архівознавства, бібліотекознавства, інформології за показником кількості видань авторів, публікацій яких за означений період 2017 – 2019 рр. у журналі «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія» більше однієї, наведені у табл. 4.

Таблиця 2.4.

Кількість публікацій з документознавства, архівознавства, бібліотекознавства, інформології по авторах

Прізвище	Кількість	Прізвище	Кількість	Прізвище	Кількість
----------	-----------	----------	-----------	----------	-----------

В. Добровольська	10	Т. Добко	4	Н. Ковальчук	3
М. Комова	9	В. Шкаріна	4	А. Пелешишин	3
О. Збанацька	6	В. Капров	3	Л. Грінберг	2
Т. Сидоренко	5	А. Курбан	3	В. Пасічник	2
Л. Філіппова	5	Н. Стронська	3	О. Шевченко	2
Н. Кунанець	4	В. Копанєва	3	Т. Єрмолаєва	2
О. Тур	4	О. Рибачок	3	О. Матвієнко	2
Н. Бачинська	4	З. Свердлюк	3	М. Цивін	2
Н. Варцаба	4	Ю. Палеха	3	В. Бездрабко	2
А. Петрушка	4	Л. Ковальська	3	Л. Прокопенко	2
О. Анісімова	4	М. Зацерквіна	3	Г. Мацюк	2

У результаті проведеного аналізу було виявлено, що найбільше публікацій за 2017 – 2019 роки у журналі «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія» мали такі автори, як В. Добровольська – 10 публікацій, М. Комова – 9 публікацій, О. Збанацька – 6 публікацій, Т. Сидоренко, Л. Філіппова – по 5 публікацій, Н. Кунанець, О. Тур, Н. Бачинська, Н. Варцаба, А. Петрушка, О. Анісімова, Т. Добко, В. Шкаріна – по 4 публікації.

Інші автори, наведені у таблиці, мали по 3 чи 2 публікації, автори, що не наведені у таблиці – мали по 1 публікації; усього за три роки у журналі «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія» опублікувалося близько 100 різних авторів. Крім того, слід зазначити, що у журналі зустрічаються публікації відомих українських документознавців, що асоціюються з витоками українського документознавства, таких, як В. Бездрабко, Ю. Палеха.

Як підсумок проведеного бібліометричного аналізу можна констатувати:

1) частка статей з документознавства у 2018-2019 рр. порівняно з 2017 роком знизилася;

2) значною мірою втрачається інтерес до архівознавства; щодо бібліотекознавства, то відсоток статей за цією тематикою залишається приблизно сталим протягом усіх трьох аналізованих років – їх $\frac{1}{4}$ частина від загальної кількості публікацій, при цьому постійно зростає кількість статей з

інформології, у 2019 році їх майже половина з загальної кількості статей, також є незначний приріст % статей з іншої тематики, отже, робимо висновки про актуалізацію тематики з інформаційних та комунікаційних технологій;

3) у документному потоці наукової періодики з документознавства, архівознавства, бібліотекознавства, інформології з великою перевагою превалюють україномовні публікації;

4) позитивною тенденцією є збільшення відсотку публікацій англійською мовою у 2018 – 2019 рр. порівняно з 2017 роком;

5) маємо значне збільшення кількості публікацій у співавторстві, у 2017 році кількість публікацій кількох авторів становить усього 4 публікації, у 2018 році їх вже 13, у 2019 році таких публікацій вже більше третини від загальної кількості публікацій – 24;

6) щодо аналіз документного потоку наукової періодики з документознавства, архівознавства, бібліотекознавства, інформології за авторською ознакою, то за три аналізованих роки виявляємо 33 автори, що мають більше, ніж одну публікацію, 13 авторів мають від 10 до 4 публікацій, інші – дві або три публікації.

За допомогою бібліометричного аналізу ми дослідили кількісну та якісну структуру документного потоку наукової періодики з документознавства, архівознавства, бібліотекознавства, інформології на матеріалі публікацій у фаховому науковому журналі «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія» за період 2017 – 2019 рр., та виявили особливості кількісної динаміки публікацій за означений період, мовну та авторську складові, кількість одноосібних публікацій та публікацій у співавторстві, таким чином продемонструвавши можливості даного методу як способу вивчення динамічного розвитку певних документних потоків і саме ці параметри будемо використовувати задля дослідження документного потоку наукової періодики з проблеми актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті на матеріалі фахових вітчизняних видань з філології за 2015 – 2019 роки.

Висновки до Розділу 1

На даному етапі інформаційного розвитку людства та медійного забезпечення його інформацією найважливішою підсистемою соціальних комунікацій вважається саме документна комунікація – провідними науковцями, що вивчали цей процес як феномен вважається, – процеси і засоби обміну документною інформацією у суспільстві забезпечують його рух у часі та сталий розвиток. Адже відомо, що документна комунікація як наслідок прагнення людства до спілкування взагалі виникла саме на етапі соціального прогресу людства, вона має здатність легко формуватися у документні потоки та забезпечувати своїм існуванням рух соціальної інформації у часі і просторі шляхом – спочатку – створення, потім – зберігання, архівування документів, і, нарешті, їх та розповсюдження, охоплюючи всі відомі сфери суспільного та політичного життя людства.

Провідне місце серед формалізованих підходів до досліджень документних потоків в останні десятиліття посідають метричні дослідження. Їх сутність полягає в підрахунку, поєднанні, тлумаченні та порівнянні різних елементів дослідження. Щодо бібліометричного аналізу документних потоків, він уможливорює отримання кількісної інформації про публікаційну активність вчених на рівні країн, регіонів, міст або інститутів, що використовується для порівняльного аналізу наукової продуктивності. Як самостійна дисципліна бібліометрія була сформована в 1960 – 1970-х в рамках наукознавчих досліджень в процесі створення бібліографічних даних, сучасні наукові розвідки в галузі бібліометрії необхідні для досліджень, що пов'язані з визначенням наукової політики взагалі.

На даний період розвитку метричних наук відмінності між визначеннями термінів «наукометрія», «бібліометрія» та «інформетрія» практично не досліджені. Термінологічна плутанина призвела до наступного явища: автори дають одні й ті ж терміни в різних визначеннях. Але, по суті, одне і те ж поняття позначається різними термінами. Прогрес в області інформаційно-

комунікаційних технологій значною мірою полегшує наукометричні дослідження, що забезпечує абсолютно нові можливості для доступу, обміну і обробки наукової інформації, і це обумовлює перспективність та затребуваність бібліометричних досліджень та послуг у всьому світі.

Однозначно можемо стрверджувати, що бібліометричний аналіз є найбільш надійним інструментом для практичного вивчення кола як теоретичних засад, так і практичної проблематики наявних у найрізноманітніших напрямках наукових досліджень, доведено, що саме аналіз кількісних та якісних показників документного потоку тієї чи іншої предметної галузі дозволяє виявляти притаманні йому закономірності та створювати певні необхідні ситуативні моделі, отже бібліометричний аналіз безсумнівно вважається одним з провідних методів дослідження динаміки розвитку документних потоків.

За допомогою бібліометричного аналізу виявляється можливим дослідження кількісної та якісної структури документного потоку певної наукової періодики та виявлення особливостей кількісної динаміки публікацій за означений період, мовної та авторської складових, кількості одноосібних публікацій та публікацій у співавторстві, як способу вивчення динамічного розвитку певних документних потоків і саме ці параметри будемо використовувати задля дослідження документного потоку наукової періодики з проблеми актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті на матеріалі фахових вітчизняних видань з філології за 2015 – 2019 роки.

Для розуміння центрального аспекту нашого бібліометричного дослідження, у наступному розділі буде розглянуто питання актуальності дослідження документного потоку з проблем сучасних концептів у межах політичного дискурсу; означивши коло досліджуваних публікацій, перейдемо безпосередньо до бібліометричного аналізу документного потоку наукової періодики з проблеми актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті на матеріалі фахових вітчизняних видань з філології за 2015 – 2019 роки.

РОЗДІЛ 2.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ НАУКОВИХ СТУДІЮВАНЬ З ПРОБЛЕМИ АКТУАЛЬНИХ КОНЦЕПТІВ ПОЛІТИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ПРАГМАТИЧНОМУ АСПЕКТІ

2.1. Концепт як основна одиниця концептуальної картини світу

Загальновизнаним у лінгвістиці є постулат про те, що кожна мова відбиває певний спосіб сприйняття й організації світу. Значення, виражені засобами конкретної мови, складаються в єдину систему поглядів, свого роду колективну філософію, яка є обов'язковою для всіх носіїв мови [3, с. 350] і становить підґрунтя відповідної особливої моделі світу, або ж картини світу.

Цей термін був уперше впроваджений Г. Герцем та М. Планком у фізиці щодо фізичної картини світу [238, с. 46]. Термін «картина світу» у філософії запропонував Л. Вітгенштайн у «Логіко-філософському трактаті» [42], у лінгвістику ж термін уперше потрапив із праць німецького вченого Л. Вайсгербера [245].

Сьогодні поняття «мовна картина світу» належить до фундаментальних наукових визначень, пов'язаних із вивченням специфіки окремих мов як складників національних культур. Ще М. Лютер писав про те, що різні мови мають свої специфічні риси в іменуванні світу [7, с. 263]. Вперше на цій проблематиці акцентували німецькі дослідники Й. Г. Гаман і Й. Г. Гердер, які розмірковували про зв'язок світосприйняття та мови [99].

Основні ж теоретичні положення про національно-культурну специфіку мов, що багато в чому визначили подальший розвиток лінгвістики, були запропоновані В. фон Гумбольдтом, якого називають засновником лінгвістичної філософії мови. Вчений значну увагу приділяв пошукам критеріїв єдності людей як інтелектуальних істот і дійшов висновку, що така єдність можлива завдяки інтегрувальному характеру мови. Він зауважував, що інтелектуальна діяльність і мова являють собою єдине ціле, узгодженість між звуком і думкою зумовлена

первинною і нез'ясовною організацією людської природи [83, с. 75].

І для пояснення того факту, що, незважаючи на спільність основ людського мислення, інтелектуальної діяльності, кожен народ виражає свої думки специфічним чином, В. фон Гумбольдт запропонував гіпотезу про вплив на мову «духу народу»: «У мові зафіксований увесь національний характер... Різні мови є для націй органами їхнього оригінального мислення» [83, с. 303, 324].

Саме у роботах В. фон Гумбольдта вперше висунуто припущення про те, що різні мови виявляють різні світогляди, формуючись під впливом національної духовної культури народу, а «мовна свідомість народу» зумовлює специфіку кожної конкретної мови, унікальної за своєю природою. Мова також впливає на мислення мовців, оскільки, на думку вченого, інтелектуальна діяльність є абсолютно духовною і за допомогою звука матеріалізується у мовленні й стає доступною для чуттєвого сприйняття [83, с. 75].

В. фон Гумбольдт пов'язує проблему національної мови з проблемою співвідношення мови і мислення, віддаючи провідну роль у цій дихотомії мові. Мислення, за В. фон Гумбольдтом, національно детерміноване: людина, засвоюючи мову, одночасно засвоює і національний погляд на світ: «Національне походження має величезну владу над усіма виявами індивідуальності... В кожній мові закладено самотній світогляд... Людина переважно живе з предметами так, як їх подає їй мова», – пише В. фон Гумбольдт [83, с. 79 – 80].

Не використовуючи термін «картина світу», В. фон Гумбольдт фактично повністю описав це поняття. Як зауважує О. А. Радченко, «відкриття феномену картини світу в різному його термінологічному оформленні стало основним теоретичним досягненням Гумбольдта, що дає змогу уналежнити його до батьків сучасної філософії мови» [172, с. 97].

Е. Сепір, як і В. фон Гумбольдт, також говорить про залежність національної свідомості від системи мови. Дослідник стверджує, що мова створює свою особливу реальність, порівнює мову із «системою координат», яка забезпечує орієнтацію у світі: «Перехід від однієї мови до іншої аналогічний

переходу від однієї геометричної системи до іншої. Навколишній світ, з яким здійснюються стосунки, той же самий для будь-якої мови; світ точок той самий у будь-якій системі.

Але формальний підхід до того ж самого елемента досвіду, так само як і до певної точки простору, настільки різний, що кінцеве почуття орієнтації не може бути однаковим ані у двох мовах, ані у двох системах. Необхідно зважати на повністю або, принаймні, відносно різні формальні норми, бо ці розбіжності мають свої психічні кореляти» [101, с. 134]. Таким чином, Е. Сепір також визначає залежність національної свідомості від національної системи кожної мови окремо.

Думку про те, що світ постає перед нами як калейдоскопічний потік вражень, організований нашою свідомістю, тобто – мовною системою, збереженою в нашій свідомості, розвиває американський дослідник Б. Ворф: «Ми розчленовуємо світ, організовуємо його в поняття і розподіляємо значення так, а не інакше, в основному тому, що ми учасники угоди, укладеної подібною системою». Цю тезу учений згодом покладе в основу теорії лінгвістичної відносності: «Ми стикаємося... з новим принципом відносності, який свідчить, що схожі фізичні явища дають змогу створити схожу картину всесвіту тільки за схожості або, принаймні, за співвіднесеності мовних систем» [199, с. 174 – 175].

На основі цього принципу в американській лінгвістиці створено теорію примітивних мов, за якою мовам із простішою структурою відповідають нижчі рівні розвитку мислення народів – носіїв таких мов. У цілому ж висновком із цього принципу є думка про неможливість порозуміння між людьми різних національностей. Крім того, якщо система мови впливає на процес людського мислення, то неможливим був би розвиток науки і культури, людство залишилося б на рівні того часу, коли зароджувалася мова.

Представники теорії *загальної семантики*, ще одного напрямку, де розвинуто погляди В. фон Гумбольдта, якраз говорили про неможливість адекватного пізнання світу через недосконалість мови. А. Кожибський писав:

«Кожна мова, маючи певну структуру, за самою своєю природою відображає в цій структурі світ так, як він розумівся тими, хто розвивав мову» [84, с. 271].

Проте, в сучасній західній лінгвістиці положення про існування загальних засад людського мислення стало загальновизнаним. На підставі аналізу експериментальних даних Ч. Осгуд стверджує, що «сучасні порівняльні дослідження з психолінгвістики доводять, що хоча мови виявляють явну унікальність у фонології, граматиці і семантиці, яка робить їх незрозумілими для носіїв інших мов, на глибинному рівні вони демонструють наявність універсалій» [231, с. 4].

А. Вежицька, одна з видатних дослідників семантики й універсальних категорій свідомості, автор теорії семантичних примітивів, розділяє погляд на існування мовних універсалій: «Мови і культурні системи значною мірою відрізняються одна від одної, але існують семантичні й лексичні універсалії, що вказують на загальний понятійний базис, на якому ґрунтуються людська мова, мислення і культура... а специфічні для мов конфігурації цих примітивів відбивають різноманітність культур» [114, с. 297, 322]. А. Вежицька вважає, що мови відрізняються конкретними наборами універсалій, використовуваних у процесі комунікації: «Кожний набір виступає саме однією лінгвоспецифічною маніфестацією універсального набору людських концептів» [116, с. 17].

Теорія семантичних примітивів як інтеграційний підхід має велике значення, оскільки дає змогу визначити суть національної специфіки мов, що існує за спільних законів людського мислення.

М. І. Толстой як представник етнолінгвістичного напрямку зауважував, що «мова може розглядатися як знаряддя культури і може описуватися через ознаки, спільні для всіх явищ культури. З іншого боку, – це незалежні, автономні семантичні системи» [201, с. 36].

Автор акцентував на міжпредметних зв'язках: він уважав за необхідне для реконструкції стародавніх уявлень спиратися не лише на лінгвістичні дані, а й дані інших антропоцентрично орієнтованих наук, бо культура – надскладне явище, що існує в різних формах, а не лише у вербальній: «Мова – природний

субстрат культури... Однак одиницями мови культури можуть бути не лише вербальні символи, а й знаки іншої природи – предмети, дії, зображення і т. ін.» [201, с. 291].

На розвиток української етнолінгвістики вплинули концепції О. О. Потебні та їх подальше розроблення представниками Харківської лінгвістичної школи, а також наукові праці українських етнографів і письменників: Г. С. Сковороди, М. П. Драгоманова, М. С. Грушевського, В. М. Гнатюка, В. Б. Антоновича, М. І. Костомарова й інших.

Сучасна українська етнолінгвістика характеризується, на думку О. О. Селіванової, поки що відсутністю єдиної, внутрішньо гомогенної дослідницької програми: спектр етнолінгвістичних досліджень українських етнолінгвістів доволі широкий і поєднується з розробками в царинах діалектології, лінгвогеографії, семасіології, ономасіології, фразеології, лінгвоконцептології, фольклористики, етнографії, культурології, семіотики тощо [178].

Г. А. Брутян, також проаналізувавши теорію лінгвістичної відносності, запропонував, у свою чергу, теорію лінгвістичної додатковості. В основу цієї теорії покладено постулат про те, що в основі пізнання лежить загальна для всього людства логічна модель, а «через вербальні образи і мовні моделі відбувається додаткове бачення світу. Лінгвістичне моделювання світу поєднується з логічним його відображенням, створюючи передумови сприйняття більш повної та всебічної картини навколишньої дійсності» [28, с. 57]. Таким чином, лінгвісти обґрунтували наявність у мисленні універсальних, загальнолюдських основ, які не можуть бути визначені системою мови.

Таким чином, власне лінгвістика в середині ХХ ст. поставила перед собою завдання не лише довести, а й дослідити тісний зв'язок мови і мислення. У наш час такий зв'язок досліджує етнолінгвістика, лінгвокультурологія, психолінгвістика та інші сучасні лінгвістичні напрями, основними проблемами яких є співвідношення мови і культури, дослідження народного менталітету, картини світу, міжкультурного спілкування, опис організації ментального

лексикону, вивчення мовної особистості тощо. Одним із головних понять у сучасних дослідженнях, присвячених взаємозв'язку мови та культури і національній специфіці мови, є поняття мовної та концептуальної картин світу.

Вперше поняття «*мовної картини світу*» (далі – МКС) увів у лінгвістичний обіг німецький мовознавець Л. Вайсгербер. Він так визначав МКС: «це картина, що міститься виключно в мовних структурах, а конкретніше – в структурах мовного змісту, що як предмети мислення організовують і впорядковують зовнішній світ і надають узагальнені знання про цей світ» [245, с. 20].

Г. А. Брутян, у свою чергу, писав, що «знання, виражене словниковим, точніше мовним багажем суб'єкта, назовемо «мовною моделлю світу» [29, с. 58]. Ю. М. Караулов під «картиною світу» розумів «...два різні аспекти розгляду семантики: загальна, інтегральна її картина, сукупність усього мовного змісту, або відносно постійна і така, що повільно еволюціонує в часі, або специфічні риси семантики цієї мови, що диференціюють її від усіх інших мов» [111, с. 245].

В. М. Телія вважає, що «МКС – неминучий для мисленнєво-мовної діяльності продукт свідомості, який виникає в результаті взаємодії мислення, дійсності й мови як засобу вираження думок про світ» [175, с. 179].

За словами Н. Ю. Шведової, «МКС – це вироблене багатовіковим досвідом народу і здійснюване засобами мовної номінації зображення всього існуючого як цілісного і багатоаспектного світу... що представляє, по-перше, людину, її матеріальну й духовну життєдіяльність і, по-друге, все те, що її оточує» [211, с. 15].

За думкою Є. Бартмінського, МКС – «закріплені в мові та способах її вживання комплексні знання про людину і світ» [83, с. 2].

Р. Гжегорчикова визначає «МКС як поняттєву структуру, закріплену в системі даної мови, в її граматичних і лексичних властивостях, що реалізується, як і все в мові, за допомогою текстів (висловлювань)» [235, с. 41].

Я. Анусевич відзначав, що «МКС – це, передусім, розуміння та інтерпретація світу з погляду філософії здорового глузду, підсумовування і зіставлення щоденного досвіду і прийнятих... у даній комунікативній спільності

норм цінностей, способів оцінювання, а також уявлень і установок відносно до дійсності» [220, с. 265]. В усіх цих дефініціях загальним компонентом виступає зв'язок МКС із процесом пізнання. Отже, можемо говорити про МКС як вираження людських знань про світ в одиницях мови і про існування нерозривного зв'язку теорії МКС із теорією людського пізнання.

На сучасному етапі часто вживають термін «*концептуальна картина світу*» (ККС). За О. О. Селівановою, ККС – це фрагмент концептосистеми, який представляє інтеріоризований людиною або етносом світ [259]. Т. В. Цив'ян визначає ККС «...як скорочене і спрощене відображення всієї суми уявлень у даній традиції, узятих в їхньому системному й операційному аспектах» [119, с. 5].

В. І. Постовалова пише, що ККС – це цілісний глобальний образ світу, який є результатом усієї духовної активності людини [175, с. 19]. Й. Мачкевич у своєму визначенні говорить про дві сутнісні функції ККС – описову і регульовальну. Вона зазначає, що «в генетичному аспекті – це відображення досвіду суб'єкта, який пізнає і який належить до якої-небудь спільноти; у прагматичному аспекті – це таке моделювання світу, яке дає можливість людині діяти в ньому. ККС є одночасно описом світу, здійсненим з певного погляду, і моделлю світу, що регулює поведінку людей» [236, с. 193].

Р. І. Павільоніс у роботі «Проблема сенсу: сучасний логіко-функційний аналіз мови» ККС визначає як «безперервно конструйовану систему інформації (поглядів і знань) про дійсний або можливий світ» [155, с. 280]. Основними властивостями такої системи автор вважає континуальність і послідовність уведення концептів. Специфіка концептуальної системи пов'язана з процесом розуміння мовних висловів, що репрезентують її зміст. Процес розуміння, на думку Р. І. Павільоніса, «є процесом утворення сенсів, або концептів, який базується на перцептивному і концептуальному виділенні об'єкта з середовища інших об'єктів шляхом надання цьому об'єктові певного сенсу, або концепту, як ментальної його репрезентації» [155, с. 283]. Основним принципом побудови концептуальної системи є принцип інтерпретації об'єкта за допомогою сенсів,

або концептів, що в цілому і створює «...певну картину світу» [155, с. 206].

ККС розглядається як особлива структура, що містить усі людські знання про навколишню дійсність. Так, А. Я. Гуревич у своїй монографії «Категорії середньовічної культури» поставив на меті реконструкцію «образу світу» на основі базисних категорій [84]. Концептуальну картину світу він визначає як «сітку координат», за допомогою якої люди сприймають дійсність і створюють образ світу, наявний у їхній свідомості [84, с. 15 – 16]. У кожній культурі ККС складається з набору взаємопов'язаних універсальних понять, а образ світу – це конкретна форма втілення цього набору в індивідуальній свідомості.

Термін «*концепт*» має довгу історію та неодноразово піддавався переосмисленню. Лексема *концепт* (лат. *conceptus* – поняття; вихідна форма «*conceptus*» – пасивний дієприкметник, що інтерпретується як «зачатий») і фіксується у філософських текстах ще з епохи Середньовіччя: «В середньовічній латині, коли початкове значення жило, метафоричний перенос «зародок → поняття» відчувався, мабуть, занадто жваво, а тому їм не зловживали. І навіть у філософських текстах Середньовіччя, наприклад, у Тертуліана (160 – 220), Св. Августина (354 – 430), Боеція (480 – 524), *conceptus* вживається найчастіше як дієприкметник зі значенням «зачатий», а не іменник зі значенням «*поняття*» [37, с. 35].

Концепт широко використовувався у філософії Середньовіччя як один з основних термінів філософської течії «*концептуалізм*», що виник у результаті суперечки про природу універсальних понять між реалістами і номіналістами. Одним із видатних філософів того часу був учений-богослов П. Абеляр, який перебував на позиціях помірною концептуалізму. За П. Абеляром, універсалії (термін «універсалія» не мав однозначного тлумачення; під ним розуміли ідеї, уявлення, окремі індивідуальні предмети в сукупності їх властивостей, прототипи речей, природні форми дійсних речей, стану речей або роди і види) – це не речі, але і не назви, це поняття духу, відображення божественного Слова. А концепт – це форма «схоплювання» божественності у вигляді неперсонального поняття [45, с. 11]. Концепти в розумінні філософа постають як логіко-

лінгвістичні категорії, що утворюють міст між світом думки і світом буття. Таким чином, у центрі уваги П. Абеляра виявлялася не річ, не слово як звучання голосу, а слово як значення. Концепт для філософа-богослова був гранично суб'єктивний [45, с. 19].

У зв'язку з цим в «Енциклопедичному словнику» Ф.А. Брокгауза й І. А. Ефрона у статті про концептуалізм можна прочитати, що «концепт або поняття, як таке, не можна видавати за загальне, що існує в предметах; можна зазначити, що існує щось у предметах, з приводу чого виникає концепт. Концепт же сам по собі існує тільки в розумі того, хто пізнає, – але пізнане і поєднане в цьому понятті має об'єктивний характер і обґрунтовано природою речей, як вони створені творцем» [16, с. 42].

Таким чином, сучасні лінгвістичні тлумачення терміна «концепт» пов'язані з контекстом досліджень, що проводяться на перетині мовознавства і філософії (Н. Д. Арутюнова, С. О. Аскольдов, А. Вежицька, К. Ю. Голобородько, Л. В. Дмитренко, С. А. Жаботинська, Г. В. Колшанский, М. П. Кочерган, О. С. Кубрякова, Л. А. Лисиченко, М. М. Полужин, Є. В. Рахіліна, О. О. Селіванова, Ю. С. Степанов, В. М. Телія, Р. М. Фрумкіна та інші).

Одне з перших визначень концепту належить А. Вежицькій, яка інтерпретує його як об'єкт зі світу «Ідеальне», що має ім'я і відображає певні культурно зумовлені уявлення людини про світ «Дійсність» [14, с. 54]. Подальший розвиток лінгвістичних наук зумовив значну розгалуженість тлумачення терміну «концепт».

У ході інтенсивного розвитку концептологічних досліджень у лінгвістиці виникло безліч визначень концепту, які частково перетинаються і взаємодоповнюють одне одного. Концепт трактується як «уявлення»; як «алгебраїчне вираження значення»; «ключове слово культури»; «згусток культури у свідомості людини», «пучок» уявлень, понять, знань, асоціацій, переживань, який супроводжує слово», «основний осередок культури в ментальному світі людини»; як знання про позначуване у всіх його зв'язках і відношеннях; як дискретна одиниця колективної свідомості; як «зерно

першосмислу»; як «квант знання», «семантичний ембріон», або «смисловий ген» значення мовного знака; як інформаційна структура свідомості; суб'єктивне відображення досвідних даних; інваріант значення лексеми; складний комплекс ознак, який використовується для опису фрагмента світу або частини такого фрагмента [57] і таке подібне.

Також концепт став розглядатися як «поняття практичної (повсякденної) філософії», «оперативна одиниця в розумових процесах», «базове перцептивно-когнітивно-афективне утворення динамічного характеру, що спонтанно функціонує в пізнавальній та комунікативній діяльності індивіда», «зародок слова», «квант структурного знання», «логоепістема» [57]. Дослідники (С. А. Жаботинська, В. В. Жайворонок, М. П. Кочерган, В. І. Карасик, З. Д. Попова, Г. Г. Слишкін, О. О. Селіванова, І. А. Стернін тощо) вважають, що наведені вище визначення не є взаємовиключними, а лише підкреслюють різні способи формування концепту. Наразі можна виокремити кілька підходів до розуміння і визначення концепту.

Критерії типологізації концептів. Складність при визначенні сутності концепту пов'язана з тим, що й досі немає однозначного рішення і при визначенні типології концептів. Існують різні *критерії типологізації* концептів:

- 1) за ступенем конкретності – абстрактності змісту: конкретні і абстрактні;
- 2) за номінованістю в мові: номіновані – неноміновані (лакуарні);
- 3) за ступенем стійкості: стійкі – нестійкі;
- 4) за частністю та регулярністю актуалізації: актуальні – неактуальні;
- 5) за структурою: прості (однорівневі), складні (багаторівневі), сегментні, калейдоскопічні, композитивні;
- 6) за способом мовного вираження вербалізації їхніх одиниць: лексично-фразеологічні, текстові (вербалізовані цілим текстом), граматичні, синтаксичні;
- 7) за номінативною щільністю: поодинокі або одиничні, парні («семантичні дублети», антіномічні), групові (синонімічні);
- 8) за стандартизацією: універсальні (інваріантні), загальнонаціональні (етнічні), групові (що належать до соціальної, вікової, статевої та інших груп),

особисті (концепт як надбання індивіда);

9) за сферою вживання: наукові, художні, буденні;

10) за змістом і ступенем абстракції: конкретно-чуттєвий образ, уявлення (розумова картинка), схема, поняття, прототип, пропозиція, фрейм, сценарій (скрипт), гіпонімія, інсайт, гештальт [62].

Вивчаючи семми слів, що вербалізують концепт, А. П. Бабушкін пропонує методику визначення типу концепту на основі аналізу словникової дефініції відповідної лексики: «Визначення «згорнуто» у знаку і мислиться за ним у вигляді сукупності сем, що формують семему» [5, с. 54]. Таким чином, А. П. Бабушкін класифікує концепти відповідно до характеру сем, що стоять за конкретними словами, які виражають ці концепти. На думку автора, концепти поділяються на такі типи:

– розумова картинка – образ властивих предмету характеристик; семи гами кольорів, лінійних, об'ємних параметрів, особливостей конфігурації тощо: *ромашка, бульдог*;

– схема – зразок, що втілюється у просторово-графічних (об'ємних і контурних) семах: *горизонт, річка*. Схема нагадує розумову картинку, але вона менш опрацьована («промальована») у деталях;

- фрейм – сукупність збережених у пам'яті асоціацій. Концепт-фрейм імплікує комплексну ситуацію; його можна зіставити з «кадром», у рами якого потрапляє все, що є типовим і суттєвим для даної сукупності обставин: *базар, зима*;

– інсайт – «упакована» у слові інформація про конструкцію, внутрішній устрій або функційне призначення предмета: *парасолька, окуляри*;

– сценарій (скрипт) – ідея, яка реалізує в семантичному плані свого вербального вираження сему руху, динаміки розвитку; він завжди має сюжетний характер, і слово виступає в ролі заголовка для серії стереотипних дій: *бійка, лекція*;

– логічно-конструйований концепт – розумове утворення, позбавлене образних характеристик; він прирівнюється до поняття в його традиційному

потрактувати як результату раціонального відображення й осмислення: *літак*;

– калейдоскопічний концепт – сутність, виражена в абстрактних найменуваннях із широким колом власних асоціацій: *життя*;

– гіперонім – номінація, що співвідноситься з родовим поняттям та виражає архісему, загальну для певної кількості гіпонімів (слів, що співвідносяться з видовим поняттям): *птахи, одяг* [5, с. 65 – 99].

А. П. Бабушкін відзначає, що між концептами різних типів не існує різко окреслених меж. Вони характеризуються відносною рухливістю, здатні «стиратися» з плином часу і формуватися заново [5, с. 56].

Типологія концептів (схема, фрейм, сценарій) відображає способи зберігання та переробки інформації, які тісно переплітаються і в розумовій діяльності людини, і в її комунікативній практиці. На думку дослідників (М. М. Болдирєв, М. В. Нікітін, В. М. Телія та інші), фрейм є найбільш зручним способом представлення знань, найбільш універсальною когнітивною моделлю, що має чітку структуру. В. Н. Телія зазначає, що «концепт – це завжди знання, структуроване у фрейм, а це значить, що він відображає не просто суттєві ознаки об'єкта, а всі ті, які в даному мовному колективі заповнюються знанням про сутність» [84, с. 96]. Т. ван Дейк, який розробляє теорію фреймів, вважає, що одиниці знання «організовані «навколо» певного концепту. На противагу простому набору асоціацій ці одиниці містять основну, типову і потенційно можливу інформацію, яка асоційована з тим чи іншим концептом» [27, с. 16]. За визначенням М. М. Болдирєва, фрейм – це об'ємний, багатокomпонентний концепт, який представляє собою «пакет» інформації, знання про стереотипні ситуації» [22, с. 36].

На нашу думку, найповнішою є класифікація А. П. Бабушкіна, який типологізує концепти згідно з характером сем, що стоять за конкретними словами, що виражають ці концепти (розумова картинка, схема, фрейм, інсайт, сценарій (скрипт), логічно-конструйований концепт, калейдоскопічний концепт, гіперонім).

Визначення структури концепту. Проблема визначення *структури*

концепту також цікавить багатьох дослідників (С. Г. Воркачов, В. І. Карасик, В. А. Маслова, З. Д. Попова, О. О. Селіванова, Ю. С. Степанов, І. А. Стернін). Однак більшість учених сходяться в тому, що концепт являє собою неоднорідну одиницю мислення. Згідно з В. І. Карасиком, концепт є (як мінімум) тривимірним утворенням, що містить *предметно-образний, поняттєвий та оцінний складники*. Предметно-образний зміст концепту зводиться до цілісного узагальненого сліду в пам'яті, пов'язаному з певним предметом, явищем, подією, якістю [12, с. 151]. До *поняттєвого* боку концепту дослідник уналежнює «мовну фіксацію концепту, його позначення, опис, ознакову структуру, дефініцію, порівняльні характеристики даного концепту відносно до того чи іншого ряду концептів, які ніколи не існують ізольовано» [12, с. 8].

Центром концепту (культурного) є *ціннісний* елемент. Слідом за В. І. Карасиком, ціннісний бік концепту як визначальний компонент називає Г. Г. Слишкін. Ціннісні уявлення про будь-які феномени виникають тоді, коли вони відображають суспільні ідеали, важливі як для індивідуума, так і для колективу [66, с. 27]. В середині ціннісного елемента Г. Г. Слишкін виокремлює аспекти оцінності й актуальності: «аспект оцінності виражається в наявності оцінного складника в денотаті мовної одиниці, що є ім'ям концепту, у властивих цій одиниці оцінних конотаціях, у сполучуваності цієї одиниці з оцінними епітетами; аспект актуальності реалізується в кількості мовних одиниць, які є входами в даний концепт, у частотності їх уживання в реальній комунікації, в здатності даних одиниць ставати джерелом метафоричного перенесення» [66, с. 139].

Г. Г. Слишкін виокремлює в структурі концепту чотири зони: основні – інтразону (ознаки концепту, що відображають власні ознаки денотата), екстразону (ознаки концепту, витягнуті з паремій і переносних значень) та додаткові – квазізону і квазіекстразону, пов'язані з формальними асоціаціями, що виникають у результаті співзвуччя імені концепту з іншим словом, використанням евфемізмів тощо [66, с. 60 – 66].

Дослідники З. Д. Попова та І. А. Стернін теж пропонують розмежовувати

зміст концепту і структуру концепту. Згідно з їх ученням, до структури концепту входять базові компоненти різної когнітивної природи – *чуттєвий образ, інформаційний зміст та інтерпретаційні поле.* Чуттєвий образ кодує концепт для розумових операцій. Образний компонент у структурі концепту неоднорідний, він складається з двох компонентів:

1) перцептивний образ, що формується у свідомості носія мови в результаті відображення ним навколишньої дійсності за допомогою органів почуттів і містить зорові, тактильні, смакові, звукові та нюхові образи (троянда червона, лимон кислий),

2) когнітивний (метафоричний) образ, сформований за допомогою метафоричного осмислення відповідного предмета або явища, який відсилає абстрактний концепт до матеріального світу («душа» – дім).

Когнітивні образи важче формуються й інтерпретуються порівняно з перцептивними [62]. І. А. Стернін підкреслює, що «базовий когнітивний шар із чуттєво-образним ядром є в кожного концепту, інакше концепт не може фіксуватися в універсальному предметному коді як дискретна одиниця мислення...» [57, с. 59].

Інформаційний зміст концепту містить основні, найважливіші відмінні риси предмета чи явища, які постають у вигляді когнітивних ознак. Вхідні в інформаційний компонент когнітивні ознаки характеризують найважливіші диференційні риси концептуалізованого предмета або явища, його обов'язкові складові частини, основну функцію тощо. Таким чином, інформаційні когнітивні ознаки визначають сутність концепту, їх зазвичай небагато. З. Д. Попова й І. А. Стернін стверджують, що інформаційний зміст багатьох концептів близький до змісту словникової дефініції ключового слова концепту (якщо воно є), але в нього входять лише ті ознаки, що диференціюють денотат концепту, і виключаються випадкові, необов'язкові, оцінні [57].

Інтерпретаційне поле містить когнітивні ознаки, які інтерпретують основний інформаційний зміст концепту; вони впливають з нього, являють собою певне вивідне знання, або оцінюють його. Інтерпретаційне поле

неоднорідне. Дослідники виокремлюють у ньому такі зони, як оцінна, енциклопедична, утилітарна, регулятивна, соціально-культурна, пареміологічна. На думку цитованих авторів, паремії формують особливу зону в структурі концепту, оскільки вони відображають не сучасні, а переважно історичні уявлення про ставлення народу до концепту і розуміння народом різних боків цього концепту. Вчені виділяють характерну рису інтерпретаційного поля – «співіснування в ньому когнітивних ознак, що суперечать одна одній. Подібна суперечливість виділюваних ознак пояснюється... їхньою належністю до інтерпретаційного поля концепту, яке містить «висновок» із різних когнітивних ознак ядра, зроблених у різних умовах, у різні історичні періоди, різними групами носіїв мови» [57].

За З. Д. Поповою й І. А. Стерніним, образ та інформаційний зміст концепту становлять його інформаційний каркас, який має відносно структурований характер. Інтерпретаційне поле, як повітря, пронизує концепт, наповнює його, заповнює «місце» між його структурними компонентами – це найменш структурована частина концепту, вона може бути описана як перелік ознак [57].

Структура того чи іншого концепту може бути описана лише після того, як встановлено й описано його зміст – тобто виявлені когнітивні ознаки, що утворюють зміст концепту. Зміст концепту внутрішньо впорядковано за польовим принципом – *ядро, ближня, дальня і крайня периферія*. Належність до тієї чи тієї зони змісту визначається перш за все яскравістю ознаки у свідомості носія відповідного концепту. Опис здійснюється як перелік ознак від ядра до периферії за зменшенням яскравості ознаки [57].

К. Ю. Голобородько також зазначає, що «поняття як категорія логіки відрізняється від концепту» [68, с. 28]. Однак є автори, що відзначають рівнозначність поняття і концепту (О. М. Цапок), зауважуючи при цьому, що концептами вважаються ті поняття, які конкретизуються і репрезентуються у мовній системі лексичними значеннями [61, с. 11].

Попри розмаїття визначень і підходів до поняття «концепт», більшість дослідників погоджуються на тому, що концепт – оперативна одиниця

свідомості, ментальне утворення, що має образний та емоційно-оцінний потенціал, етнокультурну специфіку, тривимірну структуру з предметно-образним, поняттєвим та ціннісним складниками, і є базовою одиницею універсального предметного коду людини.

А картина світу – це сукупність уявлень людини про довкілля, це ядро світогляду людини, що містить основні властивості світу. Концептуальна картина світу – це глобальна цілісна система понять про сукупність реалій довкілля, що знаходиться у розпорядженні індивіда. ККС засобами мови перетворюється у мовну картину світу. МКС розуміється як відображення в мові ККС та мовні засоби вираження знань про неї. Мовна і концептуальна картини світу не віддзеркалюють дійсність, а інтерпретують її.

Концептуальна картина світу є підґрунтям мовної картини, однак концептуальна картина світу універсальніша і є спільною для народів з однаковим рівнем знань про світ, водночас мова відображає досвід кожного народу і виявляє не тільки спільні знання, а й своєрідність бачення світу.

Структурними одиницями концептуальної картини світу виступають концепти, мовної картини світу – семантичні поля, тобто наявність невербальних засобів вираження в концептуальній картині світу і лінгвістичних засобів творення загальних рис та національних особливостей мовної картини світу – принципова відмінність між концептуальною та мовною картинами світу. Мовна картина світу пов'язана із ненауковим (наївним) варіантом концептуальної картини світу.

Існують різні методи концептуального аналізу, які залежать від характеру дослідження, від аналізованого матеріалу та дискурсу. Спираючись на наявність різних складників концептуального аналізу, релевантними для нашої роботи є такі: при встановленні актуальних аспектів контекстуальної репрезентації базових політичних концептів і здійсненні лінгвокогнітивного аналізу цих концептів ми спираємося на лінгвокогнітивний підхід, за опису прагматичної динаміки базових політичних концептів – на прагмалінгвістичний підхід; при характеризованні змісту базових політичних концептів в українській

лінгвокультурі, визначенні їхньої структури та універсальних й етноспецифічних компонентів – на лінгвокультурний підхід.

Структурна одиниця концептуальної картини світу – концепт – є мінімальною ментальною одиницею, ідеалізованою людиною, вербалізованою за допомогою змістових форм, що постійно поповнюються, має свою структуру, слугує для передачі та збереження культурного та професійного надбання, знань і досвіду людини. Концепт виступає одночасно як засобом передачі змісту, так і носієм цього змісту, а також має здатність зберігати знання про світ, сприяє обробці суб'єктивного досвіду шляхом викладення інформації загальноприйнятими категоріями та класами. Концепт – категорія, ширша за поняття та значення, він поєднує у собі елементи обох вищезгаданих категорій і при цьому має додаткові характеристики (асоціативне та емоційне наповнення).

2. 2. Політичний дискурс у системі культурно-ціннісних пріоритетів сучасного соціуму

Для повного розуміння місця політичного дискурсу у системі культурно-ціннісних пріоритетів сучасного соціуму, необхідно окреслити важливу проблему встановлення відношень між поняттями ККС та МКС. Мовна картина світу розглядається як характер відображення в мові концептуальної картини світу і мовні засоби вираження знань про неї. Саме в мовній картині світу виявляється своєрідність членування концептуальної картини світу у різних народів. Концептуальна картина світу є підґрунтям мовної картини, однак ККС універсальніша і є спільною для народів з однаковим рівнем знань про світ, водночас мова відображає досвід кожного народу і виявляє не тільки спільні знання, а й своєрідність бачення світу.

Уперше у лінгвістичній науці звернувся до проблеми МКС та ККС Г. А. Брутян, він чітко розмежовував розумову і мовну модель світу та називав ККС «розумовою моделлю світу» і визначав як «знання, зафіксоване в поняттєвому складі суб'єкта, який пізнає» [29, с. 58]. Г.А. Брутян зазначає, що «у

процесі моделювання об'єктивної реальності в нашій свідомості переплітаються дві її картини – концептуальна (логічна) та вербальна (мовна). Логічна модель є інваріантною для всіх людей та незалежна від мови, якою люди мислять та спілкуються. Мовна модель варіює від мови до мови» [30, с. 235]. Називаючи концептуальну картину світу логічною, автор мав на увазі, що складниками ККС є основні форми логічного мислення – поняття, судження, умовивід. Подібної думки дотримується і Г. В. Колшанський, стверджуючи, що саме ці форми логічного мислення є суттю «відображення явищ та зв'язків світу речей» [124, с. 25]. Визначення ККС і МКС Г. А. Брутяном узагальнило всі погляди на взаємодію мови та мислення, створило нове підґрунтя і новий матеріал для подальших досліджень з цього питання. Як зауважує І. А. Кулинич, «уведення в науковий обіг термінів «концептуальна картина світу» та «мовна картина світу» дає змогу глибше осмислити, яким чином експлікується в мові картина світу» [135, с. 51].

Й. Мачкевич вважає, що «КС, властива даній спільноті, може виявлятися в різного роду знакових системах: іконографії, широко зрозумілій символіці, обрядах і звичаях, суспільних зв'язках і установах... МКС – це частина КС, яка виявляється в мовних даних» [236, с. 194]. Т. В. Цив'ян підкреслює внутрішню єдність картини світу в цілому: «У КС співіснує безліч різних кодів, кожен із яких має свою певну зону дії, передбачає ієрархічну класифікацію. Увесь цей складний конгломерат на семантичному рівні єдиний, оскільки він описує той самий об'єкт – світ – з погляду того ж самого суб'єкта – людини. Змістова єдність означає можливість переходу від одного коду до іншого» [119, с. 6].

Б. О. Серебреніков обґрунтовує розрізнення МКС і ККС постулатом про нетотожність мови і мислення: «Мова і мислення – дві самостійні сфери, хоча і тісно між собою пов'язані. Відповідно до цього повністю розрізняються дві картини світу – концептуальна і мовна... МКС виконує дві основні функції: 1) означування основних елементів концептуальної КС, 2) експлікація засобами мови концептуальної КС» [175, с. 6].

В. Б. Касевич також вважає, що процес мислення не пов'язаний жорстко з

мовною формою і тому «переробка інформації (когнітивна діяльність) нормально супроводжується створенням ментальної моделі або використанням уже готової, але самі ці процеси принципово невербалізовні, а їх результат або передумова – ментальна модель – може бути як вербалізовною, так і невербалізовною» [113, с. 13]. Отже, МКС не збігається із ККС. МКС – це частина ККС, виражена словесним кодом. Ю. М. Караулов зауважує, що існують розбіжності всередині МКС однієї мови, але це зовсім не говорить про те, що єдиної національної МКС не існує. Цілісності їй надає саме ККС. Дослідник зазначає: «Розбіжності між мовними моделями світу всередині однієї мовної спільноти і між мовними моделями світу різних мов нейтралізуються значною мірою на рівні концептуальної моделі світу, що і забезпечує взаєморозуміння» [111, с. 273]. Вчений висловив думку про те, що ККС містить разом з особливим і найбільш загальний, універсальний погляд на світ. У МКС же втілено національно специфічне сприйняття дійсності. Автор зазначає: «Основними елементами, що складають мовну модель світу, виступають семантичні поля, тоді як концептуальна модель складається з одиниць вищих рівнів – груп і надпонять, що являють собою «константи свідомості» [111, с. 271]. Мова є найбільш універсальним засобом передачі національної ККС, тому, як зауважує Т. В. Цив'ян, «мова виступає посередником при переході з одного коду моделі світу на іншій» [119, с. 32].

Концептуальна картина світу засобами мови перетворюється у мовну. ККС і МКС різняться засобами створення: перша використовує концепти, а друга – мовні одиниці. Таким чином, наявність невербальних засобів вираження в концептуальній картині світу і лінгвістичних засобів творення загальних рис та національних особливостей мовної картини світу – ось принципова відмінність між концептуальною та мовною картинами світу.

Необхідною умовою для з'ясування природи одиниць концептуальної і мовної картин світу постає звернення до проблеми співвідношення мови, мислення і дійсності, тому що, як зазначає Р. Гжегорчикова, «кожен лінгвіст, що займається семантикою, повинен якимсь чином вирішити для себе це питання,

або, принаймні, уявляти собі можливі вирішення філософських висновків, що витікають із них» [235, с. 39].

В історії мовознавства запропоновано два шляхи розв'язання проблеми співвідношення мови, мислення і дійсності: об'єктивне (реалістичне) і суб'єктивне (антиреалістичне). Об'єктивний підхід, що передбачає безпосереднє відображення мовою реальності, заперечує зв'язок мови і мислення (Г.-В.-Ф. Гегель, О. Г. Кривоносов, О. С. Мельничук та інші), а суб'єктивний, ґрунтований на погляді про неможливість безпосереднього пізнання світу, заперечує зв'язок мови і дійсності (Р. Джакендофф). ККС є результатом людського пізнання, і залежно від обраного погляду процес пізнання дійсності буде або однозначно визначений (об'єктивний підхід) [132, 148], або взагалі неможливий (суб'єктивний підхід) [232].

Й. Мачкевич зазначає, що «йдеться про те, чи виступають категорії, що формуються у процесі пізнання і є елементами ККС, довільними або недовільними, штучними або природними, чи є вони винаходами або відкриттями» [235, с. 148]. Так, якщо мова є безпосереднім відображенням дійсності, а категорії, нею виражені, повністю відповідають об'єктивній структурі світу, то мовні картини світу всіх мов збігатимуться, а питання про національну специфіку мови навіть не виникатиме. Цей погляд представлений в роботах О. С. Мельничука і О. Г. Кривоносова [132, 148]. Свою думку дослідники обґрунтовують, стверджуючи, що якби не було прямої відповідності між словом і річчю, то не можна було б говорити про існування єдиного людського мислення і єдиної формальної логіки.

Якщо ж мова служить вираженням «ментальних станів свідомості», «відображеного світу» і не має зв'язку з дійсністю, то кожна мова формуватиме свою власну мовну картину світу, відмінну від мовних картин світу інших мов. В основі цієї теорії лежить дуалістична концепція І. Канта, і тому кінцевим висновком із неї є філософський агностицизм. Р. Джакендофф, поділяючи думку В. фон Гумбольдта та його послідовників, говорить про те, що «сприйманий світ неминуче відчуває на собі злиття несвідомих процесів, які організують те, що

приходить із довкілля. Ніхто не може сприймати світ «таким, яким він є» [232, с. 26].

Нині серед дослідників найбільш поширеною і, на наш погляд, найбільш обґрунтованою є позиція «помірної об'єктивності або помірної суб'єктивності, що, по суті, те ж саме» [235, с. 41], згідно з якою існує діалектичний взаємозв'язок між мовою, мисленням і дійсністю. Мова відображає дійсність, яка пізнається за допомогою мислення, і, одночасно, є знаряддям мислення в пізнанні дійсності, тобто за словом стоїть поняття, сформоване за законами людської свідомості в контакті з дійсністю. Тому мовні картини світу в різних мовах мають як універсальні основи, зумовлені спільністю законів людського мислення і єдністю навколишньої дійсності, так і специфічні риси, що відрізняють одну мову від іншої.

Кінець XX – початок XXI століття характеризується в українському і світовому мовознавстві значним посиленням інтересу до питань, пов'язаних із мовою та мисленням людини, з особливостями мовного вираження концептуальної картини світу, із загальною антропологізацією мовознавства. Все частіше використовуються поняття мовної і концептуальної картин світу, які стають об'єктом вивчення в таких напрямках мовознавства, як лінгвофілософія, психолінгвістика, когнітивна лінгвістика тощо.

Так, О. І. Горошко визначає картину світу як «певне бачення, смислове конструювання світу у співвідношенні з логікою світорозуміння та світосприйняття» [79, с. 92]. У найзагальнішому вигляді картина світу визначається вченою як скорочене та спрощене відображення всієї суми уявлень про світ в окремій культурній традиції, де під терміном «світ» розуміють людину та засоби їх взаємодії. Картина світу – «це діяльнісна множинна інтерпретація образу світу, а мовна картина світу – це світ у дзеркалі мови, сукупність знань про світ, відбита в лексиці, граматиці, фразеології тощо» [79, с. 92].

До категорійних властивостей картини світу дослідники уналежнюють її суб'єктивний характер, антропоморфність, динамічність, наявність лакун, які дають змогу постійно вносити зміни та доповнення [135, с. 51]. Цю картину світу

можна умовно позначають як *загальну картину світу* (ЗКС). А. А. Уфимцева зазначає, що розуміння загальної картини світу за допомогою мови стає основою вербальної, мовної картини світу [201, с. 114]. Вона пояснює уявлення (побутове та наукове) про загальну картину світу через три рівні сприйняття реального (матеріального та фізичного) світу: 1) власна реальна дійсність дорівнюється загальній картині світу; 2) рівень чуттєвого сприйняття дійсності є суб'єктивним рівнем; 3) вербальна система дійсності дорівнюється загальній картині світу, об'єктивованій за допомогою МКС.

Ж. П. Соколовська, займаючися проблемою картини світу в лексичній семантиці, розуміє картину світу як сукупність уявлень людини про довкілля, а МКС «як сукупність уявлень людини про реальний світ, що закріплена в системі знань даної мови, у її лексико-семантичній підсистемі загальної семантичної системи, у структурі енциклопедичних, тлумачних словників, у незліченних мовленнєвих ситуаціях, текстах різних видів, типів, жанрів, нарешті, в індивідуальному спілкуванні» [32, с. 87]. Картина світу як глобальний образ виникає в людини у процесі всіх її взаємостосунків і контактів зі світом. Картина світу – це система інтуїтивних уявлень про реальність, її можна виокремити, описати у будь-якій соціопсихологічній одиниці – від нації або етносу до будь-якої соціальної або професійної групи, або окремої особистості. Кожному відрізку історичного часу відповідає своя картина світу. Так само і МКС «характеризується як щось єдине та однорідне для певного етносу як носія мови. Однак... на кожному етапі розвитку мова перебуває у певному стані, під яким мається на увазі сукупність усіх видів варіативності мови...» [138, с. 3]. Стосовно відображення картини світу в мові, Б. А. Серебреніков відмічає, що «тут важливо прояснити, як вона [картина світу] виявляється в мові та її елементах» [175, с. 87].

У сучасному мовознавстві одним із головних є також питання про мовний матеріал як засіб до вивчення проблеми природи розуму й думки. Під час вивчення семантики мови ми обов'язково отримуємо інформацію про структуру мислення, тому що в ній відображено процес концептуалізації поняттєвої

системи людини. Л. В. Дмитренко пише про розрізнення вербальних та невербальних типів знання залежно від процесів мовленнєво-розумової та інтелектуальної діяльності людини.

На думку вченого, вербальні (мовні) знання – частина загальної системи знань, відображених у картині світу як глобальному образі довкілля, що становить основу світогляду людини та є наслідком усієї духовної активності особистості. Дослідник виділяє МКС та ККС у зв'язку з розмежуванням вербальних та невербальних знань [94, с. 38 – 39]. Ці дві картини світу являють собою не дзеркальне відображення дійсності, а зумовлену її інтерпретацію, що було зазначено дослідниками. Ця інтерпретація в ККС та МКС відбувається в різних формах, унаслідок чого ці дві картини не можуть збігатися [138, с. 3].

Але, за Б. А. Серебреніковим, незважаючи на різницю, ці дві картини пов'язані між собою. Мова не могла б виконувати роль засобу спілкування, якщо не була б пов'язана з ККС. Цей зв'язок виявляється в мові двома способами. Мова позначає окремі елементи ККС. Це позначення виражається, зазвичай, в утворенні слів та засобів зв'язку між словами у реченні. Складовими частинами картини світу є слова, засоби зв'язку між реченнями та синтаксичні конструкції [175, с. 107]. Б. А. Серебреніков пояснює той факт, що ККС багатша за МКС тим, що у створенні першої беруть участь різні типи мислення. Процес мислення полягає у створенні, виявленні й вираженні все нових зв'язків між різними уявленнями та поняттями, для нього характерна постійна «мінливість». Г. В. Колшанський звертає увагу на те, що мислення є найвищою формою відображення дійсності, тоді як мова не є відображенням дійсності. Мислення і мова співвідносяться з предметами та явищами дійсності, але перше співвідноситься з ними відношенням відображення, друга – відношенням позначення [124, с. 16].

Отже, концептуальна картина світу – це глобальна цілісна система універсальних понять про сукупність реалій довкілля, що знаходиться у розпорядженні індивіда. ККС засобами мови перетворюється у мовну. Мовна картина світу – відображення в мові ККС та мовні засоби вираження знань про

неї. Концептуальна картина світу є підґрунтям мовної картини, однак концептуальна картина світу універсальніша і є спільною для народів з однаковим рівнем знань про світ, водночас мова відображає досвід кожного народу і виявляє не лише спільні знання, а й своєрідність бачення світу. Концептуальна картина світу й мовна різняться засобами створення: ККС використовує концепти, МКС – мовні одиниці.

У сучасному комунікативному просторі на особливу увагу дослідників заслуговує політичний дискурс, оскільки встановлено ще у 50-х роках минулого століття, що зв'язок мови з політичним життям суспільства є досить тісним. Зв'язок мови та політичного дискурсу можна простежити, вивчаючи здійснення впливу на масову свідомість, вивчаючи політичний дискурс як взірць просування демократичних ідей та цінностей. Теоретичні основи поняття «політичний дискурс» визначено представниками оксфордської та кембриджської шкіл у 50-х роках ХХ століття.

До найвизначніших робіт аналізу проблематики цього виду дискурсу належать праці Т. ван Дейка, Е. Бенвеніста, Ю. Хабермаса, П. Серіо тощо, вивченню проблем теоретичного, методичного та практичного аспектів політичного дискурсу присвячені праці багатьох зарубіжних та українських учених, зокрема, цей аспект висвітлювали: А. М. Баранов, Д. Болінджер, Т. ван Дейк, Дж. Даймонд, В. І. Карасик, Ю. М. Караулов, О. М. Паршина, О. О. Попов, Г. Г. Почепцов, А. П. Чудінов, М. Шадсон, О. І. Шейгал та інші.

Низка вчених розуміють політичний дискурс у широкому сенсі, наприклад, «політичний дискурс – це сукупність усіх мовних актів, які використовуються в політичних дискусіях, а також правил публічної політики, освячених традицією і перевірених досвідом» [20, с. 6]; «сума мовних творів у певному паралінгвістичному контексті – контексті політичної діяльності, політичних поглядів і переконань, включаючи негативні її прояви (ухилення від політичної діяльності, відсутність політичних переконань) [76, с. 22]; «будь-які мовні утворення, суб'єкт, адресат або зміст яких підпадає під сферу політики» [22, с. 23].

У своїй роботі «Семіотика політичного дискурсу» Є. І. Шейгал говорить про те, що політичний дискурс у широкому розумінні має реальний і віртуальний вимір. У реальному вимірі політичний дискурс – «це поле комунікативних практик як сукупність дискурсних подій, це поточна мовна діяльність у певному соціальному просторі, яка має ознаку процесовості та пов'язана з реальним життям і реальним часом, а також мовні твори (тексти), що виникають у результаті цієї діяльності, взяті у взаємодії лінгвістичних, паралінгвістичних й екстралінгвістичних чинників» [12, с. 21 – 22]. Віртуальний вимір політичного дискурсу являє собою семіотичний простір, у який включені знаки (як вербальні, так і невербальні), орієнтовані на комунікативну сферу політики. В цей самий вимір включений набір мовних жанрів і дій, специфічних для комунікації в цій сфері і тезаурус висловлювань [12, с. 22].

У вузькому сенсі політичний дискурс – це дискурс політиків, утворений партійними програмами, дебатами в парламенті, урядовими обговореннями і промовами політиків. Він не виходить за межі сфери політики [51, с. 128]. Політичний дискурс формується в контексті функціонування певних політичних інститутів, тобто можна сказати, що «дискурс є політичним, коли він супроводжує політичний акт у відповідній інституційній обстановці» [27].

Ми використовуємо широке тлумачення політичного дискурсу як такого, що має реальний і віртуальний вимір, й уналежнюємо до нього процес і результат породження та сприйняття політичних текстів [80, 83], а також «екстралінгвістичні фактори, що впливають на їх породження і сприйняття» [46, с. 46], оскільки політичний дискурс залежить не стільки від теми або стилю спілкування, а й від таких екстралінгвальних факторів, як той, хто говорить, той, кому говорять, що та в якій ситуації і з якою метою говорять [46]. Тобто, функції політичного дискурсу реалізуються в ході політичного процесу. Під час створення дискурсу мовець, як правило, спирається на особистісні ментальні моделі, події чи ситуації. Такі моделі утворюють суб'єктивні переконання мовця стосовно ситуації. Після формування суб'єктивної моделі ситуації мовець може використовувати її елементи в дискурсі за допомогою низки конкретних

лінгвістичних та дискурсивних стратегій. Як правило, використовується лише частина наявних у мовця когнітивних моделей, в основному, та, яка релевантна поточній ситуації.

Характерні ознаки та складники дискурсивного контексту. За Т. ван Дейком, важливою ланкою між ситуативними моделями та дискурсом постають контекстні моделі учасників комунікативної події. Суб'єктивна інформація, що зберігається в таких моделях, відповідає за адаптацію тексту до поточної комунікативної ситуації, а також слугує для оцінки припустимості певних мовленнєвих актів у певній ситуації [27]. Контекстні моделі визначають прагматичну релевантність у термінах тих структур комунікативних ситуацій, із яких конструюється контекст в контекстних моделях учасників комунікативного процесу [27]. Т. ван Дейк розрізняє такі категорії контекстів: 1) установки; 2) події; 3) учасники та різні типи їхніх соціальних, професійних та комунікативних ролей; 4) дії, які вони у певний момент виконують; 5) знання у формі цілей, інформації, думок, емоцій. Контекстні моделі регламентують також стиль, прагматичний вимір політичного дискурсу, визначають, яку інформацію із ситуативної моделі поточної події слід включати в дискурс. Важливою контекстною категорією, яка контролює відбір інформації, є політична ідеологія автора та його аудиторії, яка також може впливати на характер ситуативних значень [25, с. 216 – 221].

Л. Р. Безугла виокремлює такі складники дискурсивного контексту: онтологічний контекст; комунікативний контекст – комунікативна компетенція комунікантів, їхні цілі, стратегії й тактики, код і канал зв'язку; соціальний контекст; психофізіологічний контекст; когнітивний контекст – когнітивні операції та знання комунікантів; психолінгвістичний контекст. Тож, з огляду на те, що стиль автора впливає на створення та реалізацію дискурсу, його також необхідно уналежнити до дискурсивного контексту [78]. У політичному дискурсі це реалізується у намірі автора впливати на читача.

Важливою рисою політичного дискурсу є співвіднесеність з учасниками (автором та адресатом), а також із комунікативними намірами автора і його

певним впливом на адресата [78]. Суспільне призначення політичного дискурсу в тому, щоб породжувати в адресата необхідність певних політичних дій та оцінок. Мета політичного дискурсу – переконати, викликати в адресата намір, створити ґрунт для переконання і спонукати до дії [78].

Характерною ознакою політичного дискурсу є й експресивність. Є. І. Шейгал зазначає, що при сприйнятті політичної інформації люди переважно інтерпретують політичні стимули відповідно до своїх уже сформованих очікувань та диспозицій [12]. Аналізуючи взаємозв'язок між основними компонентами соціально-політичних установок особистості – когнітивним, ціннісним та афективним, деякі автори відзначають особливе значення ціннісних та емоційних компонентів для людей, активно включених психологічно до суспільно-політичного життя [12]. Якщо когнітивний компонент установки представляє у психіці реальність світу зовнішніх об'єктів та ситуацій (знання про дійсність насправді), то ціннісний компонент виражає ставлення людини до цієї реальності, що базується на уявленні про бажане (знання про те, якою повинна бути дійсність).

Австрійська дослідниця Р. Водак підкреслює, що політичний дискурс «перебуває ніби між двома полюсами – функційно-зумовленою спеціальною мовою і жаргоном певної групи з властивою їй ідеологією» [45, с. 24]. Крім того, він визначається як «вторинна мовна підсистема, що має певні функції, своєрідний тезаурус і комунікативний вплив» [48, с. 126]. Сама структура політичного дискурсу зумовлює той факт, що «його дослідження пов'язане з аналізом форми, завдань і змісту дискурсу, що вживається в певних («політичних») ситуаціях і лежить воно на перетині різних дисциплін» [26, с. 46].

У роботі «Сучасна політична лінгвістика» Е. В. Будаєва і А. П. Чудінова висловлюється думка про те, що «мовна діяльність особистості або колективного суб'єкта політики (наприклад, політичної партії) сприймається як відображення існуючої у свідомості людей мовної картини політичного світу. Подібна діяльність може слугувати матеріалом для вивчення індивідуальної, соціумної і національної ментальності» [24]. Ці положення відповідають когнітивному

підходу до дослідження сучасного політичного дискурсу.

Методи та особливості когнітивного аналізу політичного дискурсу.

Слід зазначити, що «методи когнітивного аналізу політичного дискурсу дають змогу реконструювати уявлення людини або групи осіб про навколишній світ, визначити його ціннісні погляди» [80, с. 84]. Крім того, такі методи допомагають скласти «уявлення і про політичну ситуацію, оскільки внутрішні моделі світу – це частина об'єктивної політичної картини» [51, с. 129]. Одним із найбільш актуальних методів у рамках когнітивного методу є аналіз політичних концептів (Г. Лассуелл, А. Каплан та інші), що сформувався під впливом школи аналітичної філософії (Б. Рассел, Л. Вітгенштейн, Б. С. Грязнов). Саме в рамках «цього напрямку дослідники вперше спробували подивитися на світ крізь призму мови як одного з найважливіших соціальних конструктів» [60, с. 131]. М. В. Гаврилова відзначає два основні прийоми аналізу концептів (концепт-аналізу) у політичному дискурсі. Перший прийом «фокусується на відновленні ієрархічних структур сенсу, що містяться в мові політики» [51, с. 130]. У рамках даного прийому дослідники проводять аналіз семантичної структури концептів, будують їхні когнітивні схеми. Другий прийом – історико-етимологічний. У його рамках розглядаються форми вживання в політичних текстах ключових понять соціально-політичної теорії (свобода, мир, нація, революція тощо), їхня еволюція, контексти їхнього застосування. У нашому дослідженні ми використовуємо другий прийом із метою вивчення політичного середовища та відповідних семантичних полів. Такий підхід дає змогу пізнати національну ментальність, з'ясувати, що для народу в різних політичних ситуаціях було культурно значущим і формувало його систему цінностей.

Надпотужними є концепти, які відображають найважливіші елементи політичної свідомості нації. Політичний концепт є однією з основних одиниць, які утворюють мовну картину світу того чи іншого народу [8], і тому концепт-аналіз політичного дискурсу може слугувати матеріалом для вивчення як індивідуальної, соціумної, так і національної ментальності.

Політичні концепти належать історико-культурній свідомості народу і

наповнюються етнокультурним змістом. У цивілізованому суспільстві політика не існує поза культурою і навпаки. Термін «політична культура» увів у науковий обіг І. Гердер. У сучасних дефініціях стверджується, що політична культура ґрунтується на загальній культурі як історично певному рівні розвитку суспільства й людини та містить знання про політику, оцінку політичних явищ, емоційний бік політичних позицій, прийняті в даному суспільстві зразки політичної поведінки, що визначають, як можна і як слід діяти у політичному житті [10, 11, 22]. Як видно, цей складник (загальна культура) політичної культури має пізнавальний, світоглядний характер, що формується на основі концептуальних знань людини про політичну дійсність. Натомість інший складник (політична активність) політичної культури спрямований безпосередньо на суспільство і має прикладний, діяльнісний характер, а саме: «це такий спосіб діяльності соціальної спільноти, особи у сфері політичних відносин, який відображає досягнутий рівень політичної активності суб'єктів [63, с. 348]. Багатогранність політичної культури, що синтезує різні компоненти і рівні, дає всебічне уявлення про сферу політичного життя.

Засобом пізнання, збереження і відтворення культури є мова, яка через колективну свідомість забезпечує народові культурну тяглість у часі та просторі. Своєрідними культурними джерелами в цих просторово-часових площинах виступають концепти, що підтримують життєздатність національної культури. Тому дослідження політичної культури тісно поєднане з лінгвокультурологією, оскільки лінгвокультурологія взаємодіє з когнітивною, комунікативною лінгвістикою, прагмалінгвістикою, лінгвополітологією. Кожна із цих наук поглиблює уявлення про зміст політичного концепту. Формування, становлення і розвиток національних концептосфер не відбувається синхронно: одні народи розбудовують їх еволюційно, поступально, а тому – успішніше, інші, долаючи різного роду перешкоди (політичні, економічні, культурні, мовні тощо), – повільніше і фрагментарно.

В сучасній українській політичній реальності в умовах глобалізації з її неоднозначним потрактуванням традиційних етнокультурних цінностей

спостерігається тенденція до усвідомлення національної суспільно-політичної стійкості та гармонії суспільства, тобто готовності до зближення своєї спорідненості з етнічною спільнотою.

Це усвідомлення є результатом двобічного процесу: когнітивного (знання про свій етнос, його прикмети, історію, культуру, стосунки з іншими етносами тощо) та емоційно-аксіологічного (ставлення до свого й іншого етносу та своєї належності до багатокультурного суспільства, прагнення примножувати надбані здобутки, національна гідність, солідарність тощо). Наразі мовознавцями у різних аспектах вивчено такі базові концепти, що стосуються політичного дискурсу, як:

- ПОЛІТИК (О. В. Пасечник, Ю. В. Трофимова, Я. П. Яремко),
- ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ (О. В. Пасечник, Ю. В. Трофимова, Я. П. Яремко),
- ВЛАДА (О. В. Іванова, К. Є. Лоскутова, М. Д. Невинська),
- НАРОД (М. Д. Невинська, Я. П. Яремко),
- ЕТНОС (Я. П. Яремко),
- НАЦІЯ (Я. П. Яремко),
- ВОЛЯ (Я. П. Яремко),
- ВИБОРИ (О. В. Пасечник, Ю. В. Трофимова, Я. П. Яремко),
- ДЕМОКРАТІЯ (М. С. Волкодав, Д. М. Каліщук),
- ДЕРЖАВА (К. Є. Лоскутова, О. В. Пасечник, Я. П. Яремко),
- БАТЬКІВЩИНА (К. Є. Лоскутова, Є. М. Ігнатова),
- СВОБОДА (Д. М. Каліщук, К. Є. Лоскутова, Я. П. Яремко),
- КРИЗА (О. В. Іванова, Т. О. Прокоф'єва),
- ВІЙНА (О. В. Іванова),
- ТЕРОРИЗМ (О. В. Іванова),
- РЕЦЕСІЯ (Г. П. Баран),
- ТОЛЕРАНТНІСТЬ (Б. І. Аболін, Л. С. Банах, Г. О. Бариловська, С. М. Богатирьова, І. А. Долгова, І. А. Ільчук, Н. О. Неровна, С. Г. Растатуєва, І. П. Сінельник, Т. А. Смоляна, К. С. Суміна,

Л. В. Юдко та інші),

- ГУМАНІЗМ (О. О. Дорофєєва, С. М. Жуков, С. О. Силкіна, Т. М. Третьякова та інші),
- ПЛЮРАЛІЗМ (О. О. Брюханова, Н. І. Іванцова),
- МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ (О. Д. Вишнякова, Н. М. Гасанова, В. А. Драбовська, І. О. Купрієва та інші) тощо.

Однак питання про комплексне і багатоаспектне вивчення когнітивного змісту концептів ТОЛЕРАНТНІСТЬ, МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ, ПЛЮРАЛІЗМ, ГУМАНІЗМ у сучасному українському політичному дискурсі та їхня спільна когнітивна природа залишилися поза увагою вчених. Вивчення концептів ТОЛЕРАНТНІСТЬ, МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ, ПЛЮРАЛІЗМ, ГУМАНІЗМ вважаємо актуальним, оскільки концептуальні поняття *гуманізм*, *плюралізм*, *мультикультуралізм*, *толерантність* відіграють конструктивну роль у самоусвідомленні і самопізнанні суспільства. Вони скріплюють каркас національної концептосфери ПОЛІТИКА. Названі вище сучасні базові політичні концепти слугують єднальною ланкою між вищим (науково-теоретичним, елітарним) рівнем свідомості й нижчим (утилітарно-практичним, побутовим). Їх взаємодія забезпечує екзистенційну рівновагу, надає сенсу самому буттю людини, оскільки, як відомо, «ідеолого-теоретичне бачення не може потрапляти в полон буденності, повсякденності. Інакше соціальні об'єкти не зможуть піднятися над буденністю і піти в майбутнє» [26, с. 234].

У мовознавстві аналіз концептів активно застосовують у дослідженнях національної ментальності, витлумачуваної як властиві певному соціуму загальні риси світогляду і характеру його представників, що визначають уклад життя, поведінку представника національної спільноти. Через традиції та виховання ментальні риси передаються від покоління до покоління і таким чином впливають на формування особистості і долю людини.

Це не означає, що всі члени соціуму мають ідентичну ментальність. Люди по-різному приймають і засвоюють традиції і ціннісні установки свого етносу. У зв'язку з цим, вважаючи *гуманізм*, *плюралізм*, *толерантність*,

мультикультуралізм визначальними концептами української ментальності, оскільки вони надають сенсу самому буттю людини, ми не стверджуємо, що вони в рівній мірі притаманні всім, хто вважає себе українцем. Відтак змістове наповнення концепту залежить від різних чинників, зокрема:

1) опосередковано – від історичного походження концепту, оскільки його визначення, на думку Ю. С. Степанова, складається з історично різних шарів, різних і за часом утворення, і за походженням, і за семантикою. А тому спосіб їхнього результування за самою суттю є генетичним; концепт завжди отримує генетичне визначення [19, с. 60];

2) безпосередньо – від характеру суспільної свідомості, що відображає колективний розум народу, його духовний стан і систему цінностей. Невипадково аксіологічний (ціннісний) компонент є визначальним у структурі концепту: саме у ньому вміщуються ідеалізовані уявлення соціуму про суспільне буття. Цю закономірність стверджує Оксфордський політичний словник, що першоосною політичної культури вважає «погляди, почування й вартості, що лежать в основі функціонування конкретної політичної системи» [53, с. 524].

2.3. Відображення у мовній картині світу системи культурних цінностей базових політичних концептів

Мова виконує безліч функцій, до числа яких входить також оцінна функція. В оцінці виявляються загальні закони людського мислення і пізнання світу, тому вона є універсальною лінгвістичною категорією. В усіх мовах є такі одиниці, у структурі значення яких у тій чи іншій мірі представлений оцінний компонент. В.В. Виноградов щодо цього зазначав: «Предметне значення слова до певної міри формується оцінкою, й оцінці належить творча роль у змінах значень» [43, с. 14].

О. М. Вольф дає таке визначення оцінки: «Оцінка передбачає ціннісний аспект значення мовних висловлень, який може інтерпретуватися як «А (суб'єкт оцінки) вважає, що Б (об'єкт оцінки) хороший / поганий» [46, с. 4]. В. М. Телія розглядає оцінність у мові як один із типів модальності, як «зв'язок, що

встановлюється між ціннісною орієнтацією мовця / слухача і позначається реалією, що оцінюється позитивно або негативно на якій-небудь підставі відповідно до «стандарту буття речей або стану справ у певній картині світу, що лежить в основі норм оцінки» [19, с. 16]. Обидва автори вказують на зв'язок мовної оцінки із системою цінностей суб'єкта, що оцінює. Ця система входить у структуру оцінки як «точка відліку» оцінки, поряд із суб'єктом оцінки, її об'єктом і самим оцінним компонентом [46, с. 190].

У мові існує два основних *типи оцінних* значень: *загальнооцінні* (хороший / поганий) і *конкретнооцінні*, що вказують на певний погляд і певний аспект оцінки. Фінський філософ Г. фон Врігт запропонував класифікацію конкретних мовних оцінок, за якою всі оцінки можна розподілити на: 1) інструментальні – оцінюють предмет із боку виконання ним своїх функцій; 2) технічні, або оцінки майстерності – оцінюють людину з погляду виконання нею своїх функцій; 3) оцінки сприяння; 4) утилітарні оцінки; 5) медичні – оцінюють предмет із боку добра для людини; 6) гедоністичні [62]. На наш погляд, ця класифікація може бути зведена до кількох загальніших типів. Н. Д. Арутюнова поділяє конкретнооцінні значення на 1) сенсорно-смакові, або гедоністичні; 2) психологічні, серед яких виділяються інтелектуальні та емоційні; 3) естетичні; 4) етичні; 5) утилітарні; 6) нормативні; 7) телеологічні [57]. Ця класифікація також видається нам недостатньо чіткою, оскільки так звані психологічні оцінки мають або гедоністичні (цікавий – нудний), або утилітарні (розумний – дурний) підстави. До утилітарних підстав зводяться, врешті решт, і нормативні, і телеологічні оцінки.

Оскільки погляд, який визначає оцінну модальність, насамперед, пов'язаний із системою цінностей, нам видається найбільш доцільним застосувати в ролі підстави класифікації мовних оцінок типи цінностей і відповідно виокремити *гедоністичні, утилітарні, етичні й естетичні оцінки*. Предметом нашого розгляду виступають *узуальні* оцінні значення, тобто закріплені у свідомості мовного колективу.

У мові існують різні способи вираження оцінки. Оцінне значення може

передаватися: 1) за допомогою словотворчих засобів; 2) спеціальними лексико-граматичними класами слів; 3) словами з конотативними компонентами лексичного значення; 4) цілими висловлюваннями. Розглянемо кожен спосіб докладніше.

Існують особливі елементи словотворчої системи, здатні містити оцінну семантику, – суфікси суб'єктивної оцінки. Відмінною особливістю цих елементів є те, що вони виражають позитивну і негативну оцінку на рівні емоції, не вказуючи при цьому на підставу того чи іншого оцінного ставлення.

У мовознавстві існувало два погляди на статус слів, до складу яких входять суфікси суб'єктивної оцінки. Ф. Ф. Фортунатов і Д. М. Ушаков вважали такі лексеми новими словами, лексичне значення яких, містить оцінну сему. Інші вчені, такі, як М. В. Ломоносов, О. О. Потебня, Л. В. Щерба, В. В. Виноградов тощо, розглядали ці слова як форми основних лексем, що передають оцінні відтінки значення. В основі цієї полеміки лежить питання про статус оцінного компонента у структурі значення слова, який ми розглянемо нижче.

Говорячи про оцінну семантику, у першу чергу, мають на увазі особливі лексико-граматичні класи слів, призначені для побудови оцінних висловлювань, – прикметники, прислівники, слова категорії стану. Однак Г. О. Золотова вважає, що не можна уналежнювати ці слова до звичайних лексико-граматичних класів, оскільки вони «семантично відокремлюються від основного категорійного значення відповідних частин мови (висловлюють суб'єктивну оцінку, а не ознаку дії ситуації, предмета)» [10, с. 18]. Питання про категорійну належність оцінних предикатів нерозривно пов'язане з проблемою відмінностей дескриптивного й оцінного елемента, що є однією з основних у теорії оцінки й аксіології в цілому. Особливість оцінних предикатів, зокрема, загальнооцінних «добре / погано», що відрізняє їх від дескриптивних, полягає в тому, що вони застосовуються до різних класів об'єктів, як зазначає О. А. Івін, «факт надзвичайної широти безлічі добрих речей безсумнівний» [10, с. 125]. Значний обсяг денотативної належності зумовлений тим, що, «не будучи дескриптивними, оцінні предикати стирають індивідуальність об'єкта... І за позитивною, і за негативною оцінкою можуть

стояти різні набори аксіологічно релевантних ознак» [10, с. 129]. Американські вчені А. Айер, Ч. Стівенсон і Р. Хеар розглядали оцінність як одну з комунікативних цілей мовленнєвого акту, пов'язану з діяльністю людини [20]. Вона спрямована на регуляцію її поведінки, а не на фіксацію отриманих знань про світ. Н. Д. Арутюнова також вважає, що «аксіологічна таксономія має дидактичну мету» [8, с. 9], що і відрізняє її від дескрипції. Однак оцінний компонент у повному обсязі позбавлений предметного уналежнення. Це пов'язано з тим, що загальнооцінні предикати «добрий / поганий» можуть виконувати дві різні функції: 1) функція вираження певних психічних станів (позначення емоцій); 2) функція заміщення тих чи інших сукупностей емпіричних властивостей (у порівнянні з еталоном або стандартом). Саме з приводу оцінних предикатів, що виконують функцію заміщення, Р. Хеар зауважує, що «там, де стандарт визначений чітко, судження, що містить слово *добрий*, може бути високоінформативним» [20, с. 12]. Тому думка О. В. Падучевої [38], за якою до ціннісних предикатів не застосовуються поняття істинності / хибності, оскільки ці предикати не містять дескриптивного компонента, видається нам не зовсім коректною.

І в аксіології, і в лінгвістиці робилися неодноразові спроби з'ясування значення загальнооцінних предикатів, яке пов'язувалося найчастіше з поняттями користі або задоволення. Найбільш загальне, на наш погляд, трактування значення цих слів запропоноване Н. Д. Арутюновою, яка вважає, що предикат «добрий» указує на відповідність предмета чи явища ідеалізованій моделі світу, «що усвідомлюється як мета буття людини» [7, с. 5], а предикат «поганий» – на невідповідність цієї моделі. Ця ж думка про співвіднесення бажаного і наявного, що здійснюється в судженні з оцінним предикатом, висловлена польським лінгвістом Я. Пузиніною: «Речення «Х є добре» означає: «Х є таким, яким люди в цілому, конкретна їх група і мовець хочуть, щоб Х було» [41, с. 17].

Ще одним способом вираження оцінної модальності є її включення в лексичне значення найменувань предметів і дій. Іншими словами, оцінне ставлення можуть передавати не лише спеціальні предикати, а й звичайні

лексичні одиниці. Д. М. Шмельов указує на необхідність розрізняти серед лексичних одиниць: 1) слова, які позначають певні емоції і переживання; 2) слова, емоційна значущість яких створюється за допомогою словотвірних засобів; 3) слова, у власному лексичному значенні яких міститься певна оцінка позначуваних ними явищ [21]. Слова першої групи не відрізняються від дескриптивної лексики і самі собою не передають оцінної семантики. Слова другої групи мають формальні ознаки, що дають підстави уналежнити їх до засобів вираження оцінного ставлення. Слова третьої групи мають особливу структуру значення, що відрізняє їх як від оцінних предикатів, так і від неоцінної лексики в цілому.

Традиційно в лексичному значенні розрізняють денотативний, сигніфікативний і конотативний компоненти. Денотативний компонент, як відомо, вказує на співвіднесеність слова з предметом або явищем; сигніфікативний – на співвіднесеність із поняттям; конотативний компонент трактується дослідниками як додатковий щодо денотативного і сигніфікативного, який указує на суб'єктивне ставлення до світу. Наведемо кілька визначень конотації. Так, Л. Г. Бабенко вважає, що конотація – це «периферійна частина лексичного значення, що містить інформацію про мовця, ситуації спілкування, характер ставлення мовця до співрозмовника і предмета мовлення» [9, с. 103]. В. М. Телія: «Конотація – семантична сутність, яка входить в семантику мовних одиниць і виражає емотивно-оцінне і стилістично марковане ставлення суб'єкта мовлення до дійсності при її позначенні у висловленні» [20, с. 4]. І. А. Стернін: «Конотація – частина значення, пов'язана з характеристикою ситуації спілкування, учасників акту спілкування, певного ставлення учасників акту спілкування до предмету мови» [57, с. 128].

Як видно з наведених дефініцій, конотативний елемент значення не обмежується лише оцінним компонентом, хоч Ю. Д. Апресян вважає, що конотація співвідносна саме з оцінним компонентом і являє собою «несуттєві, але стійкі ознаки поняття, які втілюють прийняту в даному мовному колективі оцінку відповідного предмета або факту дійсності» [11, с. 46]. Однак найчастіше

у структурі конотації виокремлюють категорії експресивності, образності, оцінності й емоційності [77]. Так, В. І. Говердовський фіксує такі конотативні компоненти:

- 1) ситуативно-психологічні, серед яких а) оцінні (меліоративність, пейоративність), б) експресивні (іронічність, евфемістичність, посилення);
- 2) соціально-лінгвістичні (жаргонність, розмовність, книжність);
- 3) мовні, серед яких а) власне мовні (новизна, іншомовність, архаїчність, термінологічність) і б) локальні (діалектні);
- 4) культурні (ідеологічність і включеність у систему культури) [77].

Найбільш ґрунтовним та повним вважаємо визначення А. П. Загнітка, який витлумачує національно-культурну конотацію слова як додаткові до основного значення семантичні, стилістичні, функційні тощо відтінки, породжені неповторним для кожного етносу осмисленням тих чи інших реалій національної культури з відповідної для неї шкали моральних, етичних, оцінних та інших цінностей [20].

Однак не всі дослідники вважають оцінку конотативним аспектом значення. Так, В. М. Телія розрізняє два типи оцінних значень: власне оцінне й емотивно-оцінне. Власне оцінне значення, на думку лінгвіста, «включається в обсяг денотації» [19]. Це пов'язано з тим, що В. М. Телія передбачає існування якихось об'єктивних цінностей, «властивостей, які сприймаються об'єктивно як добрі або погані» [19]. Тому такі слова, як *горе*, *цікавий*, *мчати*, *негідник* тощо ця дослідниця вважає такими, що виражають об'єктивну оцінку, засновану на раціональному судженні. Емотивно-оцінне значення вноситься до складу конотації, бо воно «детерміноване світоглядом народу» [19]. Це значення здатні передавати мовні одиниці, що виникли в результаті вторинної номінації, як, наприклад, *лишенько*, *нестися з усієї сили*, *пройдисвіт* тощо.

Г. О. Уфимцева вносить оцінний компонент, який вона пов'язує зі стилістичним, у сигніфікат імені, оскільки «предметом іменування стилістично зазначеного знаку є узагальнене, збірне надіндивідуальне уявлення категорій із галузі соціально-психологічної діяльності носіїв цієї мови, шкала емоційних і

оцінних критеріїв» [20, с. 13].

Обидва ці погляди потребують деяких уточнень, оскільки, по-перше, об'єктивних цінностей не існує, бо цінність – це ставлення суб'єкта до об'єкта, зумовлене як об'єктивними, так і суб'єктивними факторами. А розмежування типів конотації, яке проводить В. М. Телія, визначається двома факторами. Перший фактор – це властивості референта, або, точніше кажучи, наші знання й уявлення про ці властивості. Другий фактор – конкретні лексичні одиниці, які використовуються для позначення цих референтів. Другий фактор є визначним для формування емотивних і стилістичних компонентів значення [19]. По-друге, предметом іменування оцінно маркованого слова є не шкала критеріїв, а результат співвіднесення із цієї шкалою, який не може бути включений у сигніфікат – поняття, що містить уявлення про істотні ознаки предмета. Тому ми розглядаємо оцінне значення як один з елементів конотації, який указує на ціннісне ставлення суб'єкта до предметів і явищ дійсності.

Тож, на нашу думку, вичерпним є погляд А. П. Загнітка, який розглядає конотативну семантику у різних напрямках: 1) додаткові семантичні, емоційні, оцінні, прагматичні чи стилістичні відтінки, що супроводжують поняттєво-предметний зміст і виникають унаслідок взаємодії основних значень слів і речень із фоновими знаннями мовців під впливом контексту та мовленнєвої ситуації, надають можливість мовній одиниці виконувати експресивну функцію, створюють особливий колорит мовлення і сприяють досягненню відповідної комунікативної настанови за умови їхнього правильного використання; 2) в стилістиці – одне з основних понять, яке означає додаткові семантичні та стилістичні відтінки, що накладаються на головне значення слова у процесі комунікації й надають висловленню емоційно-експресивного забарвлення (урочистості, невимушеності, фамільярності тощо), певного тону, колориту; для конотації характерні приховані семи, уявлення, семантичні асоціації, емоційна домінантність значення, експресивні-емоційні нашарування, прагматичні відтінки значення та ін.; відтінки значення слова (емоційні, образні та ін.), додаткові до його денотативного (поняттєвого) значення; 3) у лінгвістиці тексту

– елементи смислу повідомлення (висловлення), які виникають із взаємодії вихідних значень речень і слів із фоновими знаннями учасників спілкування під впливом контексту і ситуації; 4) у комунікативній лінгвістиці – додаткові до основного значення слова, фразеологізму, словосполучення, висловлення, тексту (дискурсу) відтінки (в тому числі і національно-культурні), які надають їм особливого, неповторного забарвлення в спілкуванні й корелюють із поставленими комунікативними завданнями [20].

Таким чином, вважаємо, що оцінна модальність пронизує всі рівні структури мови і є невід’ємним компонентом значення її елементів. У цьому виявляється взаємозв’язок мови і мислення, оскільки оцінювання, приписування цінності об’єктам і явищам дійсності, є однією з основних функцій людської свідомості і може здійснюватися за допомогою мови. Процес оцінювання визначаємо як співвідношення предмета чи явища з «ідеалізованою моделлю світу» [20], до якої включаються не всі компоненти і параметри дійсності, а тільки ті, що мають цінність на думку носіїв даної культури. Тому якщо дескриптивні значення фіксують ставлення висловлювання до реальності, то оцінні значення «характеризують відносини між дійсним світом і його ідеалізованою моделлю, сам факт наявності або відсутності відповідності між цими світами, відображення одного в іншому» [20, с. 12].

Як писав В. фон Гумбольдт, «слово не служить оболонкою для закінченого поняття, але просто спонукає слухача утворити поняття власними силами, визначаючи лише, як це зробити» [83, с. 165]. Тому ще однією особливістю імен абстрактних сутностей є їхнє існування у двох модусах: «у культурі (колективній свідомості, взятій в її історичній перспективі) і в індивідуальній свідомості (рівень особистісного сенсу)» [83, с. 171]. Національна мовна картина світу містить саме культурний модус існування абстрактного імені, зберігаючи найбільш загальний зміст слова, який О. О. Потебня називав найближчим значенням. Через специфіку ідеального об’єкта інваріантне значення слова, йому відповідного, становить лише частину загального значення. Інша, інколи більша частина значення слова формується на основі життєвого досвіду мовця. У першу

чергу це стосується слів, що позначають етичні й естетичні норми. При цьому мова як матеріальний субстрат таких понять накладає на їхнє сприйняття певні обмеження. В системі мови за багато століть її існування відбилися і збереглися знання й уявлення народу, мова перетворилася на «самостійний складник даної культури» [69].

Тому, робить висновок Л. О. Чернейко, «особистісний сенс абстрактного імені (в ідіолекті) існує на тлі інтуїтивно усвідомлюваного надіндивідуального сенсу мови» [209, с. 11]. У мовній картині світу зафіксовано основні параметри, що визначають інтерпретацію й оцінки поняття, вкорінені в даній культурно-мовній спільності, причому ці оцінки можуть бути діаметрально протилежними. С. Є. Нікітіна вважає, що народна аксіологія багатшарова: системи цінностей, представлені в різних за часом і характером текстах, не тотожні [20]. Річ у тому, що мовна картина світу містить різні погляди на абстрактний предмет або явище, з яких мовець обирає варіант, відповідний його світогляду і ситуації. Саме тому ми можемо говорити про універсальність і багатогранність мовної картини світу. Як пише Л. О. Чернейко, «об'єктивну картину малює «сукупний» художник, відображає «сукупний» спостерігач. І цей спостерігач – мова» [20]. Аналіз мовних даних дає змогу виокремити, залежно від різних поглядів, кілька семантичних компонентів, які визначають місце поняття в ціннісній мовній картині світу. Такі компоненти можна розглядати як профілі поняття в термінології польського дослідника Є. Бартмінського, а різні поєднання цих компонентів – як мовні моделі інтерпретації в термінології О. С. Яковлевої.

Автори колективної монографії «Польові структури в системі мови» [61] уналежнюють семантичні поля, сформовані на основі конотативних ознак, до вторинних, або периферійних. Такі поля перекривають первинні (утворені за істотними ознаками денотатів), об'єднуючи їхні компоненти в польові структури, що пронизують первинні поля [61]. Особливостями вторинних полів є відсутність у їхній структурі ядра та більш слабкі, порівняно з первинними полями, семантичні зв'язки між їх членами, які об'єднує тільки спільність конотації.

Ми вважаємо, що варіанти ціннісної інтерпретації концепту, що існують у системі мови і сформовані тією чи іншою думкою, визначаються трактуваннями даного концепту в чотирьох підсистемах загальної системи цінностей (етичні (моральні) цінності; естетичні цінності; практичні (утилітарні) цінності; гедоністичні цінності), а також суб'єктною чи об'єктною спрямованістю оцінки, оскільки дані варіанти утворюють внутрішню структуру відповідного семантичного поля. При цьому найбільш значущі з них впливають на формування конотативного компонента значення мовних одиниць, що входять у дане семантичне поле, а решта існує потенційно, реалізуючись в особливих контекстах. Необхідно підкреслити, що ми не ставимо на меті проаналізувати всі можливі варіанти культурно-ціннісної інтерпретації концептів, оскільки кількість їх значна. Крім того, «існує багато понять і слів, що викликають сумніви з приводу того, до якої конкретної ціннісної категорії їх уналежнити. Це пов'язано з нечіткістю понять, які формують окремі категорії, з сумнівами, яке поняття є їх центром, а також із тим, що значення оцінно забарвлених слів можуть бути розташовані ближче або далі щодо центру категорії» [62, с. 28]. Наше завдання – виявити найбільш значущі ціннісні трактування концептів **ТОЛЕРАНТНІСТЬ**, **МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ**, **ПЛЮРАЛІЗМ**, **ГУМАНІЗМ** у політичному дискурсі й визначити, які з них вплинули на формування культурно-оцінної конотації концептів у системі політичного дискурсу.

Як зазначає В. Г. Гак, відображення національної культури у формах мови «може мати подвійний характер: статичний і динамічний. Статичний аспект полягає у значеннях слів, граматичних формах і конструкціях, динамічний – у їхньому вживанні у висловлюванні» [71, с. 9]. Наше дослідження присвячено динамічному аспекту, оскільки саме він відображає більшою мірою традиційні риси національного сприйняття дійсності, оскільки завдяки динамічному аспекту можна простежити закономірності структурації та семантичного обсягу концепту, він дає змогу експлікувати змістові обшири концепту, специфіку змістової ємності концепту. Ми дослідили базові політичні концепти **ТОЛЕРАНТНІСТЬ**, **МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ**, **ПЛЮРАЛІЗМ**, **ГУМАНІЗМ** у

їхньому вживанні у висловлюванні, враховуючи зміни у значенні концептів від змін у свідомості суспільства, на яке, у свою чергу, впливають зміни в суспільному житті.

Вживання слів і висловів у мові у більшій мірі зумовлено суб'єктивними факторами.

Дослідження оцінного конотативного елементу значення слів дає змогу виявити систему оцінних стереотипів, що існують в українській лінгвокультурній спільності, адже досліджувані концепти мають адгерентну експресивність – інтенсивну виразність мовного знака, що сформувалася тільки у певному контексті, ситуації, умовах, а не в основному словниковому значенні.

Висновки до Розділу 2

XX століття відзначилося бурхливим розвитком лінгвокультурології, комунікативної та когнітивної лінгвістики, що значну розгалуженість тлумачення терміну «концепт» на даному етапі. У ході інтенсивного розвитку концептологічних досліджень у лінгвістиці виникло безліч визначень концепту, які частково перетинаються і взаємодоповнюють одне одного. Попри розмаїття визначень і підходів до поняття «концепт», більшість дослідників погоджуються на тому, що концепт – оперативна одиниця свідомості, ментальне утворення, що має образний та емоційно-оцінний потенціал, етнокультурну специфіку, тривимірну структуру з предметно-образним, поняттєвим та ціннісним складниками, і є базовою одиницею універсального предметного коду людини, отже саме вивчення даних операційних одиниць свідомості є важливим та необхідним для розуміння, наприклад, психологічного або ментального коду людини.

Складність при визначенні сутності концепту пов'язана з тим, що й досі немає однозначного рішення і при визначенні типології концептів. А вивчати слід засоби мови, що вербалізують той чи інший концепт, адже лише завдяки мові концепт перетворюється з психологічного утворення на одиницю матеріальну. Типологія концептів (схема, фрейм, сценарій) відображає способи зберігання та переробки інформації, які тісно переплітаються і в розумовій діяльності людини, і в її комунікативній (зокрема, мовній) практиці. На нашу думку, найповнішою є класифікація типології концептів, що типологізує концепти згідно з характером сем, що стоять за конкретними словами, що виражають ці концепти (розумова картинка, схема, фрейм, інсайт, сценарій (скрипт), логічно-конструйований концепт, калейдоскопічний концепт, гіперонім).

Інформаційний зміст концепту містить основні, найважливіші відмінні риси предмета чи явища, які постають у вигляді когнітивних ознак. Вхідні в інформаційний компонент когнітивні ознаки характеризують найважливіші

диференційні риси концептуалізованого предмета або явища, його обов'язкові складові частини, основну функцію тощо. Таким чином, інформаційні когнітивні ознаки визначають сутність концепту, їх зазвичай небагато. Структура того чи іншого концепту може бути описана лише після того, як встановлено й описано його зміст – тобто виявлені когнітивні ознаки, що утворюють зміст концепту.

Вивчати вербалізацію концептів засобами конкретної мови найкраще у межах певного дискурсу, наразі актуальним для вивчення бачиться політичний дискурс, адже одним із найбільш актуальних методів у рамках когнітивного методу є аналіз політичних концептів. У рамках даного прийому дослідники проводять а наліз семантичної структури концептів, будують їхні когнітивні схеми. Надпотужними є концепти, які відображають найважливіші елементи політичної свідомості нації. Політичний концепт є однією з основних одиниць, які утворюють мовну картину світу того чи іншого народу, і тому концепт-аналіз політичного дискурсу може слугувати матеріалом для вивчення як індивідуальної, соціумної, так і національної ментальності.

Політичний дискурс має широке та вузьке визначення: у широкому сенсі, наприклад, політичний дискурс – це сукупність усіх мовних актів, які використовуються в політичних дискусіях, а також правил публічної політики, освячених традицією і перевірених досвідом; у вузькому сенсі політичний дискурс – це дискурс політиків, утворений партійними програмами, дебатами в парламенті, урядовими обговореннями і промовами політиків. Він не виходить за межі сфери політики. Ми використовуємо широке тлумачення політичного дискурсу як такого, що має реальний і віртуальний вимір, й уналежнюємо до нього процес і результат породження та сприйняття політичних текстів.

Отже, найбільш глибинним вважаємо вивчення актуальних концептів політичної комунікації та їх прагматичного потенціалу, саме тому вважаємо за необхідне проведення бібліометричного аналізу саме за цією тематикою.

РОЗДІЛ 3.

БІБЛІОМЕТРИЧНИЙ АНАЛІЗ ПУБЛІКАЦІЙ ЗА ПРОБЛЕМАТИКОЮ АКТУАЛЬНИХ КОНЦЕПТІВ ПОЛІТИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ПРАГМАТИЧНОМУ АСПЕКТІ

3.1. Тематичні напрями публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті

З огляду на те, що усталеного й загальновизнаного переліку напрямів досліджень у документному потоці наукової періодики з проблеми актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті не існує, пропонуємо почати бібліометричний аналіз електронних ресурсів «Наукової періодики України» (<http://nbuv.gov.ua/node/1539>), перелік яких подано у **Додатку 1**, з визначення тематичних напрямів публікацій з означеної тематики у випусках вітчизняних журналів з філології за 2015 – 2019 роки періодичністю двічі або чотири, інколи – шість разів на рік. Таким чином зможемо також визначити у наступному підрозділі **кількісний показник** даних публікацій, щоб відзначити тенденцію про збільшення, зменшення чи приблизно сталу **кількість** певних публікацій з проблеми актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті та частку кожного з визначених тематичних сегментів в загальній кількості наукових статей у випусках фахових наукових журналів з філології за 2015 – 2019 роки.

Отже, у ході аналізу нами було виокремлено наступні більш широкі, або більш вузькі напрями:

1. Питання когнітивної лінгвістики та когнітології (широкий напрям).
2. Дискурсологія (широкий напрям).
3. Концептологія / вербалізація концептів у межах певного дискурсу (відносно вузький, але розгалужений напрям).
4. Дослідження проблематики функціонування політичного дискурсу (вузький напрям).

5. Прагматична динаміка конкретних явищ чи понять (вузький напрям).

6. Політичні концепти у прагматичному аспекті (найконкретніший напрям дослідження).

Щодо предметного наповнення напрямів досліджень з проблеми актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті, можемо констатувати наступне:

У межах напрямку 1 *«Питання когнітивної лінгвістики та когнітології»* виділяється наступне предметне наповнення:

1. Когнітивна парадигма номінації.
2. Історія когнітивних досліджень.
3. Лінгвокогнітивний аналіз тексту.
4. Когнітивні моделі репрезентації.
5. Когнітивно-дискурсивний вимір.
6. Концептуальна метафора як когнітивний механізм.

У межах напрямку 2 *«Дискурсологія»* виділяється найбільш широке предметне наповнення, функціонування когнітивних категорій розглядається сучасними науковцями у межах наступних типів дискурсу: мас медійний (рекламний), діловий (корпоративний) або бізнес-дискурс, дискурс допиту, релігійний (біблійний, християнський) дискурс, лінгвістичний, філософський, суспільно-політичний, економічний, діалогічний дискурси, кіно-дискурс, літературний (художній, поетичний, літературознавчий) дискурс, воєнний, психологічний дискурси, дискурс надзвичайних ситуацій, науковий, ресторанний, туристичний, спортивний (у межах медійного), епістолярний, радіотелефонний дискурси, а також дискурси притчі та блог сфери.

Але найчастіше виділяються такі типи дискурсів (їх ми і визначимо провідними у предметному наповненні напрямку *«Дискурсологія»*):

1. Мас медійний (рекламний) дискурс.
2. Діловий (корпоративний, дипломатичний) або бізнес-дискурс.
3. Релігійний (біблійний, християнський) дискурс.
4. Літературний (художній, поетичний, літературознавчий) дискурс.

5. Науковий дискурс.

У межах напрямку 3 «*Концептологія*» виділяється наступне предметне наповнення:

1. Природа та статус професійного концепту.
2. Синтаксичні концепти.
3. Сучасна українська лінгвоконцептологія.
4. Трагування національно-специфічних концептів.
5. Методи аналізу концептів у сучасних лінгвістичних студіях.
6. Вербалізація концептуальних категорій, полів, конкретних концептів засобами різних мов.

Дане предметне наповнення напрямку виявляється найповнішим та потребує деталізації.

Отже, увага дослідників зосереджується на вивченні концептосфери «зрада», біблійної концептосфери, зокрема, Нового Заповіту, концептосфери художнього тексту, літературних та технічних засобів словесного вираження, історичної літератури для дітей та юнацтва.

Аналізується вербалізація концептуальних категорій «їжа», «зовнішність людини», «мистецтво», «моральність», «ствердження та заперечення», «водний транспорт», романів Дена Брауна тощо, концептуальних полів «Турція», «природа».

Піддається ретельному вивченню вербалізація певних концептів засобами конкретних мов, а саме:

– української: батько, мати, добродішність, молитва, демон, Бог, молодість, перемога, козацтво, потворність, доля, вода, музика, гора, смерть, чоловік, таємниця, розум, дурість, Україна, розмір, здоров'я, селянин, материнство, лебідь, злочин, рабство, колір, прозорість, природа, земля, воля, мир, війна, життя, слава, честь, свобода, краса, тоталітаризм, добро, толерантність, мультикультуралізм, плюралізм, різноманіття, добро, зло, патріотизм, ціна;

– російської: красота, обаяние, смерть, деревня, водка, обломовщина, вера, время, путь;

– англійської: hard, soft, recession, war, celebrity, appearance, obligation, hair, insanity, fear, seclusion, profit, wit, stupidity, youth, science, sun, crime, prodigy, genius, life, laziness, good, evil, preschool education, word, wealth;

– німецької: Demokratie, Ordnung, Brot, Wasser, Unternehmensführung;

– іспанської: Identität, Aqua, aventurismo;

– французької: pain, beauté, lumière.

У межах напрямку 4 *«Проблематика функціонування політичного дискурсу»* виділяється наступне предметне наповнення:

1. Політична комунікація.
2. Ідеологічний аспект політичного дискурсу.
3. Мова політичної промови.
4. Президентський дискурс.

У межах напрямку 5 *«Прагматична динаміка конкретних явищ чи понять»* виділяється наступне предметне наповнення:

1. Форми сугестії.
2. Текст у комунікативно-прагматичному вимірі.
3. Лінгвопрагматика.
4. Прагматика політичних текстів.
5. Мікропрагматична організація мовних одиниць.

У межах напрямку 6 *«Політичні концепти у прагматичному аспекті»* виділяється наступне предметне наповнення:

1. Еволюція концепту в політичному медіадискурсі.
2. Трансформації політичного концепту в сучасній лінгвокультурі.
3. Вербалізація політичного концепту.
4. Концептуальна метафора у політичному дискурсі.

Необхідно зазначити, що у аналізованому матеріалі також зустрічалася змішана тематика означених напрямів, наприклад, функціонування певних концептів або концептуальних полів у межах певного, зокрема, політичного дискурсу.

Схематично предметне наповнення означених нами напрямів можемо

розглянути у Таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

**Зміст напрямів досліджень з проблеми актуальних концептів
політичної комунікації у прагматичному аспекті**

Напря м	Тематичне наповнення напрямку					
Питання когнітивної лінгвістики	Когнітивна парадигма номінації	Історія когнітивних досліджень	Лінгво- когнітивний аналіз тексту	Когнітивні моделі репрезентаці ї	Когні- тивно- дискурсив -ний вимір	Концепту- альна метафора як когнітив- ний механізм
Дискурсологія	Мас медійний рекламний дискурс	Діловий, корпора- тивний, диплома- тичний, бізнес- дискурс	Релігійний, біблійний, християн- ський дискурс	Літературний, художній, поетичний, літературознавчий дискурс		Науковий дискурс
Концептологія	Професійний концепт	Синтак- сичні концепти	Лінгвоконце- - птологія	Національно - специфічні концепти	Аналіз концептів	Вербалізаці я концептів
Проблематика функціонування політичного дискурсу	Політична комунікація	Ідеологічний аспект політичного дискурсу		Мова політичної промови	Президентський дискурс	
Прагматична динаміка конкретних явищ чи понять	Форми сугестії	Текст у комунікативно - прагматичном у вимірі	Лінгво- прагматика	Прагматика політичних текстів	Мікропрагматична організація мовних одиниць	

Політичні концепти у прагматичному аспекті	Еволюція концепту в політичному медіадискурсі	Трансформації політичного концепту в сучасній лінгвокультурі	Вербалізація політичного концепту	Концептуальна метафора у політичному дискурсі
--	---	--	-----------------------------------	---

Отже, нами було визначено провідні тематичні напрями нашого бібліографічного дослідження та визначено основне тематичне наповнення кожного з напрямів. Вважаємо за необхідне коротко окреслити також проблематику та функціональні особливості джерельної бази нашого дослідження.

Джерельну базу дослідження становлять фахові видання України з філології, відібрано їх було таким чином, щоб за період 2015 – 2019 рр. ми змогли дослідити приблизно сталу кількість публікацій у кожному з видань.

Подаємо інформацію щодо кожного джерела за наступною схемою:

- 1) Назва.
- 2) Рецензування, індексація та бази даних.
- 3) Тематика та редакційна політика.
- 4) Мови публікації.
- 5) Рік заснування.
- 6) Періодичність.

1. Науковий фаховий журнал 1) *«Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика»*.

2) Рецензоване міжнародне видання з політикою відкритого доступу до наукових публікацій.

3) Видання спеціалізується на філології, соціальних комунікаціях, філософії, культурології, психології, соціології, історії та інших соціогуманітарних дисциплінах.

4) Мови публікації: українська, російська, англійська, змішаними мовами.

5) Рік заснування: 2000. Електронна версія: 2015.

6) Періодичність: видається двічі на рік.

2. Збірник наукових праць 1) *«Studia Philologica»*.

2) Рецензоване міжнародне видання з політикою відкритого доступу до наукових публікацій, вільне поширення наукової інформації та глобального обміну знаннями задля загального суспільного прогресу.

3) Галузь проблематики: мовознавство та літературознавство.

4) Мови публікації: українська, російська, англійська, змішаними мовами.

5) Рік заснування: 2012.

6) Періодичність: видається двічі на рік.

3. Науковий журнал 1) *«Актуальні проблеми філології та перекладознавства»*.

2) Рецензоване міжнародне видання з політикою відкритого доступу до наукових публікацій.

3) Видання спеціалізується на філології, соціальних комунікаціях, перекладознавстві та інших соціогуманітарних дисциплінах як окремих галузях мовознавства.

4) Мови публікації: українська, російська, англійська, змішаними мовами.

5) Рік заснування: 2005.

6) Періодичність: видається двічі на рік.

4. Науковий журнал 1) *«Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Філологічні науки»*.

2) Рецензоване міжнародне видання з політикою відкритого доступу до наукових публікацій.

3) Видання спеціалізується на публікаціях з актуальних проблем лінгвістики, та літературознавства, зокрема теоретичної та прикладної лінгвістики, психолінгвістики та когнітивної лінгвістики, соціолінгвістики, лінгвокультурології, лінгводидактики, перекладознавства, історії та теорії літератури, компаративних літературознавчих досліджень, літературної критики, бібліографічних та історико-архівних досліджень.

4) Мови публікації: українська, англійська, німецька, французька,

італійська, іспанська, португальська, російська тощо.

5) Рік заснування: 2011. Назва з 2017 р.

6) Періодичність: видається двічі на рік.

5. Науковий фаховий журнал 1) *«Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки»*.

2) Рецензоване міжнародне видання з політикою відкритого доступу до наукових публікацій, індексується в таких наукометричних базах: Index Copernicus, Google Scholar, Ulrich's Periodicals Directory та CiteFactor.

3) Видання спеціалізується на філології, соціальних комунікаціях, філософії, культурології, психології, соціології, історії та інших соціогуманітарних дисциплінах.

4) Мови публікації: українська, російська, англійська, змішаними мовами.

5) Рік заснування: 2008.

6) Періодичність: видається двічі на рік.

6. Наукове видання 1) *«Вісник Запорізького національного університету: Збірник наукових праць. Філологічні науки»*.

2) Рецензоване міжнародне видання з політикою відкритого доступу до наукових публікацій, індексується в міжнародній наукометричній базі даних «Index Copernicus».

3) Галузь і проблематика: мовознавство, літературознавство та фольклористика.

4) Мови публікації: українська, російська, англійська, змішаними мовами.

5) Рік заснування: 1998.

6) Періодичність: видається двічі на рік.

7. Науковий фаховий журнал 1) *«Вісник КНЛУ. Серія Філологія»*.

2) Рецензоване міжнародне видання з політикою відкритого доступу до наукових публікацій.

3) У виданні висвітлюються особливості розвитку й функціонування германських, романських, слов'янських, східних та інших мов світу, а також знайомить з новими здобутками науковців у сфері когнітивної лінгвістики,

зіставного мовознавства, комунікативної лінгвістики, дискурсології, лінгвокультурології, лінгвосеміотики, лінгвопрагматики, психолінгвістики та лінгвофілософії.

4) Мови публікації: українська, англійська, російська, польська, чеська, німецька, французька.

5) Рік заснування: 1998.

6) Періодичність: видається двічі на рік (червень, грудень).

8. Науковий фаховий журнал 1) *«Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія “Філологія”»*.

2) Рецензоване міжнародне видання з політикою відкритого доступу до наукових публікацій.

3) Тематика та проблематика видання: семантика та поетика літературного твору; сучасні дослідження модернізму і постмодернізму XX-XXI століть; інтертекстуальні зв'язки та рецепція художніх творів; вивчення художнього твору крізь призму взаємодії тексту і контексту; культурно-естетичні аспекти вивчення літературних явищ; традиції Харківської філологічної школи та історія філологічного факультету; лексична та фразеологічна семантика; когнітивні та лінгвокультурологічні аспекти дослідження мови; комунікативно-прагматичні виміри різних типів дискурсу; класичні мови в сучасних лінгвістичних парадигмах.

4) Мови публікації: українська, російська, англійська, змішаними мовами.

5) Рік заснування: 2000.

6) Періодичність: видається двічі на рік.

9. Науковий фаховий журнал 1) *«Вісник Черкаського університету: Філологічні науки»*.

2) Рецензоване міжнародне видання з політикою відкритого доступу до наукових публікацій.

3) Спеціалізація видання – актуальні питання літературознавства і напрямки теорії літератури, історії літератури і порівняльного дослідження.

4) Мови публікації: українська, російська, англійська, змішаними мовами.

5) Рік заснування: 1997. 6) Періодичність: видається двічі на рік.

10. Науковий журнал 1) *«Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації»*.

2) Рецензоване міжнародне видання з політикою відкритого доступу до наукових публікацій, журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus International (Республіка Польща).

3) Видання спеціалізується на філології, соціальних комунікаціях, філософії, культурології, психології, соціології, історії та інших соціогуманітарних дисциплінах.

4) Мови публікації: українська, російська, англійська, змішаними мовами.

5) Рік заснування: 1918.

6) Періодичність: видається двічі на рік.

11. Науковий фаховий журнал 1) *«Лінгвістичні студії / Linguistic Studies»*.

2) Рецензоване видання з політикою відкритого доступу до наукових публікацій, має статус реферованого міжнародного збірника наукових праць.

3) Видання спеціалізується на філології, соціальних комунікаціях, філософії, культурології, психології, соціології, історії та інших соціогуманітарних дисциплінах, кросдисциплінарних студіюваннях.

4) Мови публікації: українська, російська, англійська, змішаними мовами.

5) Рік заснування: 1994.

6) Періодичність: видається двічі на рік.

12. Науково-теоретичний журнал Інституту мовознавства імені О.О. Потебні НАН України та Українського мовно-інформаційного фонду НАН України 1) *«Мовознавство»*.

2) Рецензоване міжнародне видання з політикою відкритого доступу до наукових публікацій.

3) Видання спеціалізується на філології, соціальних комунікаціях, філософії, культурології, психології, соціології, історії та інших соціогуманітарних дисциплінах, у виданні висвітлюються проблеми загального,

слов'янського, германського, романського, балтійського, тюркського та фінно-угорського мовознавства.

4) Мови публікації: українська, російська, англійська, змішаними мовами.

5) Рік заснування: 1967.

6) Періодичність: видається шість разів на рік.

13. Наукове фахове видання 1) *«Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)»*.

2) Рецензоване міжнародне видання з політикою відкритого доступу до наукових публікацій.

3) Науковий журнал, що дає змогу демонструвати результати найважливіших напрямів теоретичних та науково-практичних досліджень у сфері мовознавства (германські, слов'янські, східні мови, контрастивна лінгвістика, теорія і практика перекладу).

4) Мови публікації: змішаними мовами (українська, російська, англійська, німецька, польська).

5) Рік заснування: 2015.

6) Періодичність: видається двічі на рік.

14. Науковий фаховий журнал 1) *«Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: “Філологія”*».

2) Рецензоване міжнародне видання з політикою відкритого доступу до наукових публікацій, включено до міжнародної наукометричної бази даних Index Copernicus International (Республіка Польща).

3) Містить статті з актуальних проблем педагогіки та методики викладання іноземних мов, порівняльного мовознавства, семантики, лексикології, граматики та синтаксису германських та романських мов, з теорії та практики перекладу.

4) Мови публікації: українська, російська, англійська, змішаними мовами.

5) Рік заснування: 2010.

6) Періодичність: видається двічі на рік.

15. Науковий фаховий журнал 1) *«Науковий вісник Миколаївського*

національного університету імені В. О. Сухомлинського. Філологічні науки (літературознавство)».

2) Рецензоване міжнародне видання з політикою відкритого доступу до наукових публікацій.

3) У збірнику наукових праць вміщено статті з актуальних проблем теорії та історії літератури, компаративістики, сучасного літературного процесу, питань поетики літературного твору, наративних стратегій, літературної герменевтики, жанрових систем тощо.

4) Мови публікації: українська, російська, англійська, змішаними мовами.

5) Рік заснування: 2010.

6) Періодичність: видається двічі на рік.

16. Науковий фаховий журнал 1) *«Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського: Лінгвістичні науки»*.

2) Рецензоване міжнародне видання з політикою відкритого доступу до наукових публікацій.

3) Видання порушує актуальні проблеми сучасного мовознавства теоретичного і прикладного спрямування (германські, слов'янські, романські, східні мови).

4) Мови публікації: українська, російська, англійська, змішаними мовами.

5) Рік заснування: 2009.

6) Періодичність: видається двічі на рік.

17. Науковий фаховий журнал 1) *«Південний архів (філологічні науки)»*.

2) Рецензоване міжнародне видання з політикою відкритого доступу до наукових публікацій.

3) Проблематика видання: теоретичні та прикладні аспекти слов'янської та зарубіжної філології: літературознавства, мовознавства, перекладознавства, компаративістики, міжкультурних та масових комунікацій.

4) Мови публікації: англійська, українська, російська, німецька (змішаними мовами).

5) Рік заснування: 1998.

6) Періодичність: видається чотири рази на рік.

18. Науковий фаховий журнал 1) *«Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету»*.

2) Рецензоване міжнародне видання з політикою відкритого доступу до наукових публікацій.

3) Проблематика: структура і семантика мовних одиниць; лінгвістика і поетика тексту; методика викладання мов у закладах вищої освіти. У збірнику порушено актуальні проблеми сучасної філології.

4) Мови публікації: українська, російська, білоруська, англійська, німецька, польська, чеська.

5) Рік заснування: 2008.

6) Періодичність: видається двічі на рік.

19. Науковий фаховий журнал 1) *«Філологічні трактати»*

2) Рецензоване міжнародне видання з політикою відкритого доступу.

3) Журнал публікує оригінальні статті з проблем української й зарубіжної філології та перекладознавства.

4) Мови публікації: українська, англійська, польська, французька, німецька.

5) Рік заснування: 1994.

6) Періодичність: видається чотири рази на рік.

20. Збірник наукових праць 1) *«Філологічний дискурс»*

2) Рецензоване міжнародне видання з політикою відкритого доступу.

3) Містить статті з актуальних проблем літературознавства та мовознавства.

4) Мови публікації: українська, англійська, польська, російська (змішаними мовами).

5) Рік заснування: 1994.

6) Періодичність: видається двічі на рік.

3.2. Бібліометричний аналіз наукових публікацій з актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті

Проаналізовано публікації з наступних більш широких або вузьких тематичних напрямів: питання когнітивної лінгвістики та когнітології (широкий напрям); дискурсологія (широкий напрям); концептологія / вербалізація концептів у межах певного дискурсу (відносно вузький, але розгалужений напрям); дослідження проблематики функціонування політичного дискурсу (вузький напрям); прагматична динаміка конкретних явищ чи понять (вузький напрям); політичні концепти у прагматичному аспекті (найконкретніший напрям дослідження) у 20 фахових вітчизняних журналах за 2015 – 2019 роки. У якості моніторингових індикаторів було обрано, зокрема, такі:

- кількісна динаміка опублікування статей з певного напрямку за певний аналізований рік у певному журналі;
- мова публікації (українська, російська, англійська, німецька, французька, інша);
- авторська складова (кількість статей за означеними тематиками и у певного автора).

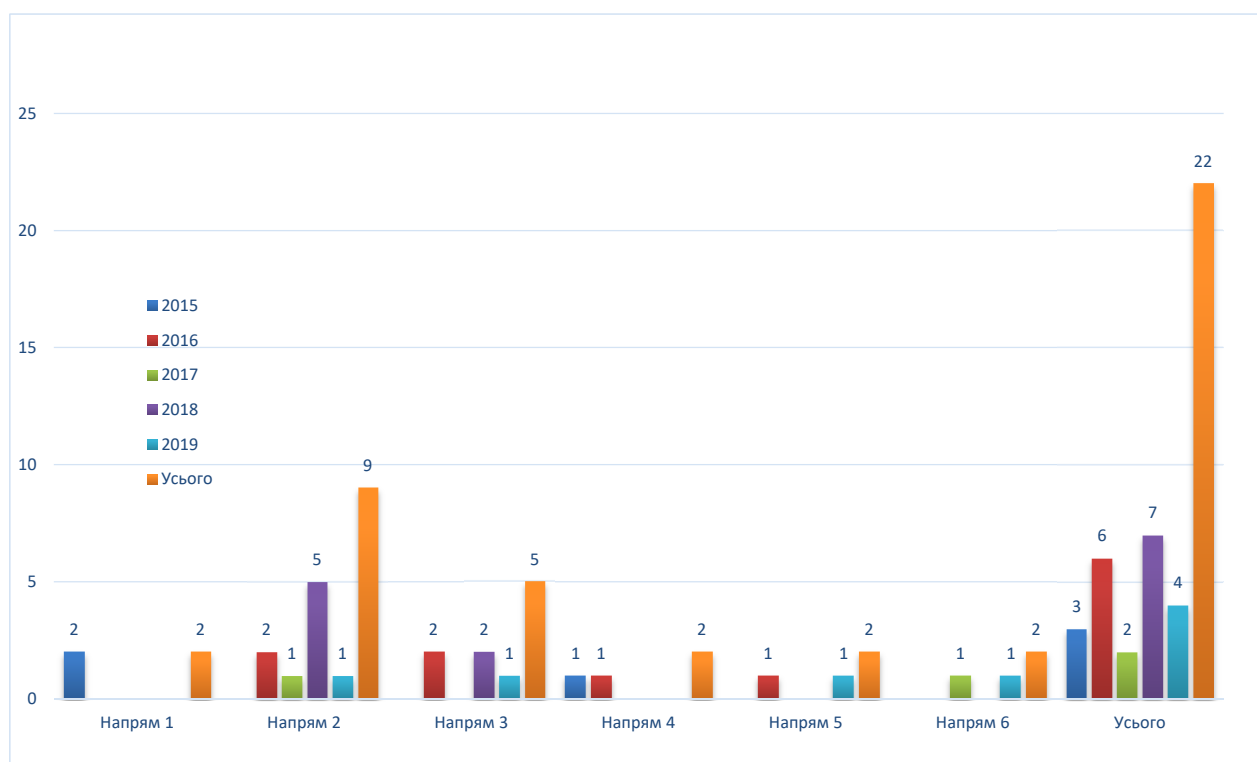
Продемонструємо у таблицях (з поясненнями) та проілюструємо діаграмами **кількісний показник** щодо публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті за роками у кожному з аналізованих видань – спочатку окремо за журналами, потім пропонуємо ознайомитися зі зведеною таблицею за кількістю публікацій за роками у всіх аналізованих фахових журналах та окремо за журналами з кожного тематичного напрямку нашого дослідження. При цьому слід наголосити, що журнали для аналізу було підібрано таким чином, щоб загальна кількість публікацій залишалася приблизно сталою. Достатньо фіксованою є також частка публікацій, необхідних для аналізу, у порівнянні з іншою тематикою, отже можемо виділити частку кожного з напрямів відносно загальної кількості публікацій з тематики вербалізації політичних концептів.

Таблиця 3.2.1.

**Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фаховому журналі
«Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика»**

Напрямок	Кількість публікацій за роками					
	2015	2016	2017	2018	2019	Усього
1. Питання когнітивної лінгвістики та когнітології	2					2
2. Дискурсологія		2	1	5	1	9
3. Концептологія		2		2	1	5
4. Функціонування політичного дискурсу	1	1				2
5. Прагматична динаміка явищ / понять		1			1	2
6. Політичні концепти у прагматичному аспекті			1		1	2
Усього	3	6	2	7	4	22

Найбільша кількість публікацій за проблематикою актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті зафіксована за тематичним напрямом 2 – Дискурсологія – 9 публікацій, найбільша кількість публікацій за роками – у 2018 році – 7 публікацій за всіма тематичними напрямками. Проілюструємо також для наочності описані вище отримані дані діаграмою.

**Рис 1. Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фаховому журналі
«Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика»**

Таблиця 3.2.2.
Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фаховому журналі «*Studia Philologica*»

Напрямок	Кількість публікацій за роками					
	2015	2016	2017	2018	2019	Усього
1. Питання когнітивної лінгвістики та когнітології	1	4	1		1	7
2. Дискурсологія	1	3	1	2	3	10
3. Концептологія	6	3	1	3	2	15
4. Функціонування політичного дискурсу		3				3
5. Прагматична динаміка явищ / понять	2					2
6. Політичні концепти у прагматичному аспекті						
Усього	10	13	3	5	6	37

Найбільша кількість публікацій за проблематикою актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті зафіксована за тематичним напрямом 3 – Концептологія – 15 публікацій, найбільша кількість публікацій за роками – у 2016 році – 13 публікацій за всіма тематичними напрямками.

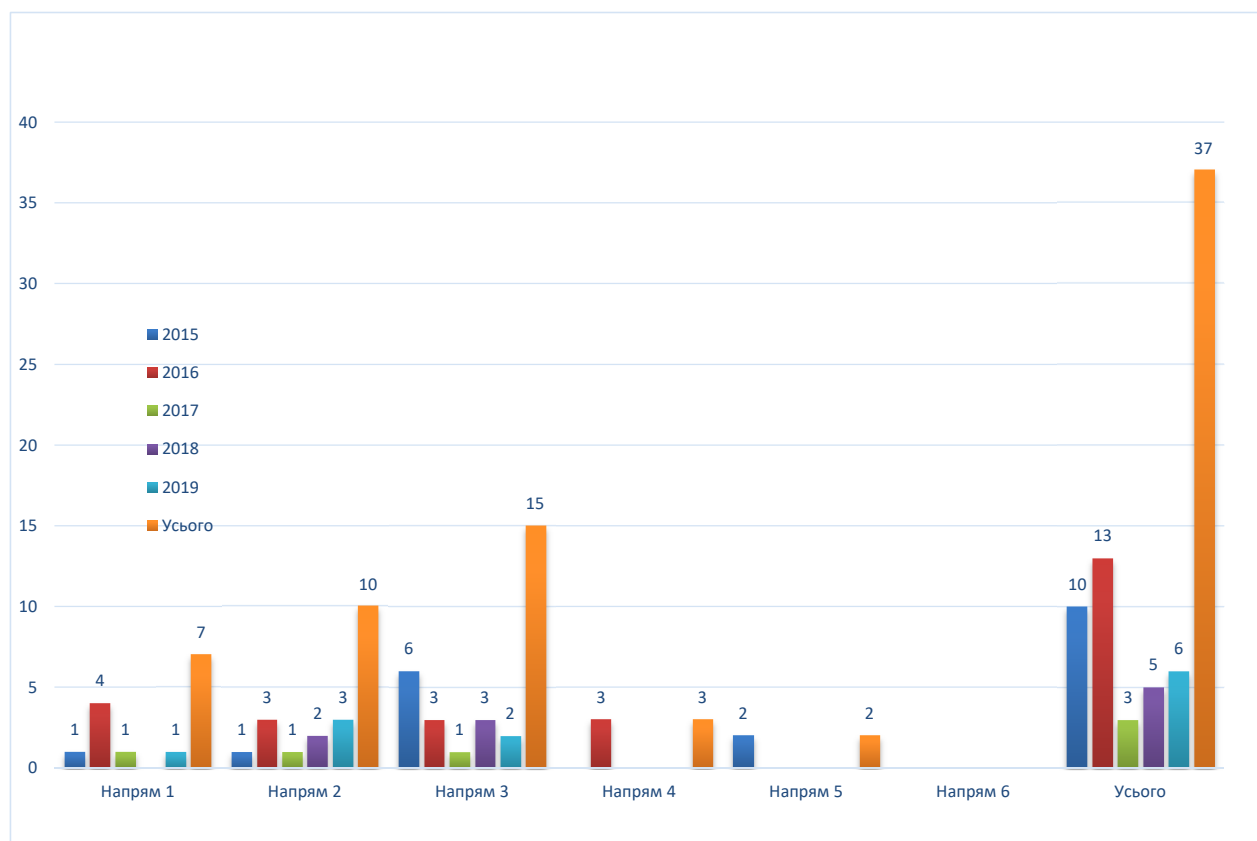

Рис 2. Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фаховому журналі «*Studia Philologica*»

Таблиця 3.2.3.

Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фаховому журналі «*Актуальні проблеми філології та перекладознавства*»

Напрямок	Кількість публікацій за роками					
	2015	2016	2017	2018	2019	Усього
1. Питання когнітивної лінгвістики та когнітології	2	1	1	2		6
2. Дискурсологія	4	8	6	1	6	25
3. Концептологія	9	8	6	1	4	28
4. Функціонування політичного дискурсу	1	1	3		1	6
5. Прагматична динаміка явищ / понять			2		1	3
6. Політичні концепти у прагматичному аспекті		2	1		1	4
Усього	16	20	19	4	13	72

Найбільша кількість публікацій за проблематикою актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті зафіксована за тематичним напрямом 3 – Концептологія – 28 публікацій, найбільша кількість публікацій за роками – у 2016 році – 20 публікацій за всіма тематичними напрямками.

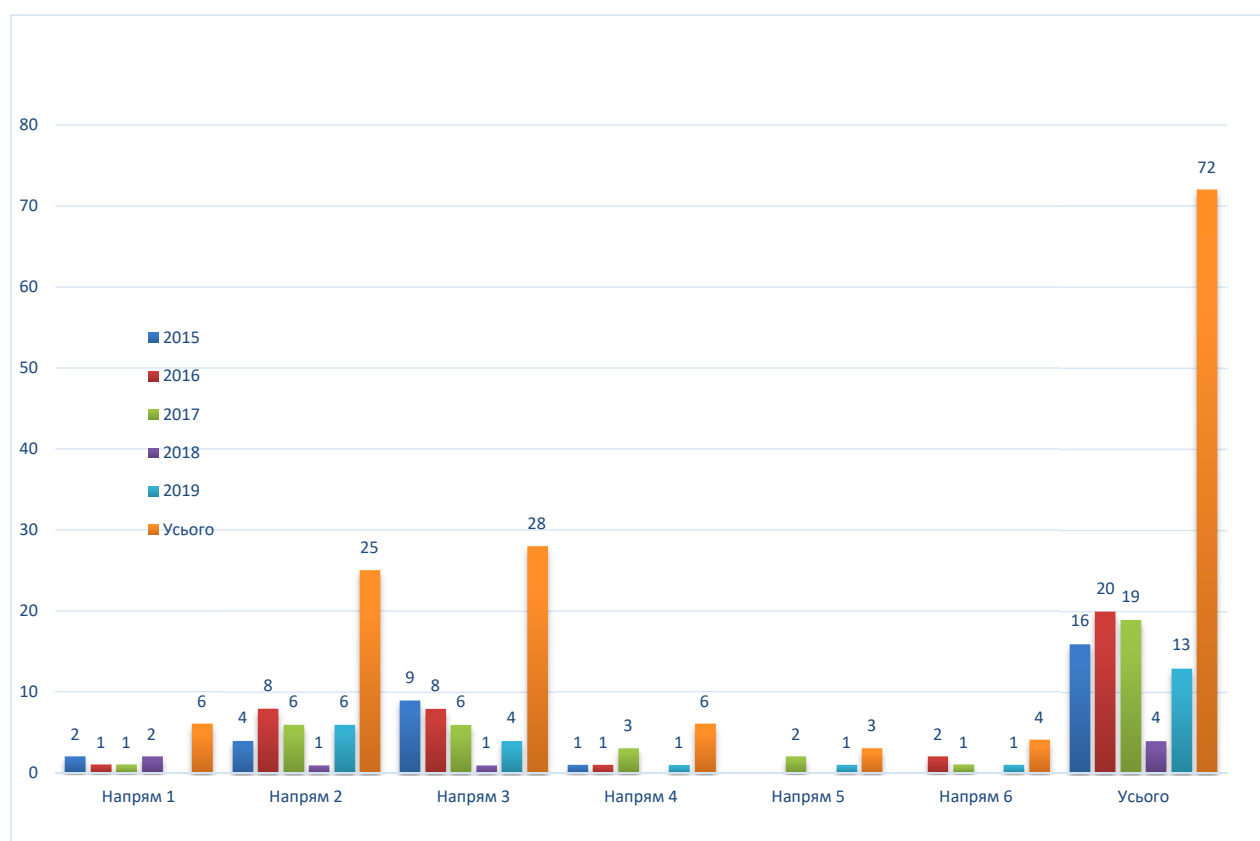

Рис 3. Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фаховому журналі «Актуальні проблеми філології та перекладознавства»

Таблиця 3.2.4.

Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фаховому журналі «Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Філологічні науки»

Напрямок	Кількість публікацій за роками					
	2015	2016	2017	2018	2019	Усього
1. Питання когнітивної лінгвістики та когнітології			1			1
2. Дискурсологія		1	1	2	1	5
3. Концептологія		2			1	3
4. Функціонування політичного дискурсу			1			1
5. Прагматична динаміка явищ / понять	2	2				4
6. Політичні концепти у прагматичному аспекті		1				1
Усього	2	6	3	2	2	15

Найбільша кількість публікацій за проблематикою актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті зафіксована за тематичним напрямом 2 – Дискурсологія – 5 публікацій, найбільша кількість публікацій за роками – у 2016 році – 6 публікацій за всіма тематичними напрямками.

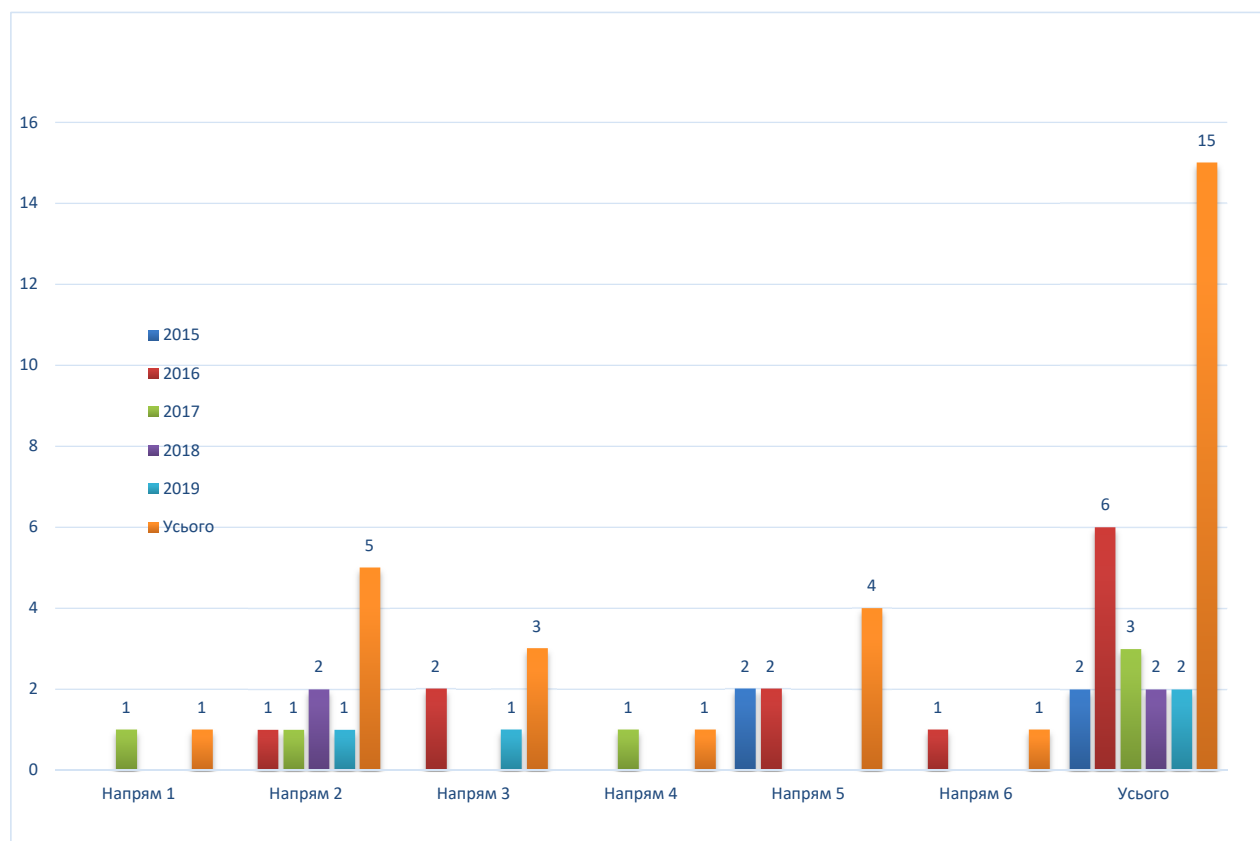

Рис 4. Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фаховому журналі «Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Філологічні науки»

Таблиця 3.2.5.

Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фаховому журналі «Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки»

Напрямок	Кількість публікацій за роками					
	2015	2016	2017	2018	2019	Усього
1. Питання когнітивної лінгвістики та когнітології	1	3	2			6
2. Дискурсологія	3	2	4	2	6	17
3. Концептологія	3	2		3	1	9
4. Функціонування політичного дискурсу		1	1			2
5. Прагматична динаміка явищ / понять	4		1		1	6
6. Політичні концепти у прагматичному аспекті						
Усього	11	8	8	5	8	40

Найбільша кількість публікацій за проблематикою актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті зафіксована за тематичним напрямом 2 – Дискурсологія – 17 публікацій, найбільша кількість публікацій за роками – у 2015 році – 11 публікацій за всіма тематичними напрямками.

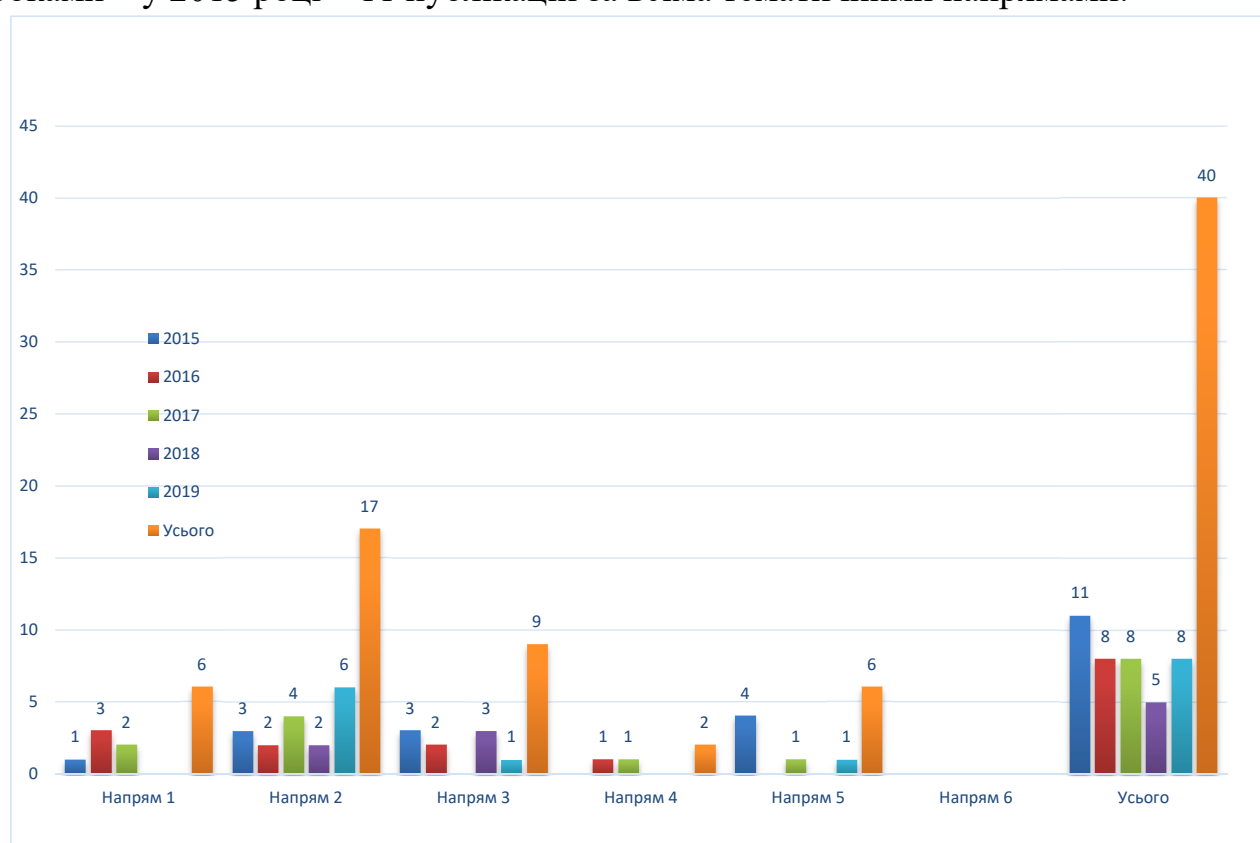

Рис 5. Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фаховому журналі «Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки»

Таблиця 3.2.6.

Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фаховому журналі «Вісник Запорізького національного університету: Збірник наукових праць. Філологічні науки»

Напрямок	Кількість публікацій за роками					
	2015	2016	2017	2018	2019	Усього
1. Питання когнітивної лінгвістики та когнітології					1	1
2. Дискурсологія	2	2		3		7
3. Концептологія	2	1	2	2		7
4. Функціонування політичного дискурсу	1		1		1	3
5. Прагматична динаміка явищ / понять	1	1		1	1	4
6. Політичні концепти у прагматичному аспекті						
Усього	6	4	3	6	3	22

Найбільша кількість публікацій за проблематикою актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті зафіксована за тематичними напрямками 2 та 3 – Дискурсологія та Концептологія – по 7 публікацій, найбільша кількість публікацій за роками – у 2015 році – 6 публікацій за всіма тематичними напрямками.

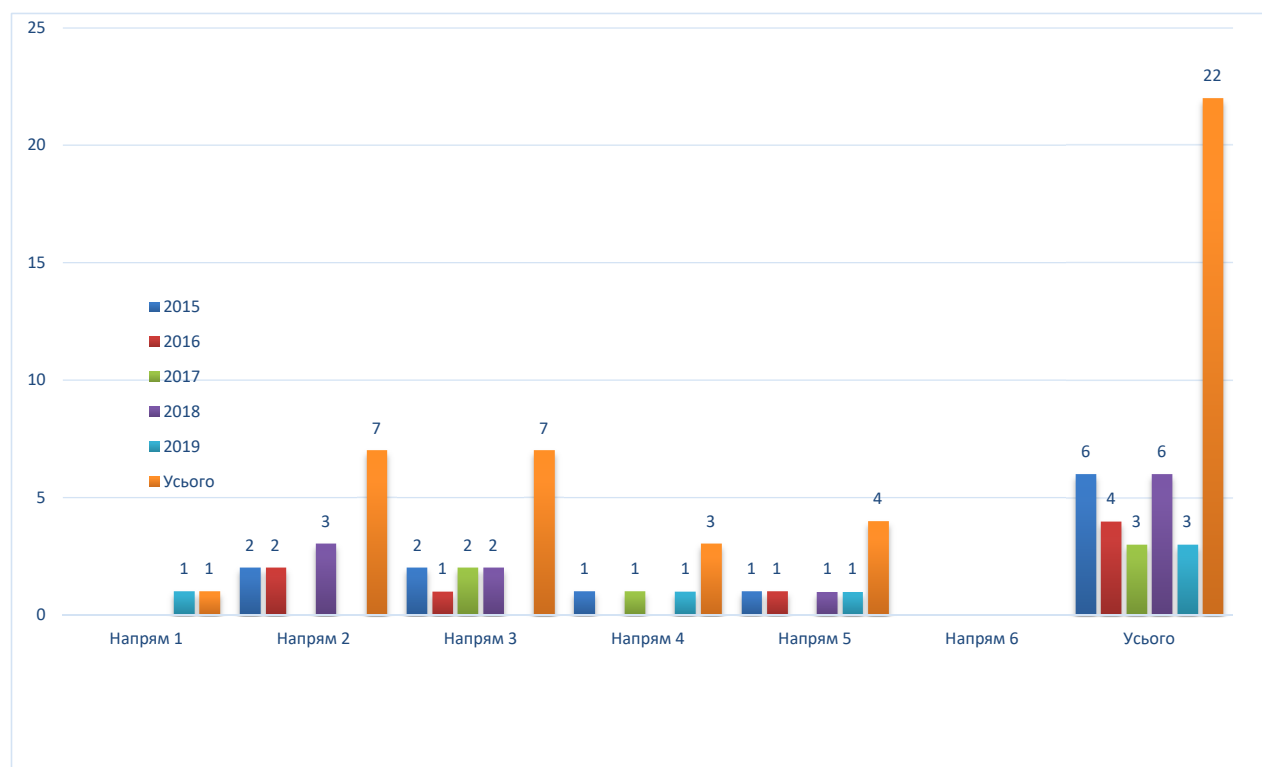

Рис 6. Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фаховому журналі «Вісник Запорізького національного університету: Збірник наукових праць. Філологічні науки»

Таблиця 3.2.7.

Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фаховому журналі

«Вісник КНЛУ. Серія Філологія»

Напрямок	Кількість публікацій за роками					
	2015	2016	2017	2018	2019	Усього
1. Питання когнітивної лінгвістики та когнітології	2	2			1	5
2. Дискурсологія	3	4	4	4	2	17
3. Концептологія	3	2	1	2	2	10
4. Функціонування політичного дискурсу						
5. Прагматична динаміка явищ / понять	1			2		3
6. Політичні концепти у прагматичному аспекті			1			1
Усього	9	8	6	8	5	36

Найбільша кількість публікацій за проблематикою актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті зафіксована за тематичним напрямом 2 – Дискурсологія – 17 публікацій, найбільша кількість публікацій за роками – у 2015 році – 9 публікацій за всіма тематичними напрямками.

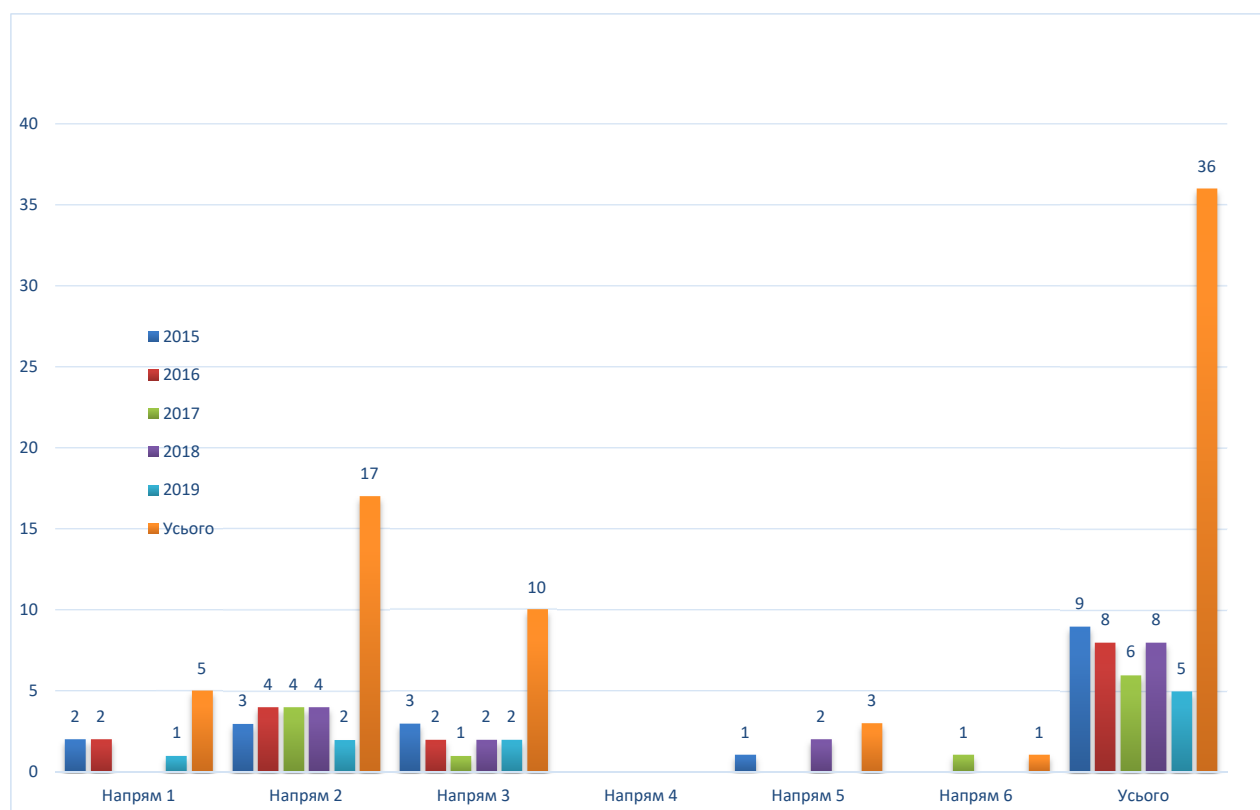

Рис 7. Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фаховому журналі «Вісник КНЛУ. Серія Філологія»

Таблиця 3.2.8.

Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фаховому журналі «Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія “Філологія”»

Напрямок	Кількість публікацій за роками					
	2015	2016	2017	2018	2019	Усього
1. Питання когнітивної лінгвістики та когнітології			1			1
2. Дискурсологія	3	5	7	1	1	17
3. Концептологія	6	2	4	4	2	18
4. Функціонування політичного дискурсу						
5. Прагматична динаміка явищ / понять	2	1	1			4
6. Політичні концепти у прагматичному аспекті		1	1		1	3
Усього	11	9	14	5	4	43

Найбільша кількість публікацій за проблематикою актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті зафіксована за тематичним напрямом 3 – Концептологія – 18 публікацій, найбільша кількість публікацій за роками – у 2017 році – 14 публікацій за всіма тематичними напрямками.

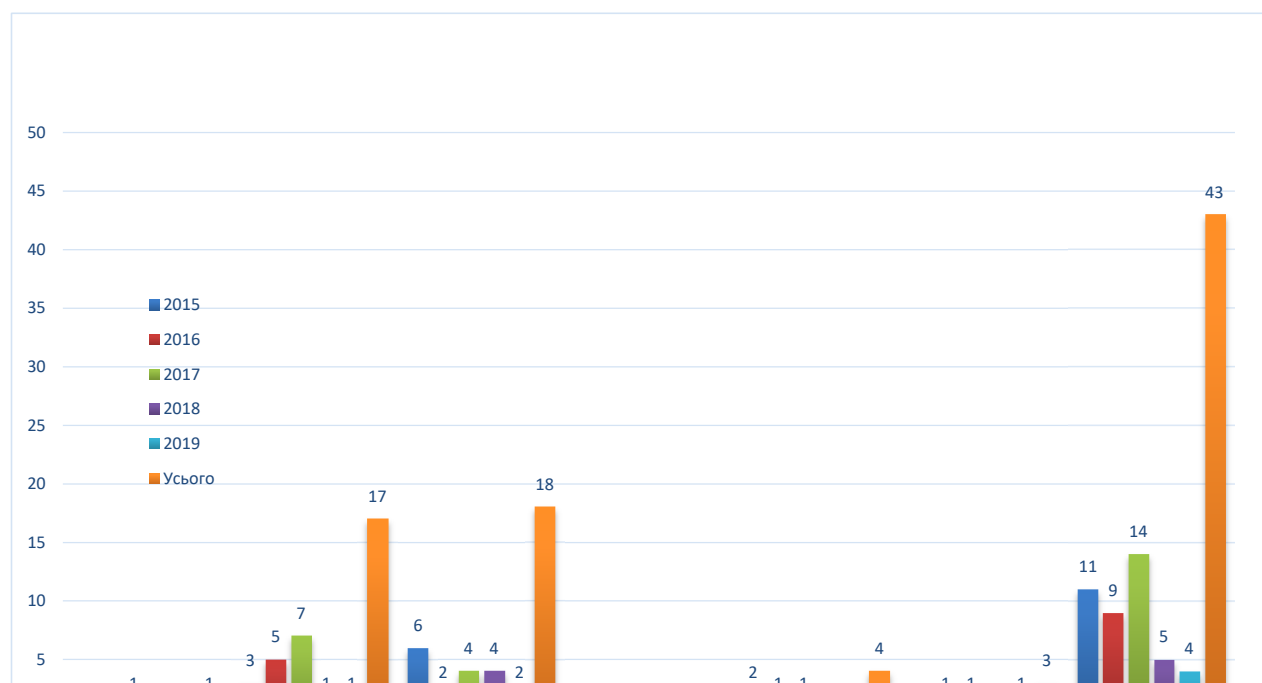

Рис 8. Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фаховому журналі «Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія “Філологія”»
Таблиця 3.2.9.

Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фаховому журналі «Вісник Черкаського університету: Філологічні науки»

Напрямок	Кількість публікацій за роками					
	2015	2016	2017	2018	2019	Усього
1. Питання когнітивної лінгвістики та когнітології			2			2
2. Дискурсологія	4	3	2	2	1	12
3. Концептологія						
4. Функціонування політичного дискурсу						
5. Прагматична динаміка явищ / понять						
6. Політичні концепти у прагматичному аспекті					1	1
Усього	4	3	4	2	2	15

Найбільша кількість публікацій за проблематикою актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті зафіксована за тематичним напрямом 2 – Дискурсологія – 12 публікацій, найбільша кількість публікацій за роками – у 2015, 2017 роках – по 4 публікацій за всіма тематичними напрямками.

Рис 9. Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фаховому журналі «Вісник Черкаського університету: Філологічні науки»

Таблиця 3.2.10.

Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фаховому журналі «Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації»

Напрямок	Кількість публікацій за роками					
	2015	2016	2017	2018	2019	Усього
1. Питання когнітивної лінгвістики та когнітології				1		1
2. Дискурсологія	1	7	3	8	6	25
3. Концептологія			5	2	3	10
4. Функціонування політичного дискурсу						
5. Прагматична динаміка явищ / понять			1		1	2
6. Політичні концепти у прагматичному аспекті				1	1	2
Усього	1	7	9	12	11	40

Найбільша кількість публікацій за проблематикою актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті зафіксована за тематичним напрямом 2 – Дискурсологія – 25 публікацій, найбільша кількість публікацій за роками – у 2018 році – 12 публікацій за всіма тематичними напрямками.

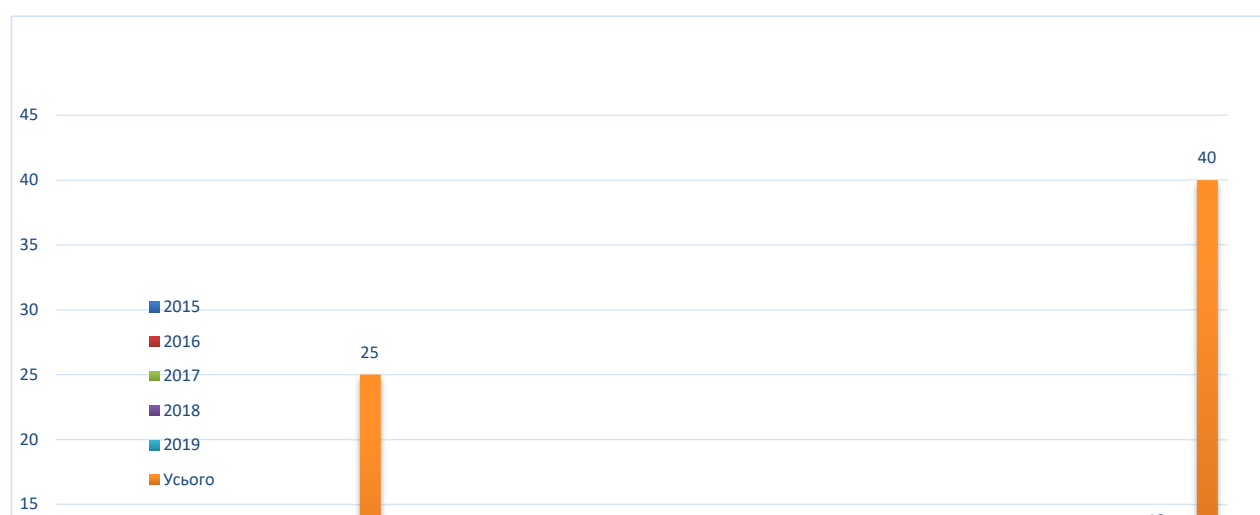

Рис 10. Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фаховому журналі
«Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації»
Таблиця 3.2.11.

**Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фаховому журналі
*«Лінгвістичні студії / Linguistic Studies»***

Напрямок	Кількість публікацій за роками					
	2015	2016	2017	2018	2019	Усього
1. Питання когнітивної лінгвістики та когнітології		1	1		1	3
2. Дискурсологія	1		1		2	4
3. Концептологія			3	1	1	5
4. Функціонування політичного дискурсу	1					1
5. Прагматична динаміка явищ / понять						
6. Політичні концепти у прагматичному аспекті			1			1
Усього	2	1	6	1	4	14

Найбільша кількість публікацій за проблематикою актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті зафіксована за тематичним напрямом 3 – Концептологія – 5 публікацій, найбільша кількість публікацій за роками – у 2017 році – 6 публікацій за всіма тематичними напрямками.

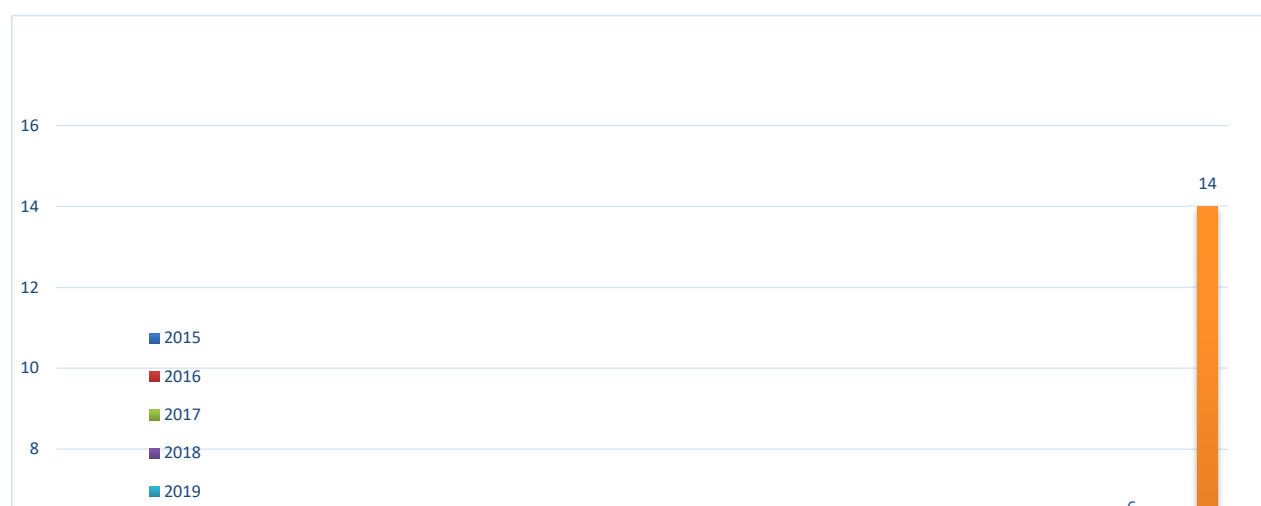

Рис 11. Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фаховому журналі «Лінгвістичні студії / Linguistic Studies»

Таблиця 3.2.12.

Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фаховому журналі «Мовознавство»

Напрямок	Кількість публікацій за роками					
	2015	2016	2017	2018	2019	Усього
1. Питання когнітивної лінгвістики та когнітології	1		2	1	1	5
2. Дискурсологія			1	1	1	3
3. Концептологія		1	1	1		3
4. Функціонування політичного дискурсу						
5. Прагматична динаміка явищ / понять	1	1	2			4
6. Політичні концепти у прагматичному аспекті			1			1
Усього	2	2	7	3	2	16

Найбільша кількість публікацій за проблематикою актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті зафіксована за тематичним напрямом 1 – Когнітивна лінгвістика – 5 публікацій, найбільша кількість публікацій за роками – у 2017 році – 7 публікацій за всіма тематичними напрямками.

Рис 12. Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фаховому журналі «Мовознавство»

Таблиця 3.2.13.

Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фаховому журналі «Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)»

Напрямок	Кількість публікацій за роками					
	2015	2016	2017	2018	2019	Усього
1. Питання когнітивної лінгвістики та когнітології	3		1	2	3	9
2. Дискурсологія	7	6	7	5	3	28
3. Концептологія	6	3	2	3	4	18
4. Функціонування політичного дискурсу			1			1
5. Прагматична динаміка явищ / понять		2		1		3
6. Політичні концепти у прагматичному аспекті			1		1	2
Усього	16	11	12	11	11	61

Найбільша кількість публікацій за проблематикою актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті зафіксована за тематичним напрямом 2 – Дискурсологія – 28 публікацій, найбільша кількість публікацій за роками – у 2015 році – 16 публікацій за всіма тематичними напрямками.

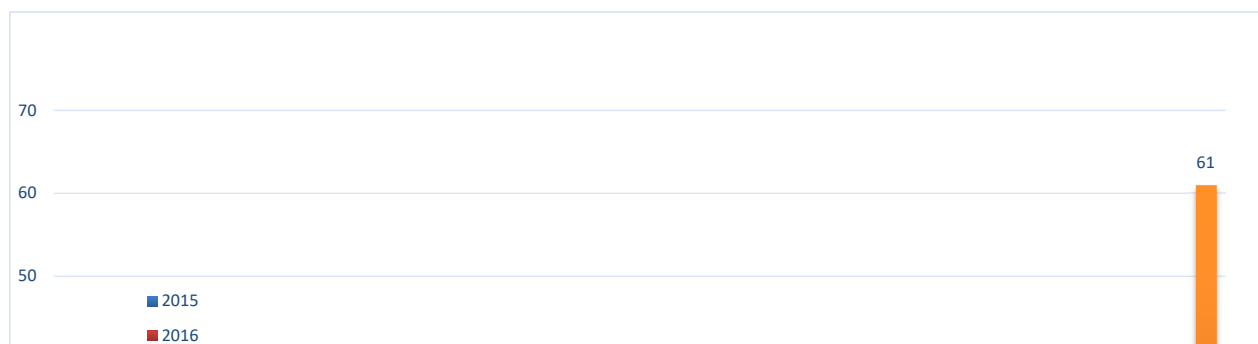

Рис 13. Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фаховому журналі «Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)»

Таблиця 3.2.14.

Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фаховому журналі «Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: “Філологія”»

Напрямок	Кількість публікацій за роками					
	2015	2016	2017	2018	2019	Усього
1. Питання когнітивної лінгвістики та когнітології	2	1	3			6
2. Дискурсологія	5	5	7	3	8	28
3. Концептологія	5	2	1		1	9
4. Функціонування політичного дискурсу	1			1	2	4
5. Прагматична динаміка явищ / понять	1	2		2		5
6. Політичні концепти у прагматичному аспекті			1		1	2
Усього	14	10	12	6	12	54

Найбільша кількість публікацій за проблематикою актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті зафіксована за тематичним напрямом 2 – Дискурсологія – 28 публікацій, найбільша кількість публікацій за роками – у 2017, 2019 роках – по 12 публікацій за всіма тематичними напрямками.

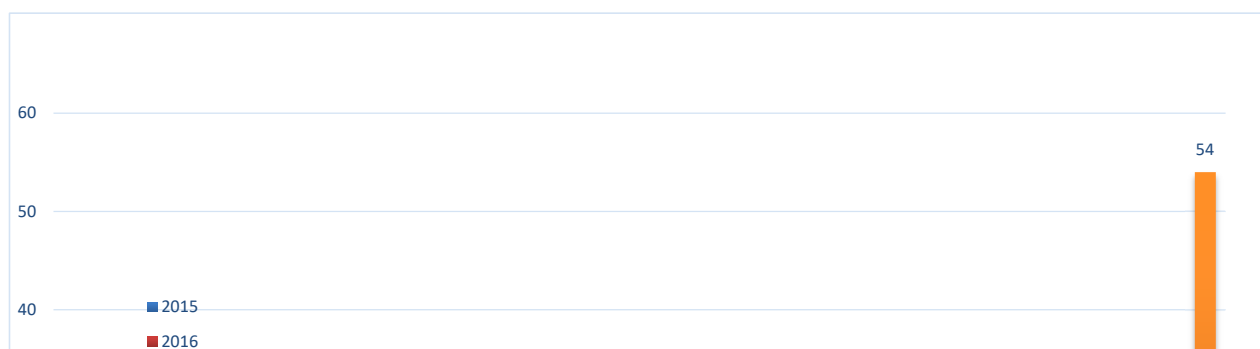

Рис 14. Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фаховому журналі
«Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: “Філологія”»
Таблиця 3.2.15.

**Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фаховому журналі
*«Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Філологічні науки (літературознавство)»***

Напрямок	Кількість публікацій за роками					
	2015	2016	2017	2018	2019	Усього
1. Питання когнітивної лінгвістики та когнітології	1		1	1	1	4
2. Дискурсологія	2	3	1	1		7
3. Концептологія	1			2		3
4. Функціонування політичного дискурсу			1			2
5. Прагматична динаміка явищ / понять				1	1	2
6. Політичні концепти у прагматичному аспекті			1			1
Усього	4	3	4	6	2	19

Найбільша кількість публікацій за проблематикою актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті зафіксована за тематичним напрямом 2 – Дискурсологія – 7 публікацій, найбільша кількість публікацій за роками – у 2018 році – 5 публікацій за всіма тематичними напрямками.

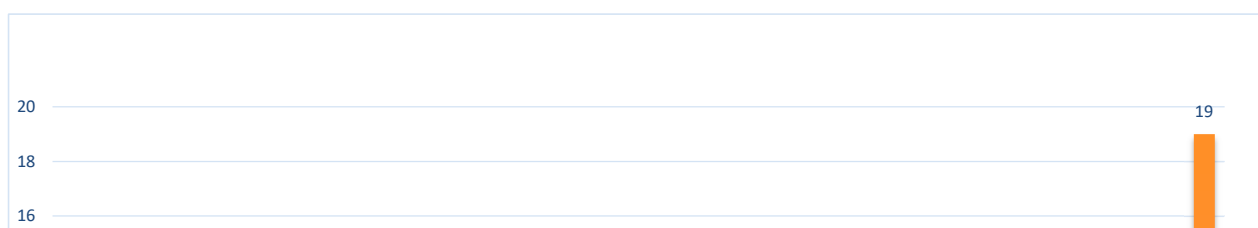

Рис 15. Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фаховому журналі *«Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Філологічні науки (літературознавство)»*
Таблиця 3.2.16.

Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фаховому журналі *«Науковий вісник ПНПУ імені К. Д. Ушинського: Лінгвістичні науки»*

Напрямок	Кількість публікацій за роками					
	2015	2016	2017	2018	2019	Усього
1. Питання когнітивної лінгвістики та когнітології			1		1	2
2. Дискурсологія	1			2	1	4
3. Концептологія	3	2	2	2	4	13
4. Функціонування політичного дискурсу						
5. Прагматична динаміка явищ / понять		1				1
6. Політичні концепти у прагматичному аспекті			1			1
Усього	4	3	4	4	6	21

Найбільша кількість публікацій за проблематикою актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті зафіксована за тематичним напрямом 3 – Концептологія – 13 публікацій, найбільша кількість публікацій за роками – у 2019 році – 6 публікацій за всіма тематичними напрямками.

Рис 16. Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фаховому журналі «Науковий вісник ПНПУ імені К. Д. Ушинського: Лінгвістичні науки»

Таблиця 3.2.17.

Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фаховому журналі «Південний архів (філологічні науки)»

Напрямок	Кількість публікацій за роками					
	2015	2016	2017	2018	2019	Усього
1. Питання когнітивної лінгвістики та когнітології	2		1	2	3	8
2. Дискурсологія	5	6	7	5	3	26
3. Концептологія	5	3	2		4	14
4. Функціонування політичного дискурсу			1			1
5. Прагматична динаміка явищ / понять		2		1		3
6. Політичні концепти у прагматичному аспекті			1		1	2
Усього	12	11	12	8	11	54

Найбільша кількість публікацій за проблематикою актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті зафіксована за тематичним напрямом 2 – Дискурсологія – 26 публікацій, найбільша кількість публікацій за роками – у 2015, 2017 роках – по 12 публікацій за всіма тематичними напрямками.

Рис 17. Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фаховому журналі *«Південний архів (філологічні науки)»*

Таблиця 3.2.18.

Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фаховому журналі *«Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету»*

Напрямок	Кількість публікацій за роками					
	2015	2016	2017	2018	2019	Усього
1. Питання когнітивної лінгвістики та когнітології			2		1	3
2. Дискурсологія	2			2	1	5
3. Концептологія	3	2	3	2	4	14
4. Функціонування політичного дискурсу						
5. Прагматична динаміка явищ / понять		1	1			2
6. Політичні концепти у прагматичному аспекті			1			1
Усього	5	3	7	4	6	25

Найбільша кількість публікацій за проблематикою актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті зафіксована за тематичним напрямом 3 – Концептологія – 14 публікацій, найбільша кількість публікацій за роками – у 2017 році – 7 публікацій за всіма тематичними напрямками.

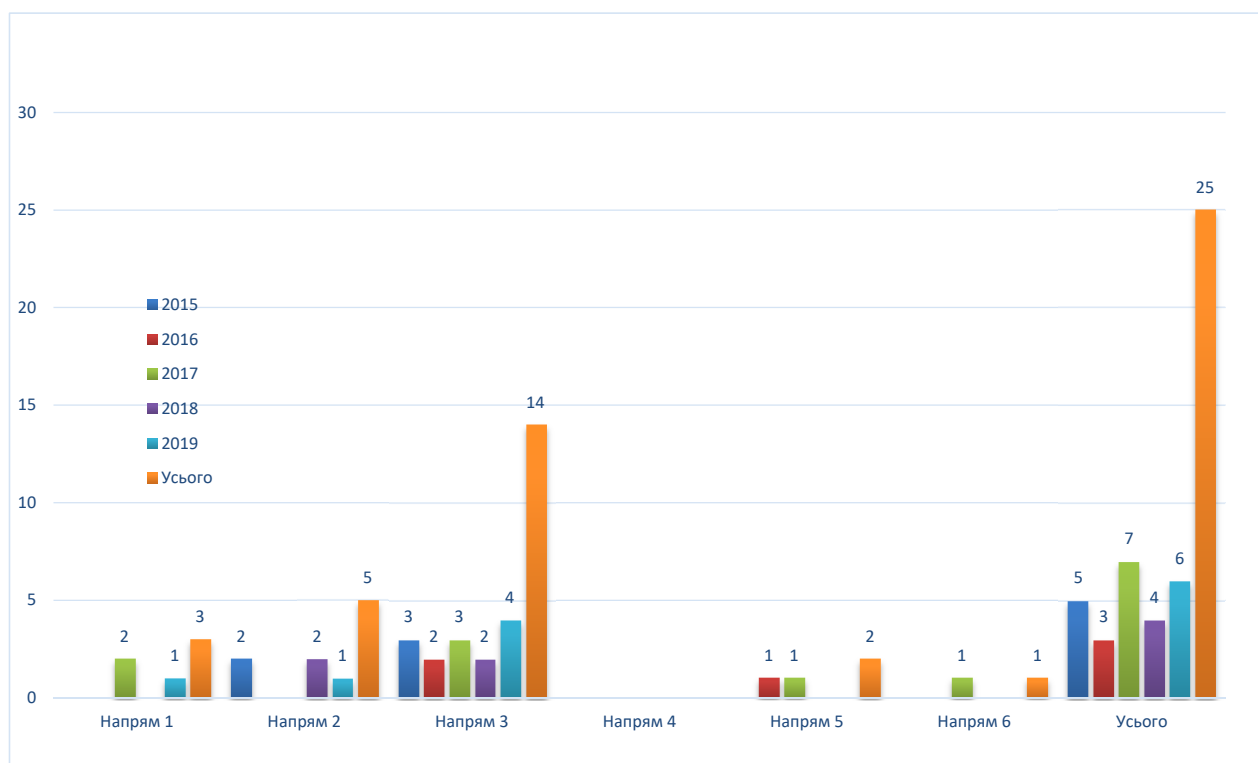

Рис 18. Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фаховому журналі «Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету»

Таблиця 3.2.19.

Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фаховому журналі «Філологічні трактати»

Напрямы	Кількість публікацій за роками					
	2015	2016	2017	2018	2019	Усього
1. Питання когнітивної лінгвістики та когнітології				1		1
2. Дискурсологія	1	5	3	8	6	23
3. Концептологія			5	2	3	10
4. Функціонування політичного дискурсу						
5. Прагматична динаміка явищ / понять			1		1	2
6. Політичні концепти у прагматичному аспекті				1	1	2
Усього	1	5	9	12	11	38

Найбільша кількість публікацій за проблематикою актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті зафіксована за тематичним

напрямом 2 – Дискурсологія – 23 публікації, найбільша кількість публікацій за роками – у 2018 році – 12 публікацій за всіма тематичними напрямами.

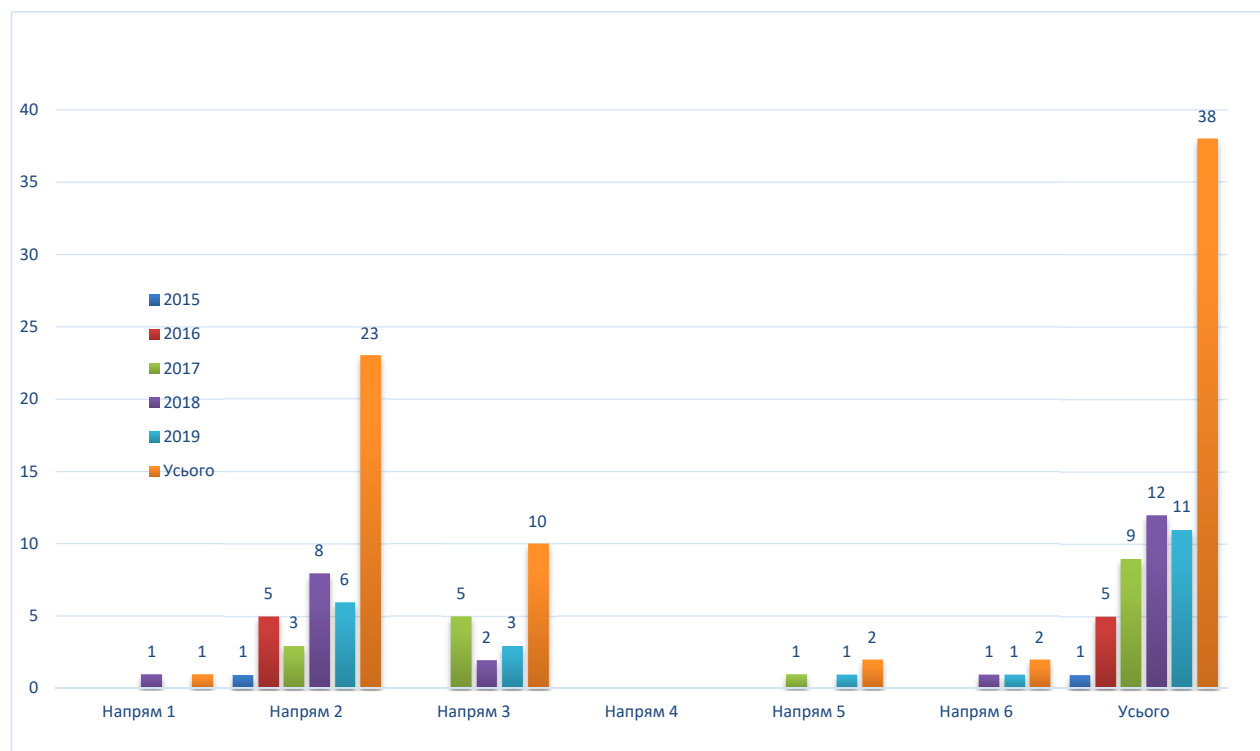

Рис 19. Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фаховому журналі «Філологічні трактати»

Таблиця 3.2.20.

Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фаховому журналі «Філологічний дискурс»

Напряма	Кількість публікацій за роками					
	2015	2016	2017	2018	2019	Усього
1. Питання когнітивної лінгвістики та когнітології			1		1	2
2. Дискурсологія	1			2	1	4
3. Концептологія	3	2	2	2	4	13
4. Функціонування політичного дискурсу						
5. Прагматична динаміка явищ / понять		1				1
6. Політичні концепти у прагматичному аспекті	1		1			2
Усього	5	3	4	4	6	22

Найбільша кількість публікацій за проблематикою актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті зафіксована за тематичним напрямом 3 – Концептологія – 13 публікацій, найбільша кількість публікацій за роками – у 2019 році – 6 публікацій за всіма тематичними напрямками.

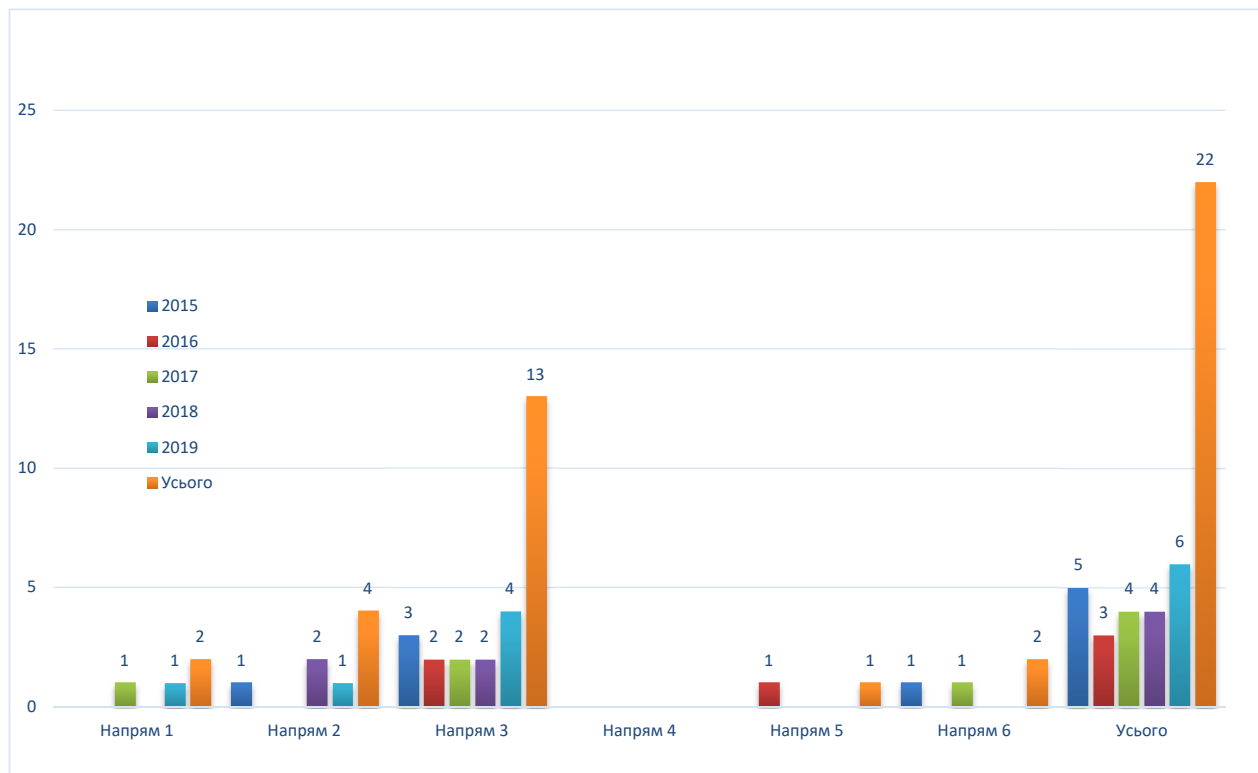

Рис 20. Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фаховому журналі «Філологічний дискурс»

Отже, найпродуктивнішими можемо однозначно назвати другий та третій напрями, тобто науковці протягом аналізованих 2015 – 2019 років виявляють найбільший інтерес до питань дискурсології та вербалізації конкретних концептів засобами різних мов на матеріалі певних дискурсів, що є закономірним, адже дані напрями відносимо до достатньо актуальних та розгалужених. Щодо кількості публікацій за роками, то можемо констатувати, що в усі роки може відмічатися тенденція до найбільшої кількості публікацій за всіма тематичними напрямками, а, отже, інтерес до проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті не вщухає.

Виділимо у окремі таблиці загальну кількість публікацій за журналами за конкретними тематичними напрямками по роках та підсумкову таблицю загальної кількості усіх публікацій.

Таблиця 3.2.21.

**Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фахових вітчизняних журналах
(загальна кількість за журналами)**

за напрямом 1 «Питання когнітивної лінгвістики та когнітології»

Журнал	Кількість публікацій за роками					
	2015	2016	2017	2018	2019	Усього
1. Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика	2					2
2. Studia philologica	1	4	1		1	7
3. Актуальні проблеми філології та перекладознавства	2	1	1	2		6
4. Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Філологічні науки			1			1
5. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки	1	3	2			6
6. Вісник Запорізького національного університету: Збірник наукових праць. Філологічні науки					1	1
7. Вісник КНЛУ. Серія Філологія	2	2			1	5
8. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія “Філологія”			1			1
9. Вісник Черкаського університету: Філологічні науки			2			2
10. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації				1		1
11. Лінгвістичні студії		1	1		1	3
12. Мовознавство	1		2	1	1	5
13. Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)	3		1	2	3	9
14. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: “Філологія”	2	1	3			6
15. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Філологічні науки (літературознавство)	1		1	1	1	4

16. Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського: Лінгвістичні науки			1		1	2
17. Південний архів (філологічні науки)	2		1	2	3	8
18. Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету			2		1	3
19. Філологічні трактати				1		1
20. Філологічний дискурс			1		1	2
Усього	17	12	21	10	15	75

Усього за тематичним напрямом 1 – «Питання когнітивної лінгвістики та когнітології» зафіксовано 75 публікацій в усіх виданнях за 2015 – 2019 роки. Найбільшу кількість публікацій зафіксовано у 2017 році – 21 публікація, найбільша кількість публікацій за конкретними виданнями – 9 у журналі «Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)».

Таблиця 3.2.22.

Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фахових вітчизняних журналах

(загальна кількість за журналами)

за напрямом 2 «Дискурсологія»

Журнал	Кількість публікацій за роками					
	2015	2016	2017	2018	2019	Усього
1. Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика		2	1	5	1	9
2. Studia philologica	1	3	1	2	3	10
3. Актуальні проблеми філології та перекладознавства	4	8	6	1	6	25
4. Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Філологічні науки		1	1	2	1	5
5. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки	3	2	4	2	6	17
6. Вісник Запорізького національного університету: Збірник наукових праць. Філологічні науки	2	2		3		7
7. Вісник КНЛУ. Серія Філологія	3	4	4	4	2	17
8. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія “Філологія”	3	5	7	1	1	17

9. Вісник Черкаського університету: Філологічні науки	4	3	2	2	1	12
10. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації	1	7	3	8	6	25
11. Лінгвістичні студії	1		1		2	4
12. Мовознавство			1	1	1	3
13. Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)	7	6	7	5	3	28
14. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: “Філологія”	5	5	7	3	8	28
15. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Філологічні науки (літературознавство)	2	3	1	1		7
16. Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського: Лінгвістичні науки	1			2	1	4
17. Південний архів (філологічні науки)	5	6	7	5	3	26
18. Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету	2			2	1	5
19. Філологічні трактати	1	5	3	8	6	23
20. Філологічний дискурс	1			2	1	4
Усього	46	62	56	59	53	276

Усього за тематичним напрямом 2 – «Дискурсологія» зафіксовано 276 публікацій в усіх виданнях за 2015 – 2019 роки. Найбільшу кількість публікацій зафіксовано у 2016 році – 62 публікації, найбільша кількість публікацій за конкретними виданнями – по 28 у журналах «Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)», «Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: “Філологія”». Чимало статей за означеною тематикою також зустрічається у журналах «Південний архів (філологічні науки)» «Актуальні проблеми філології та перекладознавства» – 26 та 25 відповідно, та у журналах «Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки», «Вісник КНЛУ. Серія Філологія» та «Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія “Філологія”» – 17

публікацій у кожному. Даний напрям виявився найбільш продуктивним з усіх означених нами напрямів, найбільш розгалужений за тематикою.

Таблиця 3.2.23.

Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фахових вітчизняних журналах (загальна кількість за журналами) за напрямом 3 «Концептологія»

Журнал	Кількість публікацій за роками					
	2015	2016	2017	2018	2019	Усього
1. Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика		2		2	1	5
2. Studia philologica	6	3	1	3	2	15
3. Актуальні проблеми філології та перекладознавства	9	8	6	1	4	28
4. Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Філологічні науки		2		1		3
5. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки	3	2		3	1	9
6. Вісник Запорізького національного університету: Збірник наукових праць. Філологічні науки	2	1	2	2		7
7. Вісник КНЛУ. Серія Філологія	3	2	1	2	2	10
8. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія “Філологія”	6	2	4	4	2	18
9. Вісник Черкаського університету: Філологічні науки						
10. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації			5	2	3	10
11. Лінгвістичні студії			3	1	1	5
12. Мовознавство		1	1	1		3
13. Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)	6	3	2	3	4	18
14. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: “Філологія”	5	2	1		1	9
15. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Філологічні науки (літературознавство)	1			2		3
16. Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського: Лінгвістичні науки	3	2	2	2	4	13

17. Південний архів (філологічні науки)	5	3	2		4	14
18. Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету	3	2	3	2	4	14
19. Філологічні трактати			5	2	3	10
20. Філологічний дискурс	3	2	2	2	4	13
Усього	55	39	40	36	37	207

Усього за тематичним напрямом 3 – «Концептологія» зафіксовано 207 публікацій в усіх виданнях за 2015 – 2019 роки. Найбільшу кількість публікацій зафіксовано у 2015 році – 55 публікацій, найбільша кількість публікацій за конкретними виданнями – 28 у журналі «Актуальні проблеми філології та перекладознавства». Крім того, по 18 публікацій зафіксовано нами у виданнях «Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія “Філологія”» та «Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)».

Таблиця 3.2.24.

Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фахових вітчизняних журналах (загальна кількість за журналами)

за напрямом 4 «Функціонування політичного дискурсу»

Журнал	Кількість публікацій за роками					
	2015	2016	2017	2018	2019	Усього
1. Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика	1	1				2
2. Studia philologica		3				3
3. Актуальні проблеми філології та перекладознавства	1	1	3		1	6
4. Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Філологічні науки			1			1
5. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки		1	1			2
6. Вісник Запорізького національного університету: Збірник наукових праць. Філологічні науки	1		1		1	3
7. Вісник КНЛУ. Серія Філологія						
8. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія “Філологія”						

9. Вісник Черкаського університету: Філологічні науки						
10. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації						
11. Лінгвістичні студії	1					1
12. Мовознавство						
13. Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)			1			1
14. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: “Філологія”	1			1	2	4
15. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Філологічні науки (літературознавство)			2			2
16. Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського: Лінгвістичні науки						
17. Південний архів (філологічні науки)			1			1
18. Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету						
19. Філологічні трактати						
20. Філологічний дискурс						
Усього	5	6	10	1	4	26

Усього за тематичним напрямом 4 – «Функціонування політичного дискурсу» зафіксовано 26 публікацій в усіх виданнях за 2015 – 2019 роки. Найбільшу кількість публікацій зафіксовано у 2017 році – 10 публікацій, найбільша кількість публікацій за конкретними виданнями – 6 у журналі «Актуальні проблеми філології та перекладознавства». Найменш продуктивний напрям.

Таблиця 3.2.25.

Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фахових вітчизняних журналах (загальна кількість за журналами)
за напрямом 5 «Прагматична динаміка явищ / понять»

Журнал	Кількість публікацій за роками					
	2015	2016	2017	2018	2019	Усього

1. Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика		1			1	2
2. Studia philologica	2					2
3. Актуальні проблеми філології та перекладознавства			2		1	3
4. Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Філологічні науки	2	2				4
5. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки	4		1		1	6
6. Вісник Запорізького національного університету: Збірник наукових праць. Філологічні науки	1	1		1	1	4
7. Вісник КНЛУ. Серія Філологія	1			2		3
8. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія “Філологія”	2	1	1			4
9. Вісник Черкаського університету: Філологічні науки						
10. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації			1		1	2
11. Лінгвістичні студії						
12. Мовознавство	1	1	2			4
13. Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)		2		1		3
14. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: “Філологія”	1	2		2		5
15. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Філологічні науки (літературознавство)				1	1	2
16. Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського: Лінгвістичні науки		1				1
17. Південний архів (філологічні науки)		2		1		3
18. Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету		1	1			2
19. Філологічні трактати			1		1	2
20. Філологічний дискурс		1				1
Усього	14	15	9	8	7	53

Усього за тематичним напрямом 5 – «Прагматична динаміка явищ / понять» зафіксовано 53 публікації в усіх виданнях за 2015 – 2019 роки. Найбільшу кількість публікацій зафіксовано у 2016 році – 15 публікацій,

найбільша кількість публікацій за конкретними виданнями – 6 у журналі «Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки».

Таблиця 3.2.26.

**Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фахових вітчизняних журналах (загальна кількість за журналами)
за напрямом 6 «Політичні концепти у прагматичному аспекті»**

Журнал	Кількість публікацій за роками					
	2015	2016	2017	2018	2019	Усього
1. Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика			1		1	2
2. Studia philologica						
3. Актуальні проблеми філології та перекладознавства		2	1		1	4
4. Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Філологічні науки		1				1
5. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки						
6. Вісник Запорізького національного університету: Збірник наукових праць. Філологічні науки						
7. Вісник КНЛУ. Серія Філологія			1			1
8. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія “Філологія”		1	1		1	3
9. Вісник Черкаського університету: Філологічні науки					1	1
10. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації				1	1	2
11. Лінгвістичні студії			1			1
12. Мовознавство			1			1
13. Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)			1		1	2
14. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: “Філологія”			1		1	2
15. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Філологічні науки (літературознавство)			1			1
16. Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського: Лінгвістичні науки			1			1

17. Південний архів (філологічні науки)			1		1	2
18. Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету			1			1
19. Філологічні трактати				1	1	2
20. Філологічний дискурс	1		1			2
Усього	1	4	13	2	9	29

Усього за тематичним напрямом 6 – «Політичні концепти у прагматичному аспекті» зафіксовано 29 публікацій в усіх виданнях за 2015 – 2019 роки. Найбільшу кількість публікацій зафіксовано у 2017 році – 13 публікацій, найбільша кількість публікацій за конкретними виданнями – 4 у журналі «Актуальні проблеми філології та перекладознавства».

Загальна кількість публікацій за усіма напрямами за роками відображена у Таблиці 3.2.27.

Таблиця 3.2.27.

Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фахових журналах
(загальна кількість публікацій за усіма напрямами)

Напрямок	Кількість публікацій за роками					
	2015	2016	2017	2018	2019	Усього
1. Питання когнітивної лінгвістики та когнітології	17	12	21	10	15	75
2. Дискурсологія	46	62	56	59	53	276
3. Концептологія	55	39	40	36	37	207
4. Функціонування політичного дискурсу	5	6	10	1	4	26
5. Прагматична динаміка явищ / понять	14	15	9	8	7	53
6. Політичні концепти у прагматичному аспекті	1	4	13	2	9	29
Усього	138	138	149	116	125	666

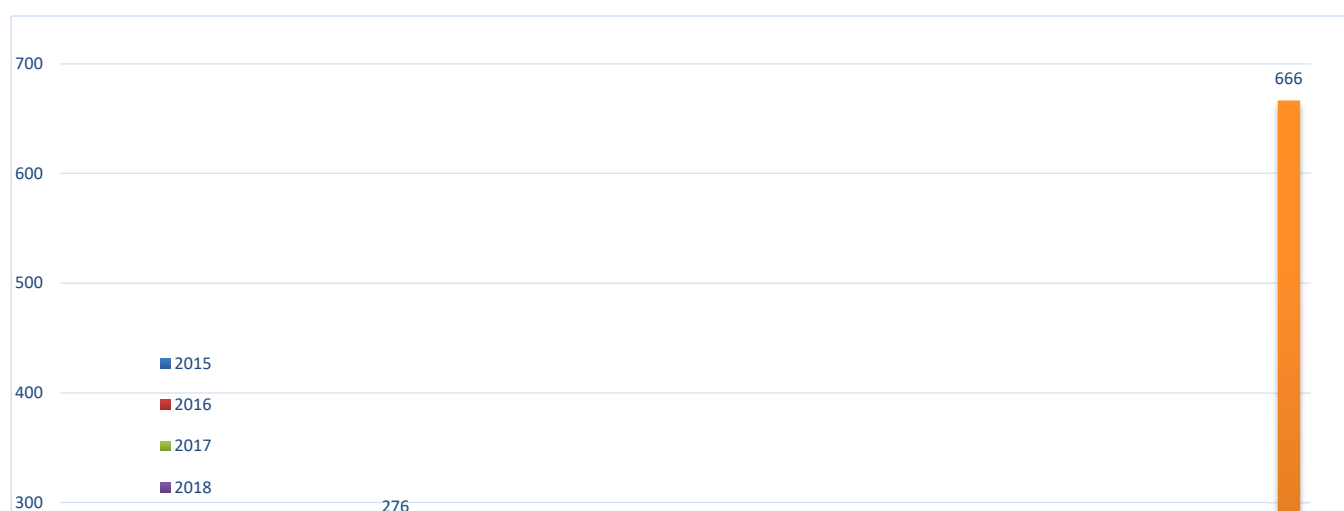

Рис. 21. Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фахових журналах (загальна кількість публікацій за усіма напрямками)

Крім того, вважаємо за необхідне розглянути кількісну динаміку публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у відсотковому відношенні кожного з тематичних напрямів до загальної кількості окремо за роками і разом.

Кількісна динаміка у відсотковому відношенні за 2015 рік становить:

Напрямок 1 – 12%.

Напрямок 2 – 33%.

Напрямок 3 – 40%.

Напрямок 4 – 4%.

Напрямок 5 – 10%.

Напрямок 6 – 1%.

Кількісна динаміка у відсотковому відношенні за 2015 рік відображена на

Рису

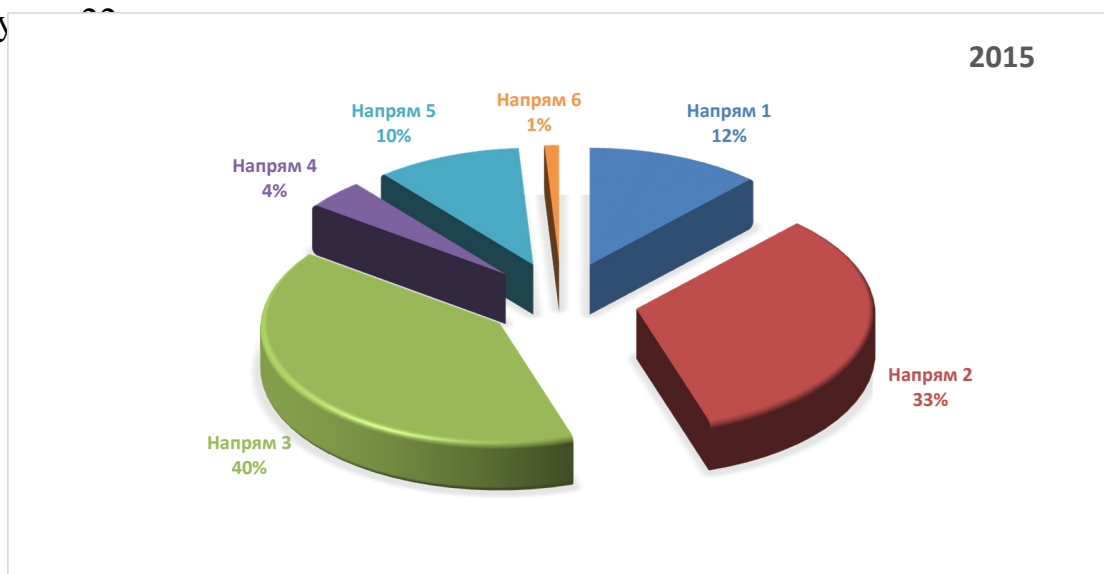

Рис. 22

Кількісна динаміка у відсотковому відношенні за 2016 рік становить:

Напрям 1 – 9%.

Напрям 2 – 45%.

Напрям 3 – 28%.

Напрям 4 – 4%.

Напрям 5 – 11%.

Напрям 6 – 3%.

Кількісна динаміка у відсотковому відношенні за 2016 рік відображена на Рисунку 23.

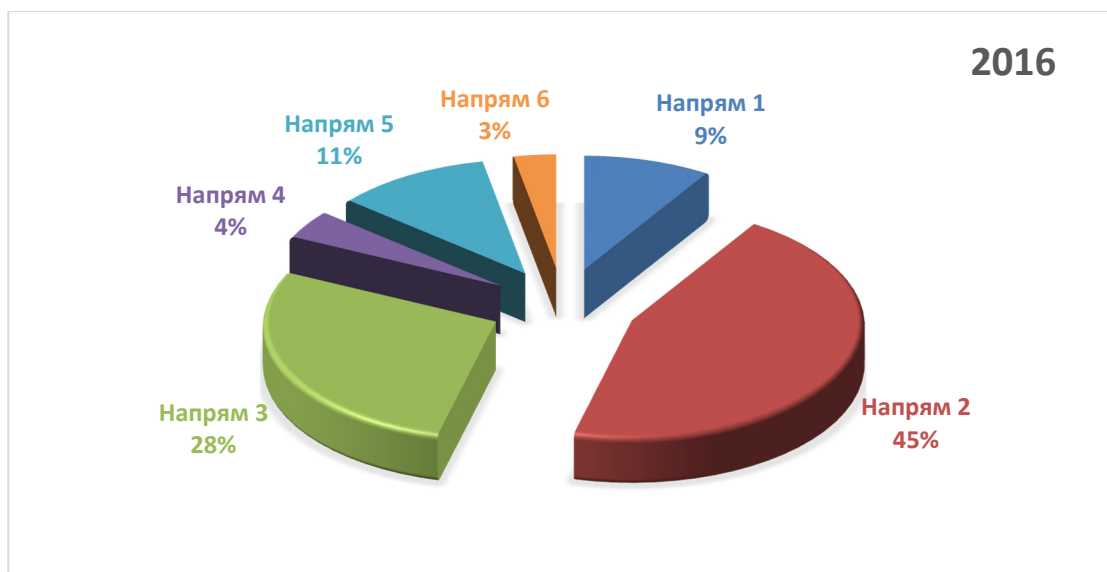

Рис. 23

Кількісна динаміка у відсотковому відношенні за 2017 рік становить:

Напрям 1 – 14%.

Напрям 2 – 38%.

Напрям 3 – 27%.

Напрям 4 – 7%.

Напрям 5 – 6%.

Напрям 6 – 8%.

Кількісна динаміка у відсотковому відношенні за 2017 рік відображена на Рисунку 24.

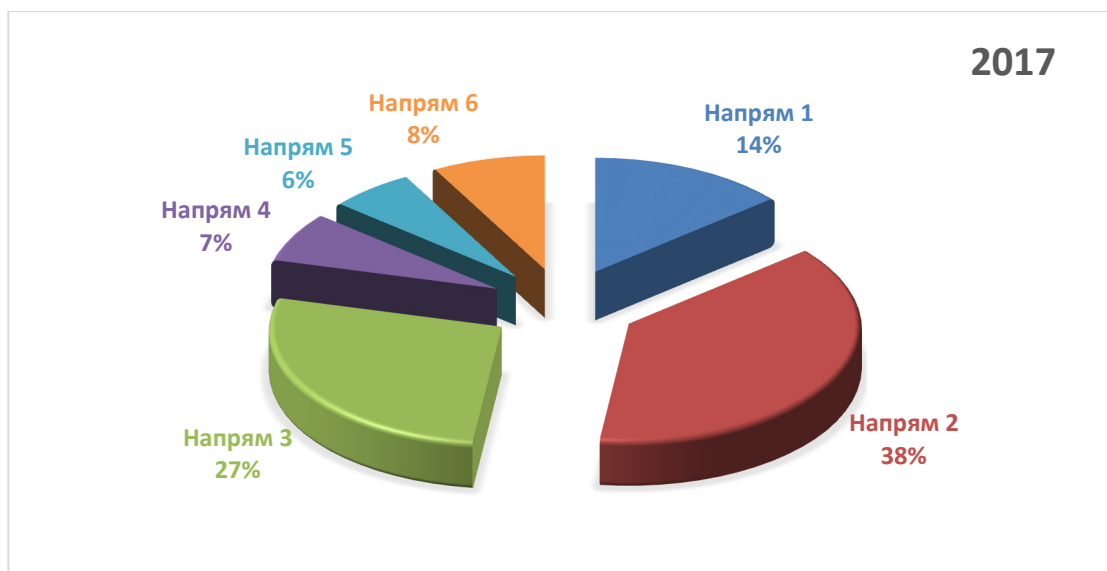

Рис. 24

Кількісна динаміка у відсотковому відношенні за 2018 рік становить:

Напрям 1 – 9%.

Напрям 2 – 51%.

Напрям 3 – 31%.

Напрям 4 – 1%.

Напрям 5 – 6%.

Напрям 6 – 2%.

Кількісна динаміка у відсотковому відношенні за 2018 рік відображена на Рисунку 25.

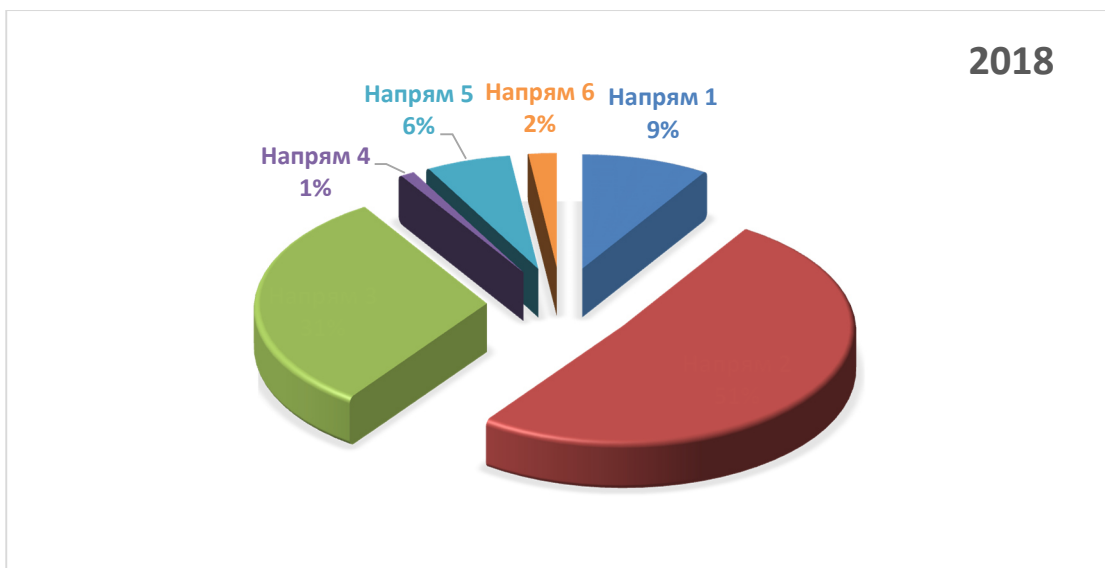

Рис. 25

Кількісна динаміка у відсотковому відношенні за 2019 рік становить:

Напрямок 1 – 12%.

Напрямок 2 – 42%.

Напрямок 3 – 30%.

Напрямок 4 – 3%.

Напрямок 5 – 6%.

Напрямок 6 – 7%.

Кількісна динаміка у відсотковому відношенні за 2019 рік відображена на Рисунку 26.

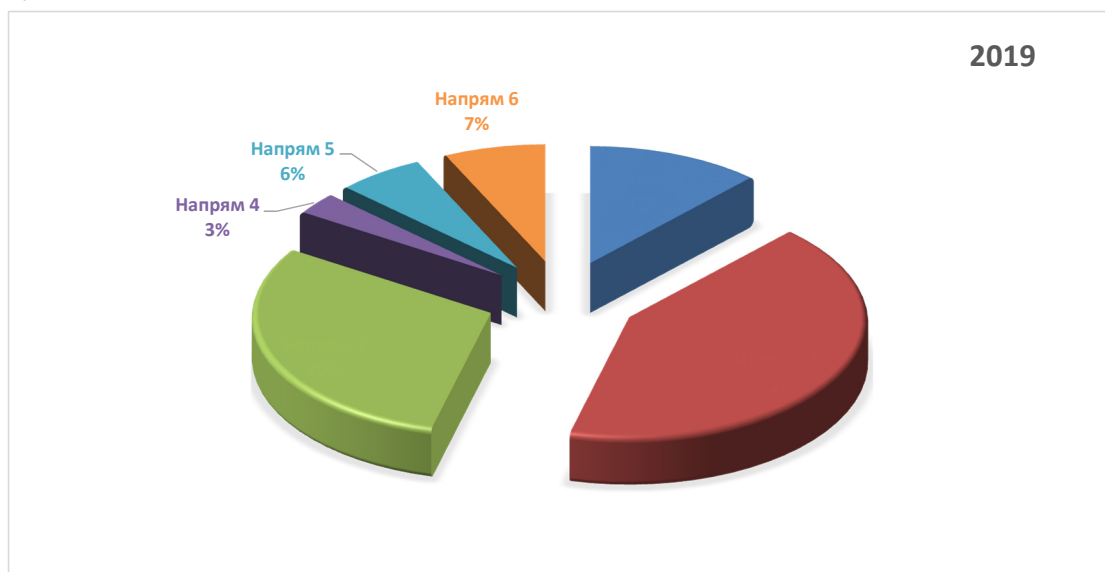

Рис. 26

Як підсумок усього бібліографічного дослідження щодо кількісної складової публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті, кількісна динаміка у відсотковому відношенні за весь досліджуваний період 2015 – 2019 роки за усіма напрямками становить:

Напрямок 1 – 11%.

Напрямок 2 – 41%.

Напрямок 3 – 31%.

Напрямок 4 – 4%.

Напрямок 5 – 8%.

Напрямок 6 – 5%.

Кількісна динаміка у відсотковому відношенні за 2019 рік відображена на Рисунку 27.

Як бачимо, у відсотковому відношенні за окремими роками та усього кількість публікацій залишається приблизно сталою, превалює Напрямок 2, а найменшу кількість публікацій зафіксовано за Напрямами 4 та 6.

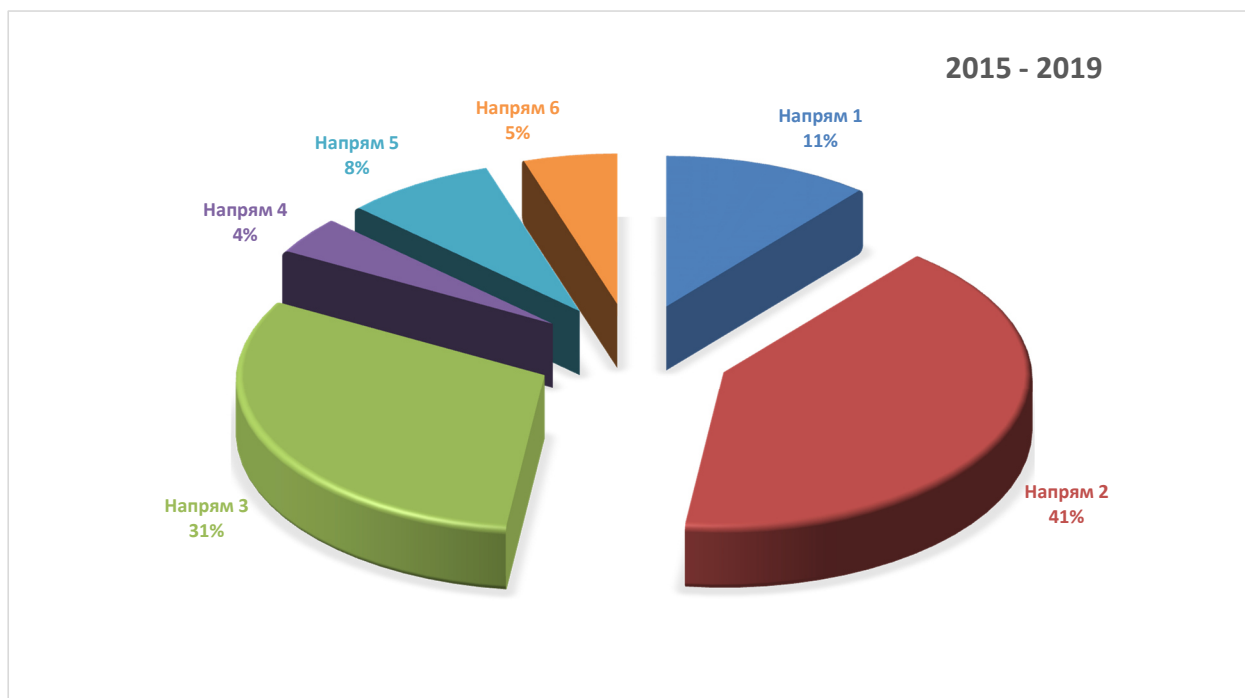

Рис. 27

Таблиця 3.2.28.
Кількісна динаміка публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фахових вітчизняних журналах (загальна кількість за напрямками)

Журнал	Кількість публікацій за роками					
	2015	2016	2017	2018	2019	Усього
1. Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика	3	6	2	7	4	22
2. Studia philologica	10	13	3	5	6	37
3. Актуальні проблеми філології та перекладознавства	16	20	19	4	13	72
4. Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Філологічні науки	2	6	3	2	2	15
5. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки	11	8	8	5	8	40
6. Вісник Запорізького національного університету: Збірник наукових праць. Філологічні науки	6	4	3	6	3	22
7. Вісник КНЛУ. Серія Філологія	9	8	6	8	5	36
8. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія “Філологія”	11	9	14	5	4	43
9. Вісник Черкаського університету: Філологічні науки	4	3	4	2	2	15
10. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації	1	7	9	12	11	40
11. Лінгвістичні студії	2	1	6	1	4	14
12. Мовознавство	2	2	7	3	2	16
13. Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)	16	11	12	11	11	61
14. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: “Філологія”	14	10	12	6	12	54
15. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Філологічні науки (літературознавство)	4	3	4	6	2	19
16. Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського: Лінгвістичні науки	4	3	4	4	6	21
17. Південний архів (філологічні науки)	12	11	12	8	11	54
18. Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету	5	3	7	4	6	25
19. Філологічні трактати	1	5	9	12	11	38
20. Філологічний дискурс	5	3	4	4	6	22
Усього	138	138	149	116	125	666

Як бачимо, згідно даних Таблиць 3.2.27 та 3.2.28, загальна кількість публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фахових вітчизняних журналах становить 666 публікацій за 2015 – 2019 роки, що свідчить про високий інтерес науковців до означеної проблематики, найменша кількість 2018 року, 149 – найбільша кількість 2017 року.

Згідно даних Таблиці 3.2.28, найпродуктивнішими з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті виявилися наступні журнали: «Актуальні проблеми філології та перекладознавства» – 72 публікації, «Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)» – 61 публікація, «Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: “Філологія”» та «Південний архів (філологічні науки)» – по 54 публікації. Дані журнали можемо відзначити найпродуктивнішими також і за окремими напрямками (див. вище), що є закономірним.

Якісний аналіз тематичних напрямів з рубрики «Актуальні концепти політичної комунікації у прагматичному аспекті» дає підстави для висновку про сконцентрованість більшості авторів на вивченні теоретичних, термінологічних, методологічних питань, з'ясуванні місця і ролі певного типу дискурсу у процесі наукового пізнання, системі міждисциплінарних зв'язків, висвітленням найголовніших концептуальних ідей і теорій про існування та вербалізацію концепту та концептуальних категорій у вітчизняному і зарубіжному медійному, релігійному, літературному, науковому та інших типах дискурсу.

Другим критерієм бібліометричного аналізу публікацій наукової періодики проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті є **мовна структура** документного потоку.

Кількість публікацій, виданих державною мовою, та кількість публікацій іноземними мовами і мовами національних меншин визначають мовну політику держави. Мовна структура документного потоку наукової періодики з

проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті представлена в Таблиці 3.3.1.

Таблиця 3.3.1.

Мовна структура документного потоку наукової періодики з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті

Роки	2015		2016		2017		2018		2019		Усього, середнє значення
Мова	Кількість	%	Кількість	%	Кількість	%	Кількість	%	Кількість	%	%
Українською	605	91	612	91,5	596	89,5	480	72	505	76,5	84
Російською	45	6,5	40	6	39	6	44	6,5	47	7	6,4
Англійською	14	2	10	1,5	10	1,5	121	18	110	16,5	8
Німецькою	1	0,25	2	0,5	7	1	6	1	1	0,25	0,5
Французькою					7	1	9	1,5	1	0,25	0,5
Іншими мовами	1	0,25	2	0,5	7	1	6	1	2	0,5	0,6

Як видно з даних Таблиці 3.3.1., за репрезентований період у документному потоці наукової періодики з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті з великою перевагою превалюють україномовні публікації. Дана тенденція є зрозумілою, адже наукові видання повинні друкуватися державною мовою. Кількість публікацій російською мовою залишається приблизно сталою за весь період. Позитивною тенденцією вважаємо збільшення відсотку публікацій англійською 2018 – 2019 рр. порівняно з 2015 – 2017 роками та іншими іноземними мовами у 2017 – 2018 рр. порівняно з 2015 – 2016 роками.

Використання інших іноземних мов пов'язане із вивченням вербалізації певних концептів засобами конкретних мов, а саме: німецькою, французькою, іспанською, польською, чеською, болгарською а також частково зумовлене мовною політикою кожного з аналізованих видань.

Розглянемо також мовну складову аналізованих публікацій у відсотковому відношенні, що відображено на Рисунку 28.

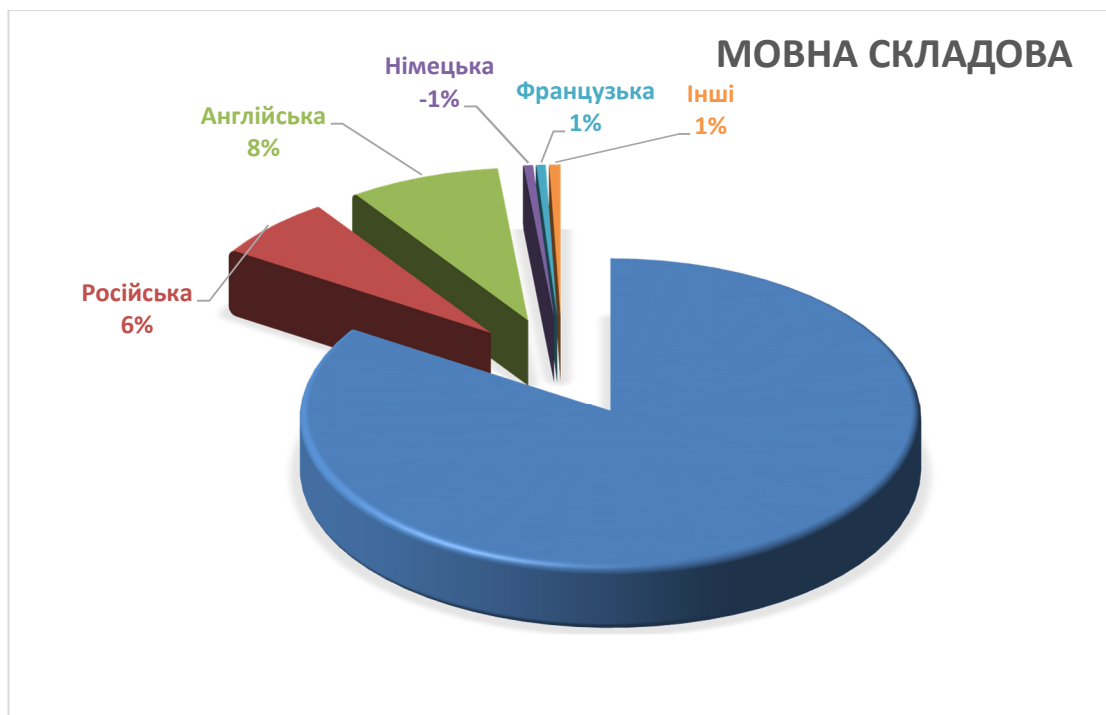

Рис. 28

Останнім параметром нашого аналізу документного потоку наукової періодики з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті є авторська складова: яка частка публікацій за роками є **одноосібними**, які виконані у **співавторстві** (див. дані Таблиці 3.3.2.).

Таблиця 3.3.2.

Авторська складова документного потоку наукової періодики з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті (частина 1)

Роки	2015		2016		2017		2018		2019		Усього, середнє значення
Мова	Кіль-кість	%	Кіль-кість	%	Кіль-кість	%	Кіль-кість	%	Кіль-кість	%	%
Одноосібні	660	99	651	98	644	97	610	92	580	87	94
У співавторстві	6	1	15	2	22	3	56	8	86	13	6

Бачимо сталу тенденцію до збільшення за роками кількості статей, виконаних у співавторстві.

Крім того, бібліометричний аналіз за **авторською ознакою** дозволяє

визначити найактивніших та найвідоміших сучасних науковців. Результати бібліометричного аналізу документного потоку наукової періодики з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті за показником кількості видань авторів, публікацій яких за означений період 2015 – 2019 рр. у фахових вітчизняних журналах більше однієї, наведені у Таблиці 3.3.3. Слід зазначити, що повний перелік авторів представлено у **Додатку 2**, загальна кількість їх становить 383 особи, при цьому кількість авторів, що мають більше однієї публікації, становить 70. У таблиці «Авторська складова» у **Додатку 2** прізвища даних авторів відмічені (*).

Таблиця 3.3.3.

Авторська складова документного потоку наукової періодики з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті (частина 2)

Прізвище	Кількість	Прізвище	Кількість	Прізвище	Кількість
Велівченко В.	5	Мамедова А.	3	Домніч О.	2
Левко О.	5	Марчишина А.	3	Дяченко Н.	2
Моцна Л.	5	Маслій О.	3	Ємець О.	2
Шевченко Л.	5	Матковська М.	3	Жихарєва О.	2
Гаврилюк І.	4	Мосейчук О.	3	Завальська Л.	2
Гайдук Н.	4	Ніконова В.	3	Зірка В.	2
Науменко Л.	4	Новікова О.	3	Ільчук О.	2
Палей Т.	4	Осіпчук Г.	3	Кириченко Т.	2
Романишин Н.	4	Пірска А.	3	Козлова В.	2
Славова Л.	4	Плясун О.	3	Кондратенко Н.	2
Бешлей О.	3	Приймак І.	3	Літвінова І.	2
Бондар М.	3	Приходько В.	3	Матушевська Н.	2
Борисенко Ю.	3	Смаглій В.	3	Мачульська К.	2
Голубовська І.	3	Стрельченко К.	3	Мінчак Г.	2
Дмитрошкін Д.	3	Судус Ю.	3	Печенікова Л.	2
Дуденко О.	3	Торговець Ю.	3	Пешкова О.	2
Жовнір М.	3	Черник О.	3	Радзівська Т.	2
Заболотна О.	3	Артеменко Т.	2	Сологуб Л.	2
Карамішева І.	3	Баландіна Н.	2	Чумак Л.	2
Каустов А.	3	Бехта-Гаманчук М.	2	Шугаєв А.	2
Качмар О.	3	Бойко Я.	2	Юдко Л.	2
Кравченко Н.	3	Вигівський В.	2	Янченко Ю.	2
Луньова Т.	3	Добош О.	2	Ярмак В.	2

У результаті проведеного аналізу було виявлено, що найбільше публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті за 2015 – 2019 роки у фахових вітчизняних журналах мали такі автори, як В. Велівченко, О. Левко, Л. Моцна, Л. Шевченко – по 5 публікацій, І. Гаврилюк, Н. Гайдук, Л. Науменко, Т. Палей, Н. Романишин, Л. Славова – по 4 публікації, 30 авторів, що представлені у Таблиці 3.3.3 – по 3 публікації, ще 39, що також представлені у Таблиці 3.3.3 – по 2. Решта авторів, повний перелік яких представлено у Додатку 2, – мали по одній публікації за зазначений період у зазначених фахових вітчизняних журналах.

Проведений бібліографічний аналіз кількісної та якісної динаміки публікацій з проблематики актуальних політичних концептів у прагматичному аспекті дозволив простежити та пояснити причини зміни динаміки та змісту публікацій у вітчизняних фахових виданнях з філологічних дисциплін за означеною проблематикою, дозволив виділити окремі тематичні напрями у межах досліджуваної проблеми, виявити їх предметне наповнення та означити найбільш популярний як напрям, так і його наповнення. Отже, сьогодні у загальному документному потоці з проблеми актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті домінує проблематика, пов'язана з вивченням певних типів дискурсу та вербалізацією конкретних концептів засобами певних мов, незначна кількість публікацій з таких тематичних напрямів, як функціонування політичного дискурсу чи прагматичний потенціал певних явищ / понять свідчать про широке поле діяльності для науковців у майбутньому. Оскільки прагмалінгвістика, когнітивна та сугестивна лінгвістика вважаються відносно новими напрямками у мовознавстві, вбачаємо у розвитку цих суміжних із культурологією, психологією наук значні перспективи для розвитку сучасної наукової думки.

Превалюють одноосібні публікації, частка публікацій у співавторстві за всі роки є незначною. Невелика кількість авторів має 3 або більше публікацій в аналізованих фахових вітчизняних журналах, переважна більшість – одну або дві

публікації. Мовна складова характеризується значною перевагою української мови та тенденцією збільшення публікацій англійсько мовою.

Висновки до Розділу 3

За 2015 – 2019 роки у вивченні актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті найпродуктивнішими у кількісному еквіваленті можемо однозначно назвати другий та третій тематичні напрями, тобто науковці протягом аналізованих 2015 – 2019 років виявляють найбільший інтерес до питань дискурсології та вербалізації конкретних концептів засобами різних мов на матеріалі певних дискурсів, що є закономірним, адже дані напрями відносимо до достатньо актуальних та розгалужених. Щодо кількості публікацій за роками, то можемо констатувати, що в усі роки може відмічатися тенденція до найбільшої кількості публікацій за всіма тематичними напрямками, а, отже, інтерес до проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті не вщухає.

Загальна кількість публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у фахових вітчизняних журналах становить 666 публікацій за 2015 – 2019 роки, що свідчить про високий інтерес науковців до означеної проблематики, при цьому можемо констатувати, що кожного року бачимо приблизно сталу кількість публікацій – від 116 (найменша кількість 2018 року) до 149 (найбільша кількість 2017 року).

Аналізовані дані щодо кількісної динаміки актуальних політичних концептів у прагматичному аспекті у конкретних фахових виданнях, виявили, що найпродуктивнішими з даної проблематики виявилися наступні журнали: «Актуальні проблеми філології та перекладознавства» – 72 публікації, «Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)» – 61 публікація, «Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: “Філологія”» та «Південний архів (філологічні науки)» – по 54 публікації. Дані журнали можемо відзначити найпродуктивнішими також і за окремими напрямками, серед яких визначили дискурсологію та вербалізацію певних концептів засобами окремих мов, що є закономірним.

Отже, якісний аналіз тематичних напрямів з рубрики «Актуальні концепти політичної комунікації у прагматичному аспекті» дає підстави для висновку про сконцентрованість більшості авторів на вивченні теоретичних, термінологічних, методологічних питань, з'ясуванні місця і ролі певного типу дискурсу у процесі наукового пізнання, системі міждисциплінарних зв'язків, висвітленні найголовніших концептуальних ідей і теорій про існування та вербалізацію концепту та концептуальних категорій у вітчизняному і зарубіжному медійному, релігійному, літературному, науковому та інших типах дискурсу.

Серед найбільш популярного тематичного наповнення напрямів із проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті виділяємо: концептуальну метафору як когнітивний механізм, мас медійний (рекламний), релігійний (біблійний, християнський), літературний (художній, поетичний, літературознавчий), науковий, діловий (корпоративний, дипломатичний) та бізнес-дискурс, вербалізацію концептуальних категорій, полів, конкретних концептів засобами різних мов, зокрема, політичного концепту, ідеологічний аспект політичного дискурсу, текст у комунікативно-прагматичному вимірі.

За репрезентований період у документному потоці наукової періодики з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті з великою перевагою превалюють україномовні публікації. Дана тенденція є зрозумілою, адже наукові видання повинні друкуватися державною мовою. Кількість публікацій російською мовою залишається приблизно сталою за весь період. Позитивною тенденцією вважаємо збільшення відсотку публікацій англійською 2018 – 2019 рр. порівняно з 2015 – 2017 роками та іншими іноземними мовами у 2017 – 2018 рр. порівняно з 2015 – 2016 роками.

Превалюють одноосібні публікації, частка публікацій у співавторстві за всі роки є незначною. Невелика кількість авторів має 3 або більше публікацій в аналізованих журналах, переважна більшість – одну або дві публікації. Повний перелік авторів, що мали публікації у фахових вітчизняних журналах з філології за 2015 – 2019 роки становить 383 особи, більше однієї публікації, – 70 осіб.

ВИСНОВКИ

Проведений бібліографічний аналіз кількісної та якісної динаміки публікацій з проблематики актуальних політичних концептів у прагматичному аспекті дозволив простежити та пояснити причини зміни динаміки та змісту публікацій у вітчизняних фахових виданнях з філологічних дисциплін за означеною проблематикою, дозволив виділити окремі тематичні напрями у межах досліджуваної проблеми, виявити їх предметне наповнення та означити найбільш популярний як напрям, так і його наповнення.

Для досягнення мети нашої кваліфікаційної роботи – дослідити кількісну та якісну структуру документного потоку з проблеми актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті у вітчизняних фахових виданнях з філології задля визначення особливостей організації та узагальнення результатів бібліометричного дослідження було поставлено наступні завдання: з'ясувати стан дослідженості питання бібліометричних досліджень документних потоків у науковій комунікації; охарактеризувати бібліометрію як напрямок роботи бібліотечних систем; визначити особливості розвитку наукових студіювань з проблеми актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті; з'ясувати основні тематичні напрями та їх предметне наповнення у публікаціях з актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті; провести бібліометричний аналіз наукових публікацій з актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті. Вважаємо, що реалізація поставлених у роботі завдань відбулася у повному обсязі.

Сьогодні у загальному документному потоці з проблеми актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті домінує проблематика, пов'язана з вивченням певних типів дискурсу та вербалізацією конкретних концептів засобами певних мов, незначна кількість публікацій з таких тематичних напрямів, як функціонування політичного дискурсу чи прагматичний потенціал певних явищ / понять свідчать про широке поле діяльності для науковців у майбутньому. Оскільки прагмалінгвістика, когнітивна

та сугестивна лінгвістика вважаються відносно новими напрямками у мовознавстві, вбачаємо у розвитку цих суміжних із культурологією, психологією наук значні перспективи для розвитку сучасної наукової думки.

Щодо кількісної складової публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті, констатуємо, що кількісна динаміка у відсотковому відношенні за весь досліджуваний період 2015 – 2019 роки за усіма напрямками становить: напрям 1 – 11%; напрям 2 – 41%; напрям 3 – 31%; напрям 4 – 4%; напрям 5 – 8%; напрям 6 – 5%. Як бачимо, у відсотковому відношенні за окремими роками та усього кількість публікацій залишається приблизно сталою, превалює напрям 2, а найменшу кількість публікацій зафіксовано за напрямками 4 та 6.

У результаті проведеного аналізу за авторською складовою було виявлено наступне: загальна кількість авторів, що публікували свої наукові здобутки за період 2015 – 2019 роки у фахових вітчизняних виданнях з філології, становить 383 особи, при цьому кількість авторів, що мають більше однієї публікації, становить 70. Зокрема, було виявлено, що найбільше публікацій з проблематики актуальних концептів політичної комунікації у прагматичному аспекті за 2015 – 2019 роки у фахових вітчизняних журналах мали такі автори, як В. Велівченко, О. Левко, Л. Моцна, Л. Шевченко – по 5 публікацій, І. Гаврилюк, Н. Гайдук, Л. Науменко, Т. Палей, Н. Романишин, Л. Славова – по 4 публікації, 30 авторів – мали по 3 публікації, ще 39 – мали по 2. Решта авторів, повний перелік яких представлено у Додатку 2, – мали по одній публікації за аналізований період у зазначених фахових вітчизняних журналах.

Аналіз мовної складової підтвердив, що мовна політика фахових журналів з філології не йде врозріз із мовною політикою держави, тобто переважну більшість публікацій надруковано державною, українською мовою, що є закономірною сталою тенденцією. До того ж, збільшення кількості публікацій англійською та іншими мовами ЄС може свідчити про позитивну тенденцію євроінтеграції нашої держави не лише у суспільній та політичній, але й у науковій площині.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Альтшуллер С. В. П. И. Вальден и язык научных ссылок / С. В. Альтшуллер. // Природа. – 1969. – № 8. – С. 119.
2. Арутюнова Н. Д. От редактора / Н. Д. Арутюнова // Логический анализ языка: Культурные концепты / Отв. ред. Н. Д. Арутюнова. – М., 1991. – С. 3 – 4.
3. Асєєв Г. Г. Інформетрія або інфометрія? / Г. Г. Асєєв // Вісник Книжкової палати. – 2015. – № 5 (226). – С. 26–28.
4. Асєєв Г. Наукометрія, інформетрія, бібліометрія: визначення і розмежування / Георгій Асєєв // Бібліотечний вісник. – 2016. – №2. – С. 3 – 10.
5. Бабушкин А. П. Типы концептов в лексико-фразеологической семантике языка / А. П. Бабушкин. – Дис. ... д-ра филологич. наук. – Воронеж, 1997. – 346 с.
6. Беленький А. Визуализация в инфометрии – красота, да и только [Электронный ресурс] / А. Беленький. – Режим доступа : <http://informetrics.ru/articles/sn.php?id=73>. – Загл. с экрана.
7. Бережняк О. В. Бібліометричний аналіз документного потоку художньої літератури. Режим доступу на 01.02.2020: <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/413>
8. Бережняк О. В. Бібліометрія як метод аналізу стану книговидання / О. В. Бережняк // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2014. – Вип. 40. – С. 7 – 15
9. Білоус В. С. Адаптація бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського до реалій цифрового простору / В. С. Білоус // Бібліотека університету на новому етапі розвитку соціальних комунікацій: Міжнародна науково-практична конференція, 1-2 грудня 2016 р., Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна. – Дніпро, 2016. – С. 13 – 18.
10. Білоус В. С. Університетська наука у міжнародному інформаційному просторі

- / В.С. Білоус, Н.І. Лазаренко, А.М. Коломієць // Матеріали XVI Міжнародної науково-практичної конференції «Макаренкознавчий вимір актуальних питань соціальної адаптації особистості» (м. Полтава, 13-14 березня 2017 р.) : [тези]. – Полтава, 2017. – С.11 – 12.
- 11.Бредихин С. В. Методы библиометрии и рынок электронной научной продукции / С. В. Бредихин, А. Ю. Кузнецов. – Новосибирск : ООО Омега-принт, 2012. – 255 с.
 - 12.Будаев Э. В. Современная политическая лингвистика / Э. В. Будаев, А. П. Чудинов. – Екатеринбург, 2006. [Электронный ресурс] : <http://www.philology.ru/linguistics1/budaev-chudinov-06a.htm>.
 - 13.Вежбицкая А. Понимание культур через посредство ключевых слов / А. Вежбицкая. – М.: Языки славянской культуры, 2001. – 288 с.
 - 14.Воверене О. Библиометрия – часть методологии информатики / О. Воверене // Научная и техническая информация. – 1995. – Сер. 1. – № 7. – С. 1–5.
 - 15.Вормелл И. Придание новых качеств найденной информации / И. Вормелл // Междунар. форум по информации. – 2000. – Т. 25. – № 4. – С. 23.
 - 16.Воробьева О. А. Современное состояние политического дискурса / О. А. Воробьева // Теоретическая и прикладная семантика, парадигматика и синтагматика языковых единиц: сб. науч. тр. – Краснодар, 2000. – С. 125 – 128.
 - 17.Гаврилова М. В. Политический дискурс как объект лингвистического анализа / М. В. Гаврилова // Полис. – №3, 2004. – С. 127 – 139.
 - 18.Галявиева М. С. Обучение информетрии информационно-библиотечных специалистов: постановка проблемы // Современные проблемы науки и образования. – 2013. – №3. – С. 47 – 52.
 - 19.Галявиева М. С. Библиометрия – новое направление работы библиотек университетов Европы // Библиосфера. – 2012. – Спецвып. – С. 71 – 78.
 - 20.Гачев Г. Д. О национальной картине мира / Г. Д. Гачев // Народы Азии и Африки. – 1967. – № 1. – С. 68 – 80.
 - 21.Гордукалова Г. Ф. Библиометрия, наукометрия и вебометрия – от числа строк в работах Аристотеля / Г. Ф. Гордукалова // Научная периодика: проблемы и

- решения. – 2014. – № 2(20). – С. 45.
22. Горькова В. И. Информетрия: (количественные методы в НТИ) / В. И. Горькова. – М. : ВИНТИ, 1988. – Сер. Информатика. Итоги науки и техники. – Т. 10. – 326 с.
 23. Гохберг Л. М. Российская наука : библиометрические индикаторы [Электронный ресурс] / Л. М. Гохберг, Г. С. Сагиева. – Режим доступа на 31.08.2020: http://gsnti-norms.ru/norms/common/doc.asp?0&/norms/stands/7_0.htm
 24. Добров Г. М. Наука о науке. Начала науковедения / Г. М. Добров. – К. : Наукова думка, 1989. – 304 с.
 25. Добров Г. М. Наука о науке. Введение в общее наукознание / Г. М. Добров. – Киев: Наукова думка, 1996. – 271 с.
 26. Жабін О. Бібліометрія та альтернативні метрики / О. Жабін // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В.І. Вернадського / НАН України, Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського, Асоц. б-к України. 2016. № 43. С. 296 – 311.
 27. Залевская А. А. Психолингвистический подход к проблеме концепта / А. А. Залевская // Методологические проблемы когнитивной лингвистики [под ред. И. А. Стернина]. – Воронеж: Воронежский государственный университет. – 2001. – С. 36 – 44.
 28. Зусьман О. М. Библиографические исследования науки / О. М. Зусьман. – СПб, 2000. – 215 с.
 29. Карасик В. И. Религиозный дискурс / В. И. Карасик // Языковая личность: проблемы лингвокультурологии и функциональной семантики. – Волгоград: Перемена, 1999. – С. 5 – 19.
 30. Карикова Е. Методология количественного анализа документно-информационных потоков: (Библиометрия произведений лауреатов Нобелевской премии по литературе) / Е. В. Карикова, В. М. Тютюнник // Науковедение. – 2000. – Т. 2. – № 2. – С. 158–178.
 31. Кобелев О. М. Бібліометрія в системі бібліотекознавчого знання / О. М. Кобелев // Вісн. Харк. держ. акад. культури. – 2001. – Вип. 6. – С. 157 –

167.

- 32.Кобелєв О. М. Кількісні методи аналізу публікацій в інформаційно-аналітичній діяльності бібліотек / О. М. Кобелєв // Вісн. Харк. держ. акад. культури. – Х. : ХДАК, 2011. – Вип. 32. – С. 167–174.
- 33.Кобелєв О. М. Порівняльні бібліометричні дослідження в бібліотекознавстві / О. М. Кобелєв // Вісн. Кн. палати. – 2000. – № 1. – С. 24–26.
- 34.Колесникова Т. Бібліотека ВНЗ: відповідальність за поширення результатів наукових досліджень / Тетяна Колесникова // Вища школа. – 2014. – № 4 (118). – С. 7 – 26. – Режим доступу: <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/2416> (дата звернення 30.06.2020).
- 35.Колесникова Т. О. Цифрові сервіси бібліотек ВНЗ із забезпечення розвитку науки / Т.О. Колесникова // Бібліотеки ВНЗ України у процесі імплементації Закону «Про вищу освіту» та інформатизації суспільства : матер. Всеукр. наук.- практ. конф., Ів.-Франківськ, 16-19 червня 2015 р. – Івано-Франківськ : НТБ ІФНТУНГ, 2015. – С. 147 – 160. – Режим доступу: <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/3907> (дата звернення 30.06.2020).
- 36.Колесникова Т. О. Університетська наука: бібліометричні дослідження [Електронний ресурс] / Т.О. Колесникова, О.В. Матвєєва // Сучасні проблеми діяльності бібліотек в умовах інформаційного суспільства : матеріали міжнар. наук.-практ. конференції, 10-11 вересня 2015 р., Львів. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. – С. 34 – 37.
- 37.Костенко Л. Бібліометрика української науки: інформаційно-аналітична система / Л. Костенко, А. Жабін // Бібл. вісн. – 2014. – № 4. – С. 8 – 12.
- 38.Костенко Л. Й. Наукова періодика України та бібліометричні дослідження / О. І. Жабін, Є. О. Копанєва, Т. В. Симоненко; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2014. – 173 с.
- 39.Костенко М. Бібліометричний аналіз потоку книг як напрям книгознавчих досліджень (на прикладі художньої літератури 2005–2006 рр.) / М. Костенко //

- Вісн. Львів. ун-ту. Сер. : Книгознавство, бібліотекознавство та інформ. технол. – 2009. – Вип. 4. – С. 218–224.
40. Ковалевська Т.Ю. Комунікативні аспекти нейролінгвістичного програмування / Ковалевська Т.Ю. – Одеса: Астропринт, 2001. – 344 с.
 41. Кубрякова Е. С. Об одном фрагменте концептуального анализа слова *память* / Е. С. Кубрякова // Логический анализ языка : Культурные концепты / Отв. ред. Н. Д. Арутюнова. – М. : Наука, 1991. – С. 83 – 90.
 42. Лазарев В. С. Библиометрия / В. С. Лазарев // Вопросы библиографоведения и библиотековедения : меж- вед. сб. – Минск, 1991. – Вып. 12. – С. 3–18.
 43. Маршакова-Шайкевич И. В. Роль библиометрии в оценке исследовательской активности науки [Электронный ресурс] / И. В. Маршакова-Шайкевич // Управление большими системами : сб. трудов. – Режим доступа на 31.08.2020: http://ubs.mtas.ru/archive/search_results_new.php?publication_id=19060
 44. Маршакова-Шайкевич И. В. Россия в мировой науке. Библиометрический анализ / И. В. Маршакова-Шайкевич. – М. : ИФРАН, 2008. – 227 с.
 45. Маслова В. А. Когнитивная лингвистика: Учебное пособие / В. А. Маслова. – Мн.: ТетраСистемс, 2004. – 256 с.
 46. Мар'їна О. Контент-стратегія бібліотек у цифровому середовищі / Олена Мар'їна // Бібліотечний вісник. – 2016. – № 4. – С. 8 – 12.
 47. Медведєва А. Бібліометричні системи як інструмент моніторингу та підтримки досліджень / А. Медведєва // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В.І. Вернадського: зб. наук. пр. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. Київ, 2017. Вип. 48. С. 271–279.
 48. Мирский Э. М. Наукометрия / Э. М. Мирский // Новая философская энциклопедия / Ин-т философии РАН; Нац. Обществ.-науч. Фонд; Предс. научно-ред. совета В.С.Степин.- 2-е изд., испр. и допол.- М.: Мысль, 2010. – С. 65 – 72.
 49. Назаровець М. Служба інформаційного моніторингу як структурний підрозділ сучасної академічної бібліотеки / М. Назаровець // Вісник Книжкової палати. – 2016. – № 8. – С. 24 – 26.

- 50.Налимов В. В. Наукометрия: Изучение развития науки как информационного процесса / В. В. Налимов, З. М. Мульченко. – М. : Наука, 1969. – 192 с.
- 51.Никонорова Е. В. Читатель и библиотека в современном обществе (некоторые аспекты постнеклассического библиотековедения) / Е. В. Никонорова // Библиотековедение. – 2009. – № 5. – С. 15 – 39.
- 52.Павліченко Ю. Аналіз наукометричних методів дослідження інформаційнодокументних потоків (на прикладі медицини) / Ю. Павліченко // Бібл. вісн. – 2008. – № 4. – С. 8–11
- 53.Павловска Е. Ю. Информационные методы оценки тенденций развития научных направлений / Павловска Е. Ю. – М.: ВИНТИ, 1990. – Т. 17. – С. 3: 120. – (Итоги науки и техники. Сер. Информатика; Т. 17). – С. 123 – 129.
- 54.Паршукова Г. Б. Информационно-библиографическая поддержка инженерной деятельности [Электронный ресурс] / Г. Б. Паршукова. – Режим доступа на 31.08.2020: http://edu.nstu.ru/courses/ibo/Dok_potoki.htm
- 55.Пенькова О. В. Библиометрия – история развития и становления [Электронный ресурс] / О. В. Пенькова, В. М. Тютюнник. – Режим доступа на 31.08.2020: <http://informetrics.ru/articles/sn.php?id=55>
- 56.Пенькова О. В. Информетрия, наукометрия и библиометрия: наукометрический анализ современного состояния / О. В. Пенькова, В. М. Тютюнник. // Вестник ТГУ. – 2001. – Т. 6. – Вып. 1. – С. 86–88.
- 57.Попова З. Д., Стернин И. А. Когнитивная лингвистика / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – М.: АСТ: Восток – Запад, 2007. – 314 с.
- 58.Приходько А. М. Концепти і концептосистеми в когнітивно – дискурсивній парадигмі лінгвістики / А. М. Приходько. – Запоріжжя: Прем'єр, 2008. – 332 с.
- 59.Пронин А. А. О библиометрии / А. А. Пронин // Общественные науки. – 2011. – № 5. – С. 267–273.
- 60.Рачков П. А. Науковедение: проблемы, структура, элементы / П. А. Рачков; Моск. гос. ун-т. – М.,1974. – 272 с.
- 61.Редькина Н. С. Библиометрия: история и современность / Н. С. Редькина // Молодые в библиотечном деле. – 2005. – № 2. – С. 76–86.

- 62.Родный Н. И. История науки, науковедение, наука / Н. И. Родный // Вопросы философии. – 1972. – № 5. – С. 51–62.
- 63.Сербін О. Аспекти формування та вдосконалення сучасної бібліотечної освіти / О.Сербін, Т. Ярошенко // Вісник Книжкової палати. – 2016. – № 8. – С. 12 – 15.
- 64.Симоненко Т. Бібліометричні системи Scopus і Google Scholar: сфери використання / Тетяна Симоненко // Бібліотечний вісник. – 2015. – №2. – С.10 – 13.
- 65.Сілкова Г. В. Бібліометричні методи в системі наукового пізнання ринку художньої літератури України / Г. В. Сілкова, М. С. Костенко, О. В. Степанюк // Поліграфія і видавнича справа : міжвідом. наук. зб. / Укр. акад. друкарства. – Л., 2007. – Вип. 4. – С. 49–55.
- 66.Слышкин В. В. От текста к символу : лингвокультурные концепты в сознании и дискурсе / В. В.Слышкин. – М., 2000. – 256 с.
- 67.Селіванова О. О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики (аналітичний огляд) : навч. посібник [для спец. «Українська мова і література», «Мова і література»] / О. О. Селіванова. – К. : Фітосоціоцентр, 1999. – 148 с.
- 68.Селиванова Е. А. Когнитивная ономазиология (монография) / Е.А.Селиванова. – К.: Изд-во Укр. фитосоциологического центра, 2000. – 248 с.
- 69.Соколов А. В. Незыблемость фундамента и модернизация фасада / А. В. Соколов // Науч. и техн. б-ки. – 2009. – №4. – С. 64 – 75.
- 70.Субботин М. М. О логико-смысловом моделировании содержания управленческих решений / Субботин М. М. // Научное управление обществом. – 1980. – Вып. 13. – С. 203 – 224.
- 71.Тютюнник В. М. Теория и информационная технология нобелистики / В. М. Тютюнник // Библиотечное дело в России и за рубежом. Наследие и современность: матер. междунар. науч.-практ конф, 22–23 апр., 1999. – М., 1999. – С. 151–156.

- 72.Фокеев В. А. Библиографическая наука и практика: терминологический словарь. – СПб., 2008. – 272 с.
- 73.Хайтун С. Д. Наукометрия. Состояние и перспективы / С. Д. Хайтун. – М. : Наука, 1983. – 344 с.
- 74.Черный А. И. ISI Web of Knowledge – современная система информационной поддержки научных исследований / А. И. Черный // Науч.-техн. информ. – Сер. 1. – 2009. – № 12. – С. 15 – 22.
- 75.Шейгал Е. И. Семиотика политического дискурса / Е.И. Шейгал. – М., Волгоград: Перемена, 2000. – 367 с.
- 76.Юревич А. В. Науковедческая башня, или в очередной раз о предмете и структуре науковедения / А. В. Юревич // Науковедение и новые тенденции в развитии российской науки. – М. : Логос, 2005. – С. 85–86.
- 77.Яковлева Е. С. Фрагменты русской языковой картины мира (модели пространства, времени и восприятия) / Е.С. Яковлева. – М. : Гнозис, 1994. – 344 с.
- 78.Almind T. C. Informetric analysis on the World Wide Web Methodological approaches to «Webometrics» / T. C. Almind, P. Ingwersen // J. of Documentation. – 1997. – Vol. 53. – № 4. – P. 404–426.
- 79.Björneborn L. Towards a basis framework for webo- metrics / L. Björneborn, P. Ingwersen // Journal of the American Society for Information Science and Technology. – 2004. – Vol. 55. – № 14. – P. 1216–1227.
- 80.Bonitz M. Scientometrie, bibliometrie, informetrie / M. Bonitz // Zentrablatt für bibliothekswesen. – 1982. – Vol. 96. – № 1. – P. 19–24.
- 81.Borgman C. L. Scholarly communication and bibliometrics / C. L. Borgman, J. Furner // Annual Review of Information Science and Technology. – 2002. – Vol. 36. – P. 3–72.
- 82.Blackert L. Ist in der wissenschaftlichen Information Platz für die Informetrie? / L. Blackert, S. Siegel // Wiss. Zeitschrift Tech. Hochschule. – 1979. – Vol. 25. – № 6. – S. 187–199.
- 83.Brooks B. C. Biblio-, sciento-, infor- metrics? What are we talking about.

- Informetrics 89/90 / ed. By I. Egghe, R. Rousseau. – Elsevier Sci. Publ. : 1990. – P. 31–43.
- 84.Cole F.J. The history of comparative anatomy. Part 1. A statistical analysis of the literature / Cole F.J., Eales N.B. // Science progress. – 1917. – Vol. 11, N 10. – P. 1229-1234.
- 85.Egghe L. Welcome to the Journal of Informetrics // Journal of Informetrics. – 2007. – Vol. 1. – Iss. 1. – P. 1.
- 86.Egghe L. Introduction to Informetrics: Quantitative Methods in Library, Documentation and Information Science / L. Egghe, R. Rousseau. – Amsterdam e. a. : Elsevier Science Publishers, 1990. – 450 p.
- 87.Katz G. S. Bibliometric standards Personal experience and lessons learned / G. S. Katz // Scientometrics. – 1996. – V. 32. – № 2. – P. 193–197.
- 88.Lazarev V. S. On chaos in bibliometric terminology / V. S. Lazarev // Scientometnics. – 1995. – Vol. 51. – № 2. – P. 198–205.
- 89.Mayr P. Why is a new Journal of Informetrics needed? / P. Mayr, W. Umstätter // Cybermetrics. – 2007. – Vol. 11. – Iss. 1. – 16 p.
- 90.Nacke O. Informetria: Name für eine neue diszipline / O. Nacke // Nach. Dok. – 1979. – Vol. 30. – № 6. – S. 219–226.
- 91.Opinion V. A. How to improve the use of metrics / V. A. Opinion // Nature. – 2010. – Vol. 465. – P. 870–872.
- 92.Pindlowa W. Wokol informetrii, bibliometrii i naukometrii / W. Pindlowa // Aktual. Probl. Inf. i dok. – 1989. – Vol. 34. – № 1–2. – P. 3–7.
- 93.Pritchard A. Statistical bibliography or bibliometrics? / A. Pritchard // Journal of Documentation. – 1969. – Vol. 25. – № 4. – P. 348–349.
- 94.Raan van A. Advanced bibliometric methods for the evaluation of universities / A. van Raan // Scientometrics. – 1999. – Vol. 35. – № 3. – P. 417–423.
- 95.Rousseau R. Cityations: An exploratory study / R. Rousseau // Cybermetrics. – 1997. – Vol. I. – № 1. – P. 1–9.
- 96.Thelwall M. Webometrics / M. Thelwall, L. Vaughan, L. Björneborn // Annual Review of Information Science and Technology. – 2005. – Vol. 39. – P. 81–135.

97. Vinkler P. Some practical aspects of the standardization of scientometric indicators / P. Vinkler // *Scientometrics*. – 1996. – Vol. 32. – № 2. – P. 237–245.
98. Wallin J. A. Bibliometric Methods : Pitfalls and Possibilities / J. A. Wallin // *Basic & Clinical Pharmacology & Toxicology*. – 2005. – Vol. 97. – № 5. – P. 261–275.

Список фахових видань України

№ з/п	Назва видання	Видавець	Частота видання	Період дослідження	Посилання на електронний ресурс
1.	Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика. Збірник наукових праць	Інститут філології Київського національного університету імені Т.Г. Шевченка	Двічі на рік	2015 – 2019 роки	https://apultp.knu.ua/
2.	Studia philologica	Київський університет імені Бориса Грінченка	Двічі на рік	2015 – 2019 роки	http://studiap.kubg.edu.ua/
3.	Актуальні проблеми філології та перекладознавства	Хмельницький національний університет	Двічі на рік	2015 – 2019 роки	http://www.irbis-nbuv.gov.ua/
4.	Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки»	ПВНЗ «Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля»	Двічі на рік	2015 – 2019 роки	http://phil.duan.edu.ua/
5.	Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка	Житомирський державний університет імені Івана Франка	Двічі на рік	2015 – 2019 роки	https://visnyk.zu.edu.ua/
6.	Вісник Запорізького національного університету. Серія: філологічні науки	ДВНЗ «Запорізький національний університет»	Двічі на рік	2015 – 2019 роки	http://web.znu.edu.ua/
7.	Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія «Філологія»	Київський національний лінгвістичний університет	Двічі на рік	2015 – 2019 роки	http://www.irbis-nbuv.gov.ua/
8.	Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна Серія «Філологія»	Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна	Двічі на рік	2015 – 2019 роки	https://periodicals.karazin.ua/
9.	Вісник Черкаського університету. Серія: Філологічні науки	Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького	Двічі на рік	2015 – 2019 роки	http://www.irbis-nbuv.gov.ua/

10.	Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І.Вернадського, серія «Філологія. Соціальні комунікації»	Таврійський національний університет імені В.І.Вернад- ського	Двічі на рік	2015 – 2019 роки	http://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/
11.	Лінгвістичні студії LinguisticStudies	Донецький національний університет	Двічі на рік	2015 – 2019 роки	https://sites.google.com/site/linstudies/home/linguistics-studies
12.	Мовознавство	Національна академія наук України, Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Український мовно- інформаційний фонд НАН України	Шість разів на рік	2015 – 2019 роки	https://movoznavstvo.org.ua/
13.	Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	Двічі на рік	2015 – 2019 роки	http://ddpu-filolvisnyk.com.ua/
14.	Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія	Міжнародний гуманітарний університет	Двічі на рік	2015 – 2019 роки	http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/
15.	Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинсь- кого. Філологічні науки (літературознавство)	Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомли- нського	Двічі на рік	2015 – 2019 роки	http://litzbirnyk.com.ua/
16.	Науковий вісник Південноукраїнсько- го державного педагогічного університету ім. К.Д.Ушинського : Лінгвістичні науки.	ДЗ «Південноукраї- нський державний педагогічний університет ім. К.Д.Ушин- ського»	Двічі на рік	2015 – 2019 роки	https://pdp.edu.ua/

17.	Південний архів /філологічні науки/	Херсонський державний університет	Чотири рази на рік	2015 – 2019 роки	https://pa.journal.kspu.edu/
18.	Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету	Криворізький державний педагогічний університет	Двічі на рік	2015 – 2019 роки	https://journal.kdpu.edu.ua/
19.	Філологічні трактати	Сумський державний університет, Харківський національний університет імені В.І.Каразіна	Чотири рази на рік	2015 – 2019 роки	http://tractatus.sumdu.edu.ua/
20.	Філологічний дискурс	Хмельницька гуманітарно- педагогічна академія, Інститут літератури імені Тараса Шевченка НАН України	Двічі на рік	2015 – 2019 роки	http://ojs.kgpa.km.ua/

ДОДАТОК 2

Авторська складова

№ з/п	Літера	Прізвище автора	Примітки
1.	А	Агібалова Т.	
2.		Акмалдінова О.	
3.		Аксой М.	
4.		Акульшина Н.	
5.		Александрук І.	
6.		Альбота С.	
7.		*Артеменко Т.	2
8.		Артъомцев О.	
9.		Архіпова І.	
10.		Асламова М.	
11.		Асланов Т.	
12.		Астрахан Н.	
13.	Б	Бабій Ю.	
14.		Баган М.	
15.		Бажура Т.	
16.		Балабін В.	
17.		*Баландіна Н.	2
18.		Баркович А.	
19.		Баран Г.	
20.		Бацевич Ф.	
21.		Бачун Л.	
22.		Безкоровайна Г.	
23.		Бергазова О.	
24.		*Бехта-Гаманчук М.	2
25.		*Бешлей О.	3
26.		Белєхова Л.	
27.		Белова М.	
28.		Беляєва О.	
29.		Білецька Т.	
30.		Білошицька В.	
31.		Бобкова Т.	
32.		Бобро М.	
33.		Бобчинець Л.	
34.		*Бойко Я.	2
35.		Боднар С.	
36.		*Бондар М.	3
37.		*Борисенко Ю.	3
38.		Борисов О.	
39.		Бречак О.	

40.		Брона О.	
41.		Брославська Я.	
42.		Буднік А.	
43.		Булах М.	
44.		Буніятова І.	
45.		Бусел А.	
46.	В	Варданян М.	
47.		Василенко О.	
48.		Васянович Є.	
49.		*Велівченко В.	5
50.		Вербиненко Ю.	
51.		Вещикова О.	
52.		*Вигівський В.	2
53.		Вільчинська Т.	
54.		Вісич О.	
55.		Вовк І.	
56.		Войтенко М.	
57.		Войцехівська Н.	
58.		Воловик О.	
59.		Вороніна А.	
60.		Воронько А.	
61.	Г	Габідулліна А.	
62.		*Гаврилюк І.	4
63.		Гайденок Ю.	
64.		*Гайдук Н.	4
65.		Галамага О.	
66.		Галич О.	
67.		Галунова Н.	
68.		Гарачковська О.	
69.		Герус О.	
70.		Глотов О.	
71.		Голікова Н.	
72.		Головащенко Ю.	
73.		Головенко Н.	
74.		Голубенко Н.	
75.		*Голубовська І.	3
76.		Гомон А.	
77.		Гончарова З.	
78.		Городнюк Н.	
79.		Грабар І.	
80.		Грабовська І.	
81.		Грекова М.	
82.		Греськів О.	
83.		Гринюк І.	

84.		Грищенко С.	
85.		Губарева Г.	
86.		Гук З.	
87.		Гусейнов А.	
88.	Д	Давиденко Н.	
89.		Давидова Т.	
90.		Дегтярова Л.	
91.		Денисюк Ю.	
92.		Джерих О.	
93.		*Дмитрошкін Д.	3
94.		*Добош О.	2
95.		Доброльожа Г.	
96.		*Домніч О.	2
97.		Донченко А.	
98.		Дорофєєва О.	
99.		Дорошенко О.	
100.		Дроздовський Д..	
101.		Дроф'як Н.	
102.		Дружб'як С.	
103.		Дуброва О.	
104.		*Дуденко О.	3
105.		Дука Л.	
106.		Дунаєвська О.	
107.		*Дяченко Н.	2
108.	Є	Єгорова О.	
109.		*Ємець О.	2
110.		Єременко Т.	
111.		Єсипович К.	
112.	Ж	*Жихарєва О.	2
113.		*Жовнір М.	3
114.		Журавльова С.	
115.	З	*Заболотна О.	3
116.		*Завальська Л.	2
117.		Завгородня Д.	
118.		Заверющенко О.	
119.		Загнітко А.	
120.		Загородня Л.	
121.		Заїка В.	
122.		Зайченко О.	
123.		Заяць Л.	
124.		Заньковська Г.	
125.		Звонарьова М.	
126.		Зимоморя М.	
127.		*Зірка В.	2

128.		Зубенко К.	
129.		Зубченко О.	
130.		Зуєнко Т.М.	
131.	I	Іваницька Н.	
132.		Іванців О.	
133.		Івасишина Т.	
134.		Івашків-Ващук О.	
135.		Ізотова Н.	
136.		Ільків А.	
137.		*Ільчук О.	2
138.		Ісіченко І.	
139.	K	Кабанцева Н.	
140.		Кагановська О.	
141.		Кайсіна Д.	
142.		Калетнік А.	
143.		Калко В.	
144.		Калужська Л.	
145.		Капніна Г.	
146.		*Карамишева І.	3
147.		Кардашова О.	
148.		*Каустов А.	3
149.		*Качмар О.	3
150.		Качур І.	
151.		*Кириченко Т.	2
152.		Клименко А.	
153.		Климентова О.	
154.		Ковальова Г.	
155.		Ковальська Н.	
156.		*Козлова В.	2
157.		Колда В.	
158.		Колісниченко Т.	
159.		Колодяжна К.	
160.		Колоколов О.	
161.		Коломієць І.	
162.		Коломійчук О.	
163.		Компанцева Л.	
164.		*Кондратенко Н.	2
165.		Коробка Г.	
166.		Корольова В.	
167.		Короткова Л.	
168.		Косарева Г.	
169.		Костіна-Кассанеллі О.	
170.		Космацька Н.	
171.		Костенко Г.	

172.		Котнюк Л.	
173.		*Кравченко Н.	3
174.		Кривенко Г.	
175.		Криворучко М.	
176.		Крижанівська Т.	
177.		Кудрявцева Н.	
178.		Кукушкін В.	
179.		Кулик А.	
180.		Купчишина Ю.	
181.		Кхеліл О.	
182.	Л	Ласка І.	
183.		*Левко О.	5
184.		Летюча Л.	
185.		Липко І.	
186.		Литвин Л.	
187.		*Літвінова І.	2
188.		*Луньова Т.	3
189.		Любимова С.	
190.		Ляхова О.	
191.	М	Макар І.	
192.		Макаревич О.	
193.		Малахівська Т.	
194.		Малишева М.	
195.		Маліновський Е.	
196.		Мальцева М.	
197.		*Мамедова А.	3
198.		Мартінова О.	
199.		Марсенішко В.	
200.		*Марчишина А.	3
201.		Масель Ю.	
202.		*Маслій О.	3
203.		*Матковська М.	3
204.		*Матушевська Н.	2
205.		Матюшенко О.	
206.		Махачашвілі Р.	
207.		*Мачульська К.	2
208.		Мельник Н.	
209.		Мельниченко І.	
210.		Михайленко В.	
211.		Мікава Н.	
212.		Мільо А.	
213.		Мінкін Л.	
214.		*Мінчак Г.	2
215.		Мовчан Л.	

216.		Моркотун С.	
217.		Морозова О.	
218.		*Мосейчук О.	3
219.		Мосієнко О.	
220.		Мостова Т.	
221.		*Моцна Л.	5
222.		Мулій Г.	
223.		Мур А.	
224.		Мушкетик Л.	
225.	Н	Наєнко Г.	
226.	\	*Науменко Л.	4
227.		Некрилова О.	
228.		Нестеренко Д.	
229.		Нікішина Т.	
230.		Ніколаєнко Л.	
231.		Ніколенко К.	
232.		*Ніконова В.	3
233.		*Новікова О.	3
234.		Нузбан О.	
235.	О	Олексієнко А.	
236.		Оленюк О.	
237.		Олімська А.	
238.		Оліщук Р.	
239.		Оляндрек Л.	
240.		*Осіпчук Г.	3
241.		Осовська І.	
242.	П	Павліченко Л.	
243.		Павлова Н.	
244.		Павлушенко О.	
245.		Павлюк Е.	
246.		Павлюх Х.	
247.		Палатовська О.	
248.		*Палей Т.	4
249.		Палійчук Е.	
250.		Пастернак Т.	
251.		Пашинська Л.	
252.		Петрик Т.	
253.		П'єцух О.	
254.		Педченко Л.	
255.		*Печенікова Л.	2
256.		*Пешкова О.	2
257.		Писаренко З.	
258.		Підгорна А	
259.		Пільгуй Н.	

260.		Пінч І.	
261.		*Пірська А.	3
262.		*Плясун О.	3
263.		Полагейкіна В.	
264.		Поліщук Н.	
265.		Полупан М.	
266.		Пономарьова Л.	
267.		Попова Н.	
268.		Потапенко С.	
269.		Потреба Н.	
270.		*Приймак І.	3
271.		*Приходько В.	3
272.	Р	*Радзієвська Т.	2
273.		Рдзійон В.	
274.		Ревчук Т.	
275.		Рішняк Д.	
276.		Розвод Е.	
277.		*Романишин Н.	4
278.		Романченко Т.	
279.		Ростовецький С.	
280.		Рудик М.	
281.		Румбешт Г.	
282.		Руснак К.	
283.		Рязанов В.	
284.	С	Савіна Ю.	
285.		Савченко О.	
286.		Сазонова Я.	
287.		Салецька М.	
288.		Сальникова К.	
289.		Самохіна В.	
290.		Селіванова О.	
291.		Сердійчук Л.	
292.		Серебрянська І.	
293.		Сечіна С.	
294.		Сидоренко І.	
295.		Сидоркіна А.	
296.		Сизонов Д.	
297.		Сипа Л.	
298.		Ситникова О.	
299.		Скляренко О.	
300.		*Славова Л.	4
301.		Слюніна О.	
302.		*Смаглій В.	3
303.		Смольницька О.	

304.		Смоляна Т.	
305.		Сніховська І.	
306.		Сокол М.	
307.		*Сологуб Л.	2
308.		Сотников А.	
309.		Сорока Л.	
310.		Стасів М.	
311.		Сташкевич І.	
312.		Стежко О.	
313.		Стишов О.	
314.		Столяр М.	
315.		*Стрельченко К.	3
316.		Строченко Л.	
317.		Суворова Л.	
318.		*Судус Ю.	3
319.	Т	Таран А.	
320.		Тараненко К.	
321.		Тарасова Г.	
322.		Таценко Н.	
323.		Тимченко С.	
324.		Тищенко О.	
325.		Томачковська Ю.	
326.		*Торговець Ю.	3
327.	У	Удовіченко Г.	
328.	Ф	Федорюк Л.	
329.		Федух І.	
330.		Фенко М.	
331.		Филь К.	
332.		Філіпчук М.	
333.		Філон М.	
334.		Фінік Є.	
335.	Х	Халін В.	
336.		Харбера І.	
337.		Хацер Х.	
338.		Храбан Т.	
339.		Хренова В.	
340.	Ц	Царьов І.	
341.		Цибко А.	
342.		Циганок Л.	
343.	Ч	Чабан В.	
344.		Чаяк Т.	
345.		Чекарева Є.	
346.		Черемисіна Г.	
347.		Чернега С.	

348.		Черненко Н.	
349.		*Черник О.	3
350.		Чернцова О.	
351.		Чернюх Н.	
352.		Чернякова В.	
353.		Четова Н.	
354.		Чуб В.	
355.		Чугу С.	
356.		Чуєшкова О.	
357.		*Чумак Л.	2
358.		Чумакова К.	
359.	Ш	Шевченко І.	
360.		*Шевченко Л.	5
361.		Шелюх О.	
362.		Шитик Л.	
363.		Шишкіна К.	
364.		Шкляревський В.	
365.		*Шугаєв А.	2
366.		Шум'яцька О.	
367.	Щ		
368.	Ю	Ювковецька Ю.	
369.		*Юдко Л.	2
370.		Юмрукуз А.	
371.		Юшкевич В.	
372.	Я	Якуба І.	
373.		Якубовська М.	
374.		Яник О.	
375.		Янкович М.	
376.		Яновський Л.	
377.		*Янченко Ю.	2
378.		Яремко Я.	
379.		*Ярмак В.	2
380.		Ясногурська Л.	
381.		Яценко Г.	
382.		Яцків Р.	
383.		Яшенкова О.	

Зірочкою (*) відмічені прізвища авторів, що мають більше однієї публікації у аналізованих виданнях за означений період, у графі «Примітки» визначено кількість публікацій